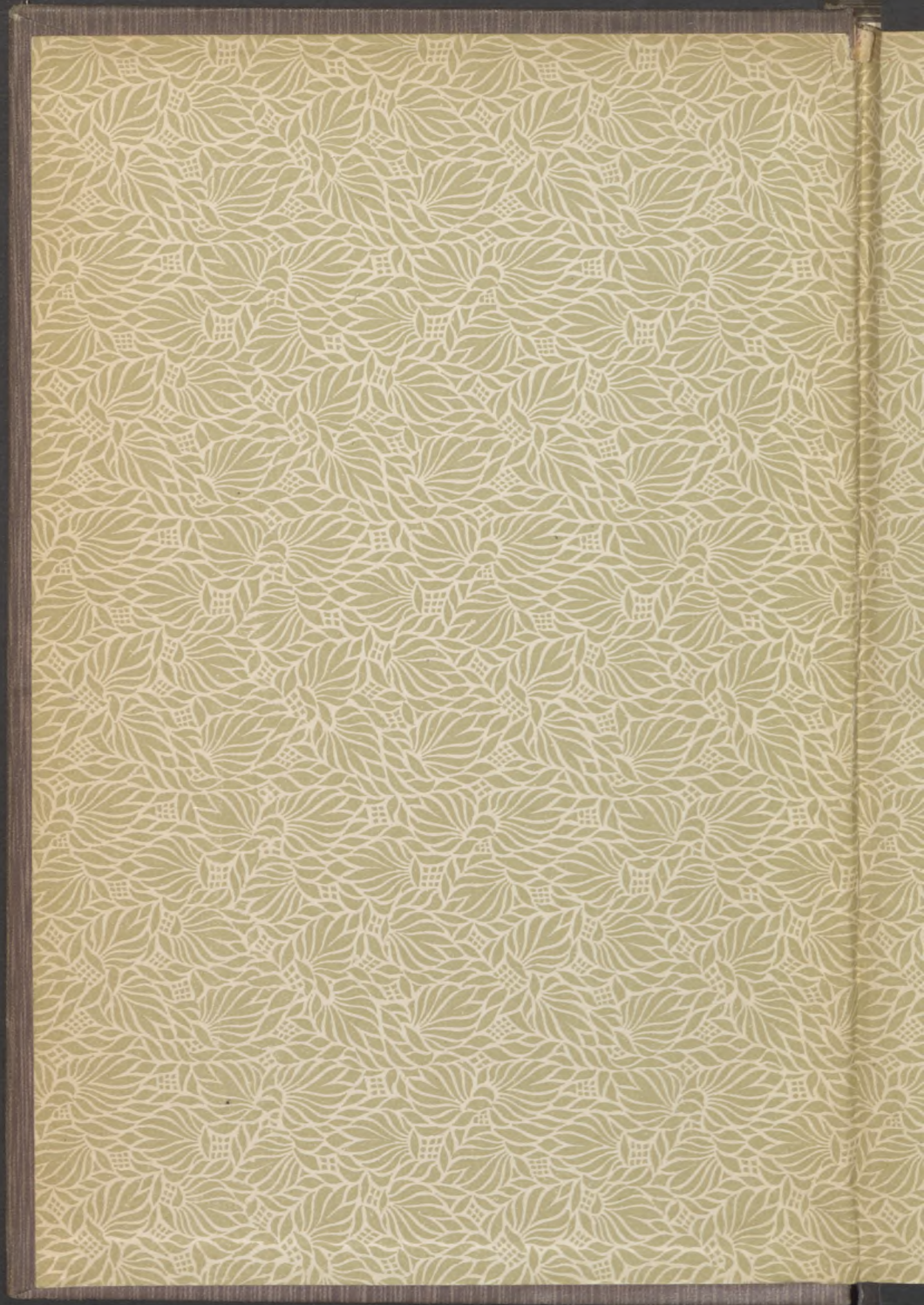

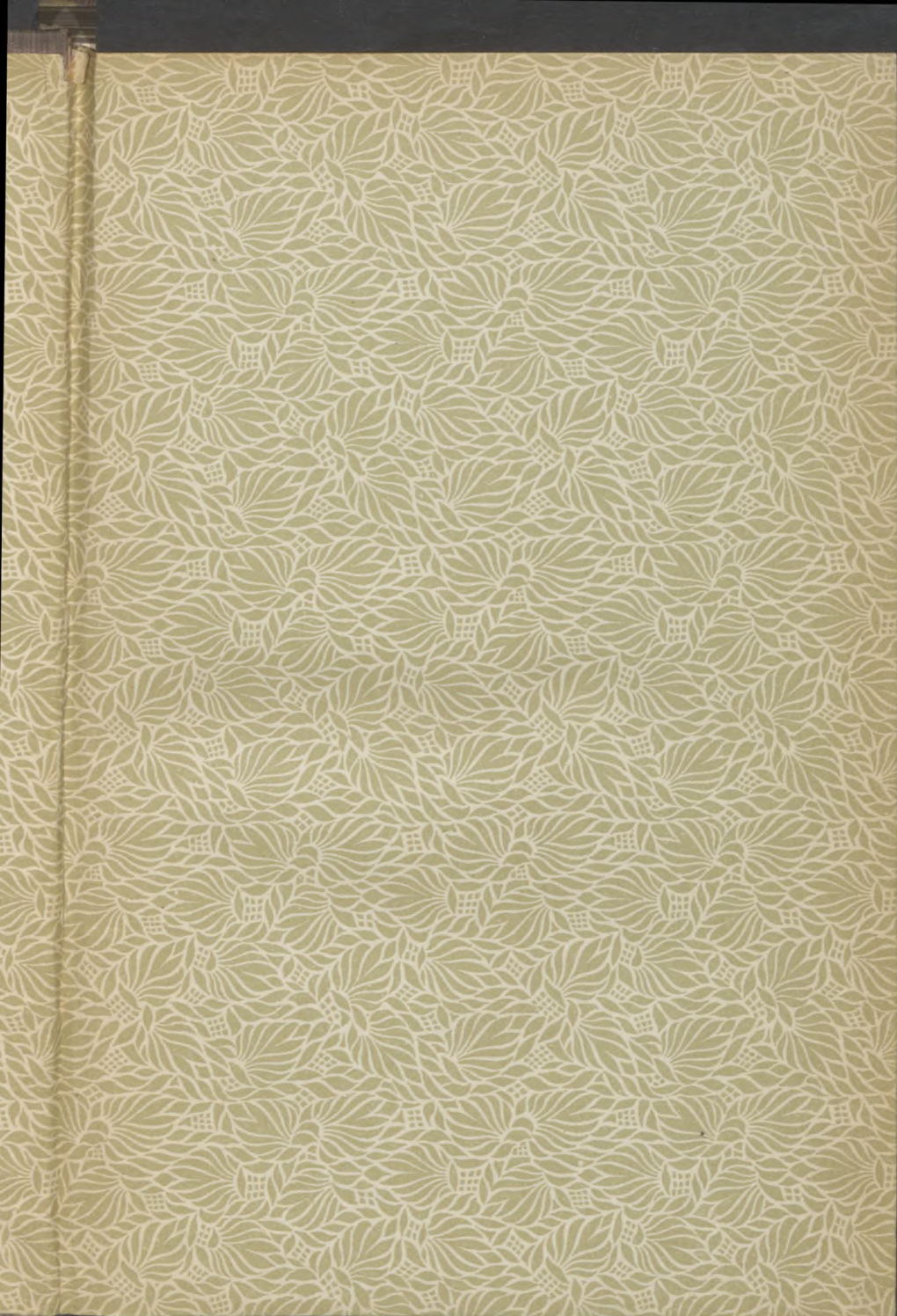
677.

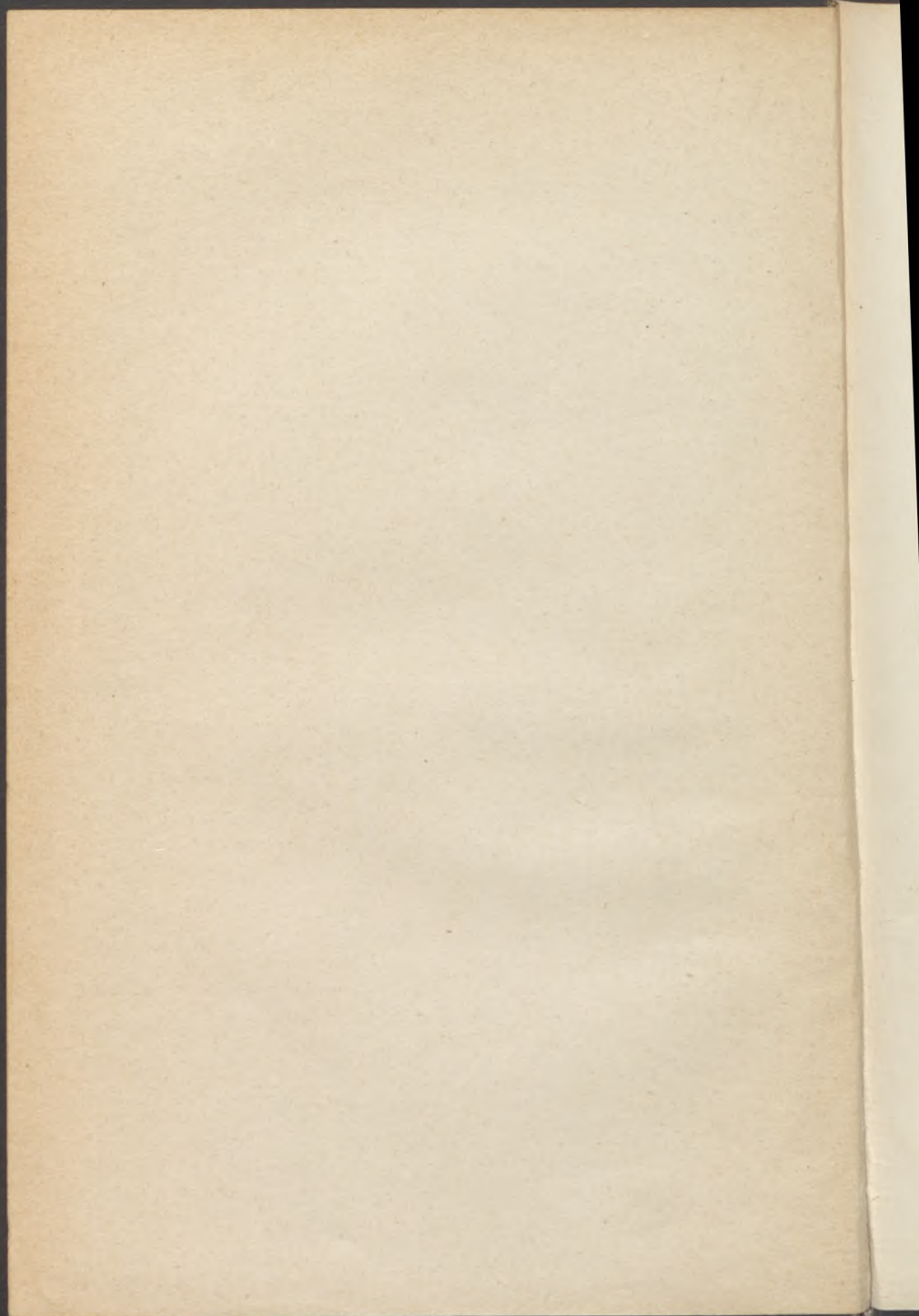
HERCZEG FERENC
SZERELMESEK

SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

HERCZEG FERENC

SZERELMESEK

Esterházy Pál

Karácsony 1914.

MAGYART A
MAGYARNAK

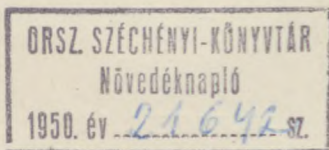

BUDAPEST, 1909
SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA

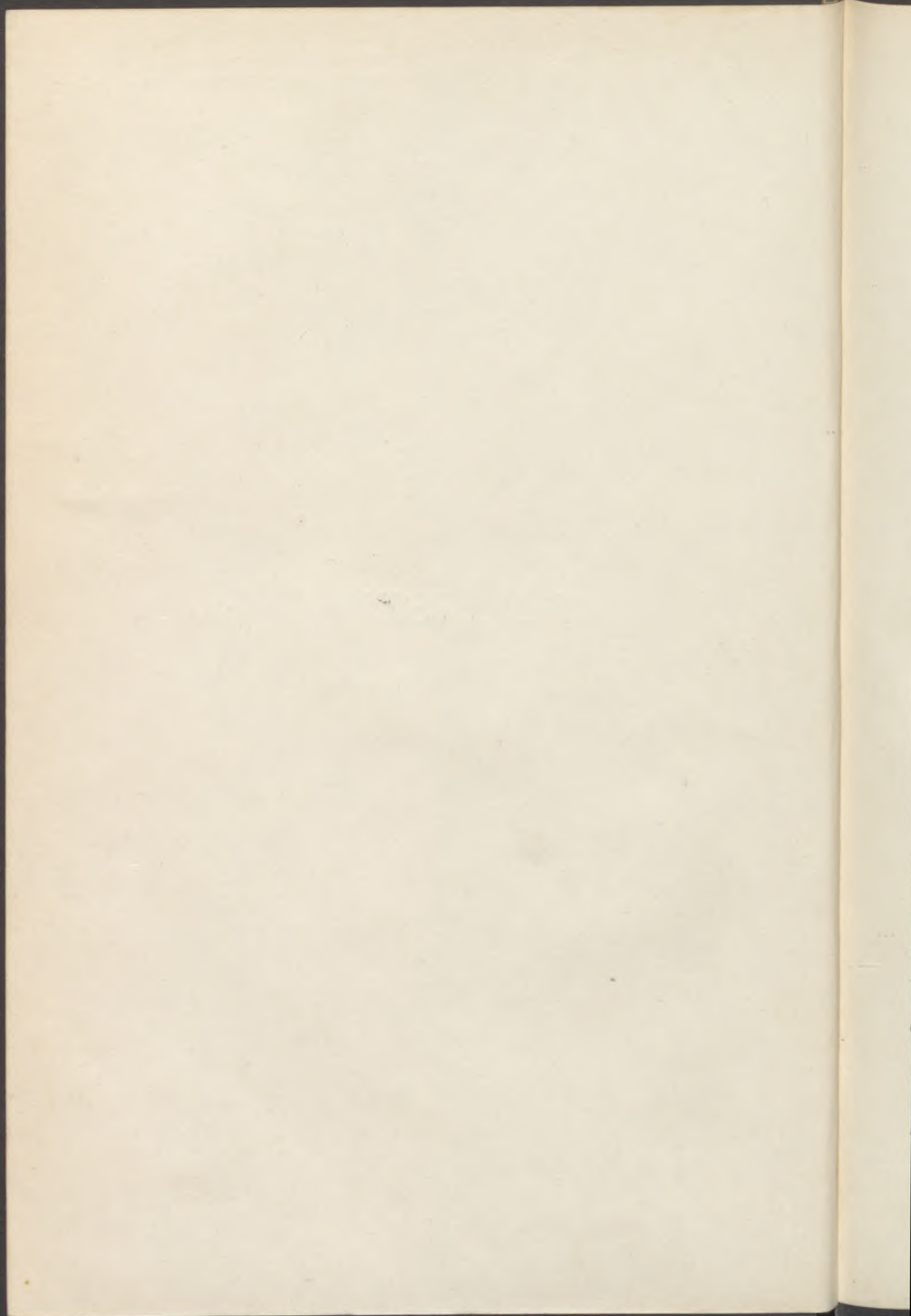
Minden jogot fenntartunk.

204677

FÉRFISZIV

I.

Este hét óra van.

Herbertéknek ma van a páros szerdájuk és a budai lakásuk tele van emberekkel. Herberték előkelő és gazdag polgáremberek. A vendégeik között sok a tisztviselő és a magasrangu bírói család. Nő természetesen kétszer annyi van, mint férfi. A közömbös ismerősök a nagy fogadószobában teáznak, a ház bizalmasabb barátai megszállották a kis szalont és a dohányzót.

A vendégek nem igen tudnak fölmelegedni ebben a házban. Valami különös, ünnepies merevség jellemzi a budai szerdákat. Herberték nagybefolyású emberek, azért mindenki töri magát a meghívásuk után, de Herberték egyszersmind igen hűvös és szertartásos modoru emberek is, azért senki sem érzi jól magát a körükben.

A házigazda valaha városi tisztviselő volt és feleségének, Budavár leggazdagabb leányának milliói révén lett nagy úrrá. Őszülő fővel is daliás, szép ember

még. A mosolya csupa leereszkedés, a tekintete állandó ellenőrzés. Amint ott jár-kei a fiatalok között, folyton arra látszik ügyelni, hogy elég méltósággal és illendőséggel viselkednek-e? Egy gyöngyökkel teleaggatott, nagyon jelentéktelen és alázatos kis felesége van, aki töméredek pénzen vásárolta meg a boldogságot, hogy Herbert úr alázatos szolgálója lehessen. A két Herbert-lány testileg-lelkileg szakasztott olyan jelentéktelen, mint az édesanyjuk. Nagyszabású édesapjuktól csak a gögöt örökölték, amely hűvös és komor viselkedésükben nyilatkozik meg.

Pontban hét órakor bekövetkezett az, ami nélkül nem múlt el még egyetlen páros szerda sem: Herbertéknek alkalmuk nyílt, hogy megbánják vendégszeretüket. A közömbös ismerősök sorába tartozó fiatal leányok rávettek egy ifjút, hogy táncolja el a nagy szalonban azt a négertáncot, amelyet nemrégiben valami műkedvelői társaságban produkált. Az ifju — egy kicsi termetű, angolosan borotválkozó, megdöbentően vakmerő arcu emberke — kötélnek állott és zongorakíséret mellett ellejtette fantasztikus táncát. A társaságot valósággal megrémítette hóbortos ötlete, Különösen az öregebb urakon, a bírák és miniszteri tanácsosok hosszúra nyúló arcán meglátszott, hogy botrányosan izléstelennek találják a borotvált ifju viselkedését. Herbert úr úgy viselkedett, mint egy fejedelem, aki ellen merényletet követtek el. Volt benne annyi férfiaság, hogy bátorító pillantásokat vethetett

feleségére és leányaira. A lelkében azonban e pillanatban már gyökeret vert az elhatározás, hogy a páros szerdákat végleg és visszavonhatatlanul be fogja szüntetni.

A borotváltarcu bűnös maga is észbe kapott és megrémült tettének következményeitől. El is tűnt hamarosan és nyom nélkül, mint a kámfor. Fölbujtóit pedig a zongora mellé lapultak és lélegzetet is alig mertek venni mindaddig, amíg édesanyjuk védőszárnyai alatt el nem menekülhettek a házból.

Negyednyolc felé még egy elkésett vendég lépett a nagy szalonba. Egy barnára sült képű úr volt. Miután a háziaknak köszönt, biztos ösztönnel a dohányzó-szobába ment. Benfentes ember volt és tudta, hogy ott találja meg a társaság érdekesebb részét.

A kandalló mellett kezet csókolt egy fiatalos eleganciával öltözött, szép öregasszonynak.

— Hát maga hol sült le ennyire télvíz idején? — kérdezte az asszony.

— Ma jöttem meg Sziciliából, ahol egypár hetet töltöttem.

— Találkozott magyarokkal?

— Nápolyban beszéltem Arady Sándorral . . .
Egy nagyon szép asszony is van lenn, Éder báróné . . .
A Vesuvióban laknak mind a ketten . . .

Egy fiatal hölgy, aki háttal állott a beszélőknek, e pillanatban megtántorodott és jajszó nélkül össze-

rogyott. A homlokát beleütötte a kandalló párkányába és hosszában elterült a szőnyegen. Elájult.

A dohányzóban kis pánik támadt. Egy zömök kis ember fölemelte az ájult hölgyet és bevitte a házi-asszony szobájába. A Herbert-leányok és a zömök ember, aki egyébként egyetemi orvostanár volt, odabenn ápolás alá vették. A házigazda az ájulást majdnem olyan rossz néven vette, mint az imént a négertáncot; úgy érezte, hogy az esetet házának jó hírneve érdekében el kell simítani. Ő egyáltalában nem akarta, hogy az ő szalonjában efféle föltűnő dolgokat műveljenek.

— Nem ájult el, szó sincs róla, — mondotta, — Csak elszédült egy kissé . . .

— Talán a hőség-től? — vélekedett valaki.

Ez a megjegyzés nem tetszett Herbert úrnak.

— Én eddig azt hittem, hogy a lakásom jól van szellőztetve, — mondotta nem minden él nélkül.

— Nagyon be lehetett fűzve? — vélekedett másvalaki.

A fiatalosan öltözködő öreg hölgy hevesen ellentmondott.

— Hogy is ne! Annak az asszonynak életében se volt fűző a testén!

Herbert úr kedvetlen ráncokba vont a jupiteri homlokát. Tapintatlannak találta, hogy az ő szalonjában ilyen intím ruhadarabokat emlegetnek.

Odabenn, a háziasszony szobájában, a beteg időközben kinyitotta a szemét. Egyelőre gyöngé volt még

és úgy kellett megitatni. Láthatólag nagyon szégyelte a feltűnést és a zavart, melynek okozója volt. A szeme könnyes volt, amint halkán és zavartan mentegette magát.

Fiatal özvegyasszony volt, huszonnégy, legfőlebb huszonhat esztendő. A neve Ágh Sándorné, született Szepessy Klotild. Három esztendeje, mióta özvegy-ségre jutott, édesanyjával együtt a fővárosban lakott. Nem volt sem nagyon szép, sem feltűnően elegáns, sem szikrázóan elmés asszony, de kellemes külsejű, jól öltözködő és értelmes volt. És volt egész lényében valami, ami a tisztaság és édesség benyomását keltette és ami meghódította neki az emberek rokonszenvét.

Félóra mulva Klotild asszony annyira összeszedte magát, hogy talpra állhatott. Nem akarta magát többet a társaság előtt mutatni és hazakiváncozott. Székely doktor, a barna zömök kis ember, aki az első segítséget nyújtotta neki, magára vállalta, hogy hazaviszi a fogatján. Az asszony a Múzeum-körúton lakott. A ház kapuja még nyitva volt és Székely fölkísérte Klotildot a lépcsőn is.

Egész úton egy szót sem beszéltek. A lakás ajtaja előtt megszólalt az orvos.

— Ha megengedi, bemegyek magához egy percre.

A lakás négy kis szobából állott. Fogadóból, ebédlőből és két hálósobából, melyeknek egyike Klotild édesanyjáé volt. Az öreg Szepessyné egyébként nem

volt otthon; ha leánya társaságba ment, akkor ő az estét rendesen a házas fiánál töltötte, unokái körében.

Klotild leültette vendégét a kis szalonban és meghagyta a szobaleánynak, hogy készítsen teát. Azután lehúzta hosszú keztyűit, fehér köpenyegét azonban a vállán tartotta, mivel kissé fázott. Nagyon halvány volt, a szája mellett pedig két szomorú redő látszott.

Jó ideig hallgatagon ültek mind a ketten, azután megszólalt az asszony:

— Igazán nem tudom, hogy mi lelt engem ma...

Az orvos csendesen mosolygott.

— Ön igen jól tudja, édes Klotild, hogy mi lelte. És én is tudom.

Az asszony meghökkenve pillantott reá, de nem merte tőle számon kérni megjegyzését. Székely azonban kéretlenül is beszélt.

— Magának az baja, hogy Arady Sándor megcsalja. Két héttel ezelőtt azt mondta magának, hogy orvosi rendeletre Mentonebe kell mennie, pedig Nápolyba ment, hogy ott Édernével találkozzék.

Klotild arca szinte eltorzult a meglepetéstől és a rémülettől. Nem tudott mit válaszolni. Majd kezébe rejtette arcát és keserves sírásra fakadt.

Székely megindultan szemlélte. Ez a kis, köpcös ember egyébként nagyon rokonszenves és szinte imponáló benyomást tett mindenkire. Elmés arcú, férfias modoru, a mellett gyöngéd és finom érzésű ember volt. A mélyen csengő hangjában is volt valami megnyerő.

Most fölállott és arccal az ajtónak fordulva, Klotild széke mellé állott.

— Törölje meg a szemét, — mondta halkán, — és hallgassa meg azt, amit mondani fogok. Mindenek előtt meg akarom nyugtatni. A társaságban, ahol voltunk, senki sem sejti, hogy mi okozta a maga ájulását. Egyedül magam értettem meg a dolgok összefüggését, mert én jobban ismerem magát, mint bárki más és megszoktam már, hogy figyelemmel kísérem minden mozdulatát . . . Egyebekben is megnyugtathatom. Rajtam kívül Budapesten senki sem tudja, hogy maga Arady kedvese . . .

Az asszony lassan fölemelte a fejét és Székely szeme közé nézett. A bátor, szelid és végtelenül szomorú tekintete oly különös hatással volt a tanárra, hogy most ő fordította el a fejét.

— Ne értsen félre, — mondotta kissé zavartan. — Én mindent tudok, anélkül, hogy valaha is kémkedtem volna ön után. Semleges helyen, közömbös társalgásban kellett csak együtt látnom önt Aradyval, hogy megértsem a valót . . . Eszemben sincs, hogy elítéljem magát, édes barátnőm. Maga az én szememben ugyanaz az asszony, aki azelőtt volt. Az a tiszta, nemes és jó asszony, aki volt. A fájdalma még tiszteletreméltóbbá és talán kedvesebbé is teszi nekem.

Klotild összekulcsolta a két kezét és kétségbeesetten nézett maga elé.

— Miért mondja nekem ezt? Mire való ez?

— Emlékezzék meg róla, hogy soha egyetlen célzással sem avatkoztam bele szívbeli ügyébe . . . Még boldognak tudtam, addig hallgattam. Most beszélek, mert előre látom, hogy magára nézve megkezdődött a fájdalom és a lealázások időszaka. Szeretném magát megvédeni, mindenek előtt a maga kétségbeesése ellen. Maga büszke és becsületes lélek. Szeretném, ha mostani helyzetében is hű maradna önmagához és büszkén és becsületesen viselkednék . . .

Nem folytatták a beszélgetést, mert a szobaleány behozta a teát. A leány még a szobában volt, amikor odakünn csengetés hallatszott. Szepessyné jött haza. Az öregasszony igen jó kedvében volt, mint mindig, ha az unokái köréből tért meg. Szepessyné, miként legtöbb anyja, nem ismerte a leányát, akit vakon imádott és nem is tudott olvasni a Klotild arcán. Mialatt a fiatal asszony sötét gondolataival vívódott, az öregasszony unokáinak apró-cseprő viselt dolgairól beszélt. Ezek a kis elbeszélések ragyogó világításba helyezték a Szepessy-csemeték testi és lelki kiválóságait.

Székely búcsút mondott az asszonyoknak. Klotild kissé fogva tartotta a kezét.

— Jöjjön el holnap! — mondta halkan.

II.

Klotild nem húnyta le az éjjel a szemét.

Székely józan és jóakaró szavai mély hatással voltak reá. Érezte, hogy nem szabad magát átengednie a zavaros és kétségbeejtő fájdalomnak, amelyet kedvesének hűtlensége hozott reá. Mindenek előtt rendbe akarta szedni kuszált gondolatait és azért újból átgondolta mindazt, ami közte és Arady között történt.

Ez az ember végzete volt eddigi életének.

Talán valami élettani föltételeken múlhatott, amelyeket ő nem értett meg, hogy kisleány kora óta szenvedélyes vonzalommal viselkedett Arady iránt. Egy vidékről valók voltak, távoli atyafiság kötötte össze őket. Klotild még iskolás leány volt, amikor első ízben látta az akkori jogászt, aki természetesen, még ügyet sem vetett reá.

Arady Sándorhoz való vonzalma együtt nőtt a kisleánynyal. Az ő szemében Sándor fölötte állott minden bírálatnak. Mindennek, ami rajta és benne van, valami különös, mély értéke van. Amit tesz, az mindig nemes és jó, amit mond, az mindig érdekes és fontos. Röviden: Sándor a férfiak férfja. A kisleány lelki világában *a férfi*.

Később szétváltak útjaik. A nagyralátó ifju a diplomáciai pályára vágyakozott és a bécsi keleti akadé-

mia növendéke lett. Midőn a kitünő tanulót kinevezték attasénak, oly magasra emelkedett Klotild szemében, hogy szinte már el is tűnt a falusi szemhatára fölött, akár az elszabadult léggömb. Klotild meg volt róla győződve, hogy az ő bálványa maholnap Európa sorsát fogja intézni. A szerelme csodálattá változott át.

Nem is követett el hűtlenséget, midőn néhány esztendő multán annak rendje, módja szerint feleségül ment egy Ágh nevű derék vidéki uriemberhez. Egy istenhez egyébként nem mehet nőül a leány, különösen akkor nem, ha a szóban forgó isten nagykövetek leányaival tenniszezik.

Klotild egy darabig olyasmit képzelt, hogy ő boldog is lehetne a házasságában. Később meggyőződött róla, hogy a boldogság nem föltétlen életszükséglet és megelégedett annak szurrogátumával, a nyugalommal. Alkalmasint épp oly kötelességtudó, mint igénytelen falusi asszonyként végezte volna földi pályafutását, ha egy gonosz véletlen ki nem zökkenti a sinekből. Az ura egy szerencsétlenség áldozata lett. Egyik legbizalmasabb barátja véletlenségéből agyonlőtte vadászaton.

Klotild illően elsiratta és meggyászolta, azután édesanyjával a fővárosba ment lakni. Az édesanyja akarta így, hogy Budapesten élő fia és unokái közelében lehessen.

Abban az időben lett fővárosi lakossá Arady Sándor is, miután a diplomáciai pályája hirtelen ketté szakadt. Sándor hamarosan belátta, hogy nem született

hivatalnoknak. Nagytehetségű, de egyszersmind féktelenül önérzetes ember volt és egyik hivatali főnökének kellemetlenkedése éppen elég ok volt neki arra, hogy egy gögös gesztussal örökre búcsút mondjon pályájának. Elhatározását persze megkönnyítette az a körülmény, hogy csinos vagyon ura volt.

Azzal az elhatározással tért meg hazájába, hogy politikát fog csinálni. Ehhez ő is, mint minden magyar ember, kiváló hivatottságot érzett magában.

Azzal kezdte, hogy könyvet írt, amelynek az lett volna a feladata, hogy reá irányítsa a nyilvánosság figyelmét. A könyv a közös külképviselet bírálatával foglalkozott és bár Sándor írásközben meg volt győződve, hogy kíméletlenül éles hangot használt, utólag mégis kitűnt, hogy könyve hazai fogalmak szerint annyira tárgyilagos és higgadt, hogy már szinte unalmas. Senki sem olvasta és senki sem emlegette.

A véletlen akkoriban összehozta Sándort Klotildal. Az utcán látták meg egymást elsőízben. Másnap Arady már meglátogatta az asszonyokat. Ennek a nagysietségnek megvolt a maga oka: találkozásuk alkalmával a fiatal özvegy szinte szenzációs hatást tett az attaséra. Ő süldőleány korában látta utolsó ízben. Azóta külsőleg, belsőleg megérett. A termete megtelt, szeméből asszonyi gyöngédség ragyogott. Sándor elragadónak találta. Ő mostanában egyébként is nagy honvágyat érzett saját ifjukorának gyöngéd emlékei után. Egy idő óta valósággal szentimentális volt

a kedélyállapota. A balsikerei lealázták, azonkívül egy keletkező szívbjaj szimptomáit vélte magán megfigyelni, ami ugyancsak leverte. Szinte epekedett egy kis bensőség és melegség után.

Félesztendővel később Klotild már kedvese volt Sándornak. Az első szerelmes csók után habozás és gondolkodás nélkül odaajándékozta magát neki. Soha asszony kevesebbre nem tartotta magát, mint ő.

Hogy gondolt-e házasságra? Egyébre sem, csak arra. Úgy vélekedett azonban, hogy ennek a „külső formaságnak“ — ő csak annak tekintette — minden részét Sándorra kell bíznia.

Arady eleinte maga is úgy vélekedett, hogy jobb hitvest ennél a csendes, szerény és melegszívű asszonynál hét országban keresve sem találhatna. Később azonban kiverte fejéből a házasság gondolatát. Az egészsége időközben megint helyreállott és ezzel megjött a régi büszke életkedve is. Többet járt társaságba és a szó szoros értelmében divatba jött a fővárosi szalonokban. Az élet megint ragyogva és csábítóan mosolygott rá; a jövő megint sokat ígért neki. És még valami különös dolog történt. A budapesti asszonyok, a legszebbek és legbüszkébbek, úgy viselkedtek az érdekes attaséval szemben, mintha fogadást kötöttek volna, hogy melyikük hódítja meg előbb. Sándor olyanformán érezhette magát köztük, mint a mohamedán ember az éden kertjében: minden bokorból mosolygott feléje a szépség és az élvezet. Valószínű, hogy a külföldről ide-

szakadt fiatalember erősen félreértette és túlbecsülte a fővárosi nők fesztelen kacérságát, de bizonyos, hogy Tildát — így nevezte ő barátnőjét — napról-napra jelentéktelenebbnek látta és bizonyos, hogy a házasság gondolata nem volt kedvesebb előtte az életfogytiglan tartó rabság gondolatánál.

Akkoriban lépett a színre Éder báróné. Egy osztrák katonatiszt elvált felesége, eredetére nézve lengyel nemzetség. Pompás és érdekes nő, az úgynevezett veszedelmes asszonyok fajtájából. Csupa temperamentum, telve szikrázó elmésséggel és művészi ösztönökkel. Ez az asszony körülbelül olyan életet folytat a fővárosban, mint egy előkelő legényember.

Ebben vakmerően következetes. Láthatólag nem törődik senkivel és nem fél semmitől. Az arisztokrácia, amelyhez születésénél fogva tartozott, nem igen akar róla tudni, de ő nem is tesz kísérletet, hogy elfogadtassa magát a nagyúri házakban. Jobban szereti a művészek társaságát. Furcsa egyébként, hogy ezt az asszonyt, aki jóformán az utcán él, bizonyos homály fedi. Mialatt száz botrányos dolgot beszélnek róla az emberek, bevallani kénytelenek, hogy bizonyítani nem tudnának ellene semmit. Egyesek — még pedig nem a legtapasztalatlanabbak — azt állítják, hogy Éderné inkább szabadszáju, mint szabaderkölcü és hogy a híres temperamentuma a szemében lobog csak, a vére azonban hűvös, vagy legjobb esetben is langyos.

Klotild annyiban is igen kellemes természetű asz-

szony volt, hogy nem ismerte a féltékenységet. A barátja úgynevezett társadalmi sikerei nem nyugtalanították, inkább büszkévé tették. Éderné azonban első találkozásuk alkalmával ellenszenvvel és félelemmel töltötte el. Asszonyi sejtőképessége megérezte a báróné hóbortos könnyelműsége mögött a hideg számítást. Sohasem merte volna barátját arra kérni, hogy kerülje ezt az asszonyt, titokban azonban könnyeket ontott a nagy érdeklődés miatt, amelyet Sándor a különös asszony iránt mutatott.

Néhány héttel ezelőtt Arady, orvosi rendeletre, amint mondta, Mentoneba utazott. Klotild, bár gyanúját egy szóval sem árulta el, biztosan tudta, hogy barátja nem az egészsége miatt utazik a Rivierára. Más ok készíti az útra; olyan ok, amelyet bevallani nem akar. Néhány rövid és meglehetősen hűvös levél érkezett Mentoneból. Ezek a levelek valósággal megtörték Klotildot. Most már rettegve sejtette, hogy a barátja elfordult tőle.

A valóságot Herberték szalonjában tudta meg, egy idegen ember szájából, aki Nápolyban együtt látta Aradyt Édernével.

*

Klotild a Herberték estéjét követő éjszakán végig gondolta szerelmének bús és együgyű történetét. Úgy érezte, hogy a szakadást, amely elválasztotta Sándortól, többé nem temetheti be semmi. A barátja hazu-

dött neki. Ő meg tudta volna a hazugságot bocsátani, de tudta, hogy Sándor hiúsága sohasem fogja neki megbocsájtani a tettenérést. Ami volt, az nem lesz többé. A boldog álmok, az édes ábrándok világa elpusztult. Köröskörül csupa rom. A jövő ege kétségbeesetten szürke. Hogyan lehet majd elbírní ezt a vígasztalan életet?

Az asszonynak eszébe jutott valami, amire eddigelé még sohasem gondolt: hogy ő tulajdonképpen „bukott nő“. Eddig az az érzése volt, hogy Sándornak adta oda a becsületét. A becsülete elveszett abban a pillanatban, amikor a kedvese eldobta magától.

III.

A Rákóczi-úton bérkocsi állott meg egyik ház előtt. Egy vadászruhás inas várakozott a kapu alatt; ő fogadta a kocsiból kiszálló urat és szedte le a bakról a podgyászt.

Az úriember, aki láthatólag hosszabb útról érkezett, karcsu, szőke ember volt. Igen szabályos metszésű, föltünően halvány arcának a hegyesre nyírott, arany-sárga szakáll némi külföldies kifejezést adott. Az ember azt hitte volna, hogy előkelő és nagymódban élő művész. Ezt a benyomást megerősítette szürke, szép szemének parancsoló tekintete és egész modorá-

nak határozott és büszke volta. Ez az ember volt Arady Sándor, az attasé.

Néhány kérdést intézett legényéhez, közben fölment a második emeleten lévő lakására. Dolgozószobájában, az íróasztalon, a fölbontatlan ujságlapok és levelek egész halmaza várakozott reá. Kalappal a fején, utiköpenyeggel a vállán, sorra nézte a leveleket. Klotildtól nem volt levele, pedig éppen azt kereste.

— Nincs semmi üzenet a nagyságos asszonytól?
— kérdezte legényétől.

(Nagyságos asszony: Klotild.)

— Semmi, — válaszolt az inas.

— Nem is járt itt?

— Nem.

Annál jobb! — gondolta magában Sándor. És azzal átöltözött. Kissé nyugtalanította a Klotilddal való találkozás gondolata. Biztosra vette, hogy az asszony előbb-utóbb mégis csak hírét fogja venni az ő nápolyi kirándulásának. Tulajdonképpen ügyetlenség volt tőle, hogy eltitkolta előtte útját. Ezzel fölébresztette Klotild gyanúját. Pedig ő, Sándor, semmitől sem irtózott annyira, mint az effajta kicsinyességektől. Nem is akarta megbántani ezt az alapjában véve derék, jellemes és ragaszkodó teremtet. Biztosra vette, hogy az asszony nem élne túl a válást.

Az egész nápolyi kirándulás egyébként ostobaság volt, amelyet már meg is bánt. Éderné fölébresztette a kíváncsiságát, rövid ideig tartó lázba is ejtette, alapjá-

ban véve azonban hideg­en hagyta a szívét. A báróné­nak egy elmés és vakmerően kötekedő levele csábította a nápolyi útra. Sándor olyasmit képzelt, hogy Nápoly kék ege alatt fantasztikus és költői kaland várakozik reá. Nagy meglepetésére a Vezuvió-szállóban egy igen józan, irónikusan fölényes asszonyt talált, aki képző­művészeti és művelődéstörténeti témákról akart vele beszélgetni és közben mélabús célzásokat tett egy em­berre, az eljövendő, igazi férfira, aki meg tudná őt ér­teni. Sándornak egyszerre az a benyomása lett, hogy a báróné talán feleségül akarja magát vele vétetni és ez a gondolat hirtelen megfagyasztotta a véré­ét. Most már megállapította magában, hogy Éderné nem is az ő genre-ja. Néhány napi kínos feszengés után össze­csomagolta a holmiját és kurta búcsú után hazautazott, egy fölösleges fölsülés lealázó érzetével a lelkében.

Budapestre érkezvén, Sándor igen csodálatosnak találta, hogy Tilda nem jelentkezik nála. Máskor, ha megtért valami útjáról, mindig az asszony szeliden és félénken mosolygó szőke arca köszöntötte. Másnap sem adott magáról hírt, pedig bizonyos, hogy a fővárosban van. Most már nyilvánvaló, hogy Klotild mindent tud. Estefelé Sándor meg akarta látogatni, de mivel előre is untatta és fárasztotta a sejtelem, hogy Klotild könnyes szemmel lép majd eléje, egy vidéki rokonának látoga­tását ürügyül használta arra, hogy újból elhalassza az elkerülhetetlen látogatást.

Harmadnapra levelet vett a barátnőjétől. Az

attasé éppen reggelinélült, amikor hozták. Nem bontotta föl mindjárt, hanem maga elé tette és tovább evett. Végül mégis megemberelte magát és elolvasta.

A levél így szólt:

Kedves barátom!

Szerettem volna minél előbb látni, hogy megbeszéljek önnel egy fontos dolgot. Mivel azonban nem mutatja magát, levélben írom meg a mondani valómat. Az ön hosszú távolléte alkalmat adott nekem, hogy megtegyem azt, amit régen meg kellett volna tennem: gondolkoztam a kettőnk helyzetén. Elmélgedésem eredményeképpen ma már belátom, amit ugyancsak előbb kellett volna belátnom: nem élhetek tovább úgy, ahogyan eddig éltem. Nem bánom meg semmit, amit a múltban tettem és hálát érzek ön iránt, hogy gyakran jónak és gyöngédnek mutatta magát. A jövőben azonban megint az akarok lenni, aki évekkal ezelőtt voltam: az ön igénytelen, jó kis barátnője. Szerelemről ne legyen többet szó közöttünk. Tudom, hogy ön megért és nem is fog tőlem magyarázatot kérni. Ha látni akar, keresen föl bármelyik napon délután, amikor az édesanyám is otthon van. Mindig nagy örömmel fogja megszórítani baráti kezét:

Klotild.

Sándor eleintén nem mert hinni a szemének. Tilda ír neki ilyen levelet? Tilda?!

Az édes, diadalmas öröm érzése járta át minden

porcikáját. Az az öröm, amelyet akkor érez az ember, ha valóvá válik valami féltve titkolt, kedves álma. Most már nyíltan bevallotta magának, hogy az utóbbi időben már nagyon únta a viszonyt. A derék asszonyka a szerető szerepében is annyira tisztességes, házias és nyárspolgárias volt, hogy örökké és kizárólag a törvényes hitves hatását tette. A szívós érdeklődés, amelyet Sándor legényháztartásának részletei iránt tanusított, a magasztos odaadás, amellyel az inas ténykedéseit ellenőrizte és a boldog buzgalom, amellyel alkalmadtán Sándor ruhaszekrényeiben rendezgetett, csak fokozták ezt a hatást. Klotild kezdettől fogva az ő feleségének tekintette magát és idő kérdése volt csak, hogy mikor fogják frigyüket nyilvánossá és törvényessé tenni. Ez a gondolat az utóbbi időben ólomsúllyal nehezedett Sándor mellére. Belátta, hogy egy életbevágó, nagy és többé jóvá nem tehető ostobaságot követett el. Az asszonyka annyira kedves, odaadó, tisztességes és amellet annyira érzékeny volt, hogy jellemes férfi létére nem is mert gondolni a szakításra. És most csoda történt! Klotild megértette kedvesének titkos vágyát és visszaadta neki szabadságát. Magára vette a szakítás ódiumát és följánlotta neki tiszta barátságát. Képzeltető-e ennél világosabb és gyöngédebb eljárás?

Sándor, amint mondtam, nagyon boldog volt. Nagy, őszinte hálát érzett a páratlan asszony iránt. Úgy találta, hogy az élet tulajdonképpen szép és egy-

szerü valami, ha okos és becsületes emberek segítik egymást elviselésében.

Ezt a napot úgy töltötte, mint valami ünnepnapot. Nagy gonddal öltözködött és délig sétált a városban. Bement egy műkereskedésbe és keresett valami emléktárgyat, amelyre ráfoghatná, hogy Olaszországból hozta. Sokáig válogatott, végül megvett egy zöldpatinás bronzszobrot, amely egy nimfát elragadó centaurt ábrázolt. A szobrot elküldte Klotildnak egy levél kíséretében, abban bejelentette délutáni látogatását. Azután megebédelt. Ünneplő kedvében megivott egy kis üveg burgundit és rágyújtott egy drága szivarra. Türelmetlenül várta a négy órát. Nagyon kíváncsi volt, hogy minő arccal fogadja majd a barátnője.

Klotild kalappal a fején állott a kis szalonban. Éppen a keztyűjét gombolgatta.

— Jó, hogy jött, — mondotta, — mert tovább már nem várhattam volna. A bátyám legkisebbik fiának láza van és édesmamának nincs nyugta, amíg hírt nem hozok neki a gyerekről . . . A mama maga nem mehet oda, mert ő is meghült és Székely doktor nem ereszti ki a házból . . . A doktor odabenn van nála . . .

Klotild mindezt gyorsan, erőltetett élénkséggel mondotta. Beszédközben zavartan mosolygott és kerülte a barátja tekintetét. Az arca kissé halványabb volt, mint máskor.

— Nem tudsz te komédiázni! — gondolta magában Sándor.

Az asszony megköszönte az ajándékot, amely láthatólag igen megtetszett neki. Ekkor belépett hozzájuk Székely.

A férfiasképű és katonás járásu kis tanár megszorította Sándor kezét. Azt mondta, hogy Szepessyné baja nem komoly. Azzal ajánlotta magát, hogy neki még több betegét kell meglátogatnia. Az ajtóban visszafordult:

— Félnyolc előtt visszajövök és elviszem a filharmonikusokhoz, — mondotta Klotildnak.

Sándor zsebében ott volt a jegy, amelyet az operettszínház mai előadására váltott magának, de azért meglepőnek találta, hogy Klotildnak kedve van ma zenét hallgatni. A szakítás napján!

— Nekem most mennem kell, — szól az asszony.
— Ha ráér, elkísérhetne.

Sándor persze ráért. Az asszony föltűnően csinos volt új kosztümjében és a kísérője észrevehette, hogy sok férfi utánuk fordul az utcán. Közömbös dolgokról próbáltak beszélni, de a beszéd fonala meg-megszakadt. Azt, amivel teli volt a fejük meg a szívük, egyikük sem merte szóba hozni.

Szepessyék kapuja előtt kezet fogtak. Sándor ekkor, az ég tudná, hogy miféle eszmetársulás folytán, a kis professzorra gondolt.

— Mondja, Tilda, — kérdezte kedélyes mosollyal, — nem udvarol magának az a Székely tanár?

— Nem, nem! — kiáltotta Tilda szinte ijedten.

Aztán mintha egyszerre ellágyult volna egy pillanatra. Erősen megszorította a barátja kezét és puha, édes hangon suttozta:

— Ugy-e, Sándor, mi mindig jó barátok maradjunk? Mindig?

— Mindig! — válaszolt Sándor.

— Igazán kedves teremtés! — mondotta később magában, miközben a lakása felé ment.

Aztán megint Székely tanárra gondolt. Ej, nem is volna rossz dolog, ha a kis doktor feleségül venné Tildát. Vagyonos, jónevű és nem kellemetlen ember. Klotild nem él valami fényes anyagi viszonyok között. A magányos élet egyébként sem neki való. Neki háztartás kellene, ahol süthet, főzhet, takaríthat. De a kis doktor is jól járna vele.

Sándornak nagyon megtetszett ez az ötlete. Miközben tovább üzte-fűzte, jószívűen és ravaszul mosolygott. Valami apai gyöngédséget érzett e pillanatban Tildája iránt és nagy rokonszenvvel gondolt a derék doktorra is.

IV.

Az operett első fölvonása után a színház földszintjén minden látcső egy emeleti páholy felé fordult. Egy óriás fehér kalap lebegett a páholy bíborbársony kerekében. A kalap alatt egy igen szép, vidám és merész

mosolyu hölgy trónolt. Sándor is feléje fordította látcsövét és megismerte Édernét. A báróné észrevette és fölemelte legyezőjét. Ez azt jelentette, hogy jöjjön fel a páholyba. Az attasé nem igen térhetett ki a fesztelen és nyilvános meghívás elől, bár tudjuk, hogy lelkesedése a szép asszony iránt már nagyon megcsappant.

A báróné a páholy ajtajában fogadta.

— Nos, József úr, hogy van? Örül, hogy megmentette erényét a gonosz Putifárné elől?

Éderné nemcsak gyönyörű asszony, de pompás ember-példány is volt, ami nem egészen ugyanaz. Egész lényéből csak úgy sugárzott és ragyogott az üde erő, az energia és az élet. Magas, délceg termete, szabályos és tömör profilja, bőrének frissesége és hajának ragyogó szökesége, nemkülönben tartásának és mozgásának nyugodt határozottsága angolszász benyomást tett, bár a báróné a Visztula mellett született. Egyik főszépsége a haja volt. Ennek a dús és ragyogó hajnak jóformán minden szála más színű volt; lenszínű és rókavörös fürtök közé tiszta aranyfényű szálak vegyültek. Az egész tarkán ragyogó sörény a hullámzó élet benyomását tette. Lengyel csak a beszédes szeme és a kicsi, fehér és puha keze volt.

Sándor valami hüvös banalitást mondott az asszonynak, jelezvén, hogy nem szándékozik többet fölülni a kacérságának. Az asszony azonban egyetlen rohammal visszafoglalta a már elvesztett pozíciót.

— Édes barátom, maga rosszul bánik velem. Ne-

kem ezért haragudnom kellene, de bevallom, képtelen vagyok reá. Úgy látszik, nekem valami különös gyöngém van maga iránt . . . Két ilyen embernek, mint mi vagyunk, meg kellene egymást értenie . . . Az arcán látom, hogy most sem hisz az őszinteségemben? Jól van, hát ne higgyen! Azonban tegyen nekem egy szíveséget . . . Nagy kedvem volna, hogy egy ostobaságot kövessék el . . . Ne kérdeje, hogy miért, hanem legyen a segítségemre . . . Jöjjön velem a Rigóba vacsorázni. Eljön? Különszobában leszünk, megiszunk együtt egy üveg Roederert és ha nem talállok rá módot, hogy megbékítsem magát, akkor megérdemlem, hogy Budapest legunalmasabb asszonyának tartson . . .

Sándor egy kissé elsápadt a kellemes meglepetéstől. Úgy látszik, hogy a régi módszere, a kibőjtölés taktikája megint bevált egyszer.

A második fölvonás után megvárta a bárónét az előcsarnokban és kocsiba ült vele.

A Rigó egy előkelő, de a mellett meglehetősen rossz hírű vendéglő volt. Mikor ketten beléptek a villamos fényben ragyogó kapubejáraton, egy gyalogos pár haladt el mellettük az utcán. Klotild volt, aki Székely és a tanár hugának társaságában a hangversenyből ment haza. Sándor nem vett róluk tudomást, hanem sietve követte a hosszú, fehérprémes kabátjában tovasuhanó bárónét.

A Rigó különszobájában egyébként kellemetlen meglepetés érte. Három fiatal úr és egy vénkisasszony

várták őket. Valamennyit Éderné rendelte oda. A kis-asszony félig barátnője, félig társalkodónője volt a bárónénak, afféle jónevű, koldusszegény elősdi, aki különféle szolgálatokat végzett Éderné személye körül és alkalomadtán a vak és süket erényőr tisztét is ellátta. Mert a szép báróné egészbenvéve bámulatos könnyedséggel szökdelt át a társadalmi korlátokon, bizonyos végső határokon azonban sohasem ment túl, legalább a nyilvánosság szeme előtt nem. A fiatal urak az imádók gárdájához tartoztak. Megjegyzendő egyébként, hogy ebben a gárdában csak igen fiatal urak maradtak meg hosszabb ideig. Afféle szerényebb igényű legények, akiket egy kedvetlen, vagy egy humorosan anyai gesztussal rögtön el lehetett távolítani, ha alkalmatlan közelségbe találtak furakodni. Ők valamennyien önzetlen jófiúk voltak, egyébként egy-egy valószínűtlen véletlenre számítván, úgy leselkedtek a báróné körül, mint a konstantinápolyi kutyák a mészárszék előtt, egyelőre pedig megelégedtek azzal, hogy naivabb emberek szemében kompromittálhatják a szép asszonyt.

Az ifjak savanyu ábrázattal köszöntötték Sándort. A báróné olyan formában hívta meg őket, hogy egyikük sem tudott a többiről. Az attasé pedig alig bírta leplezni haragját. A szép asszony játszott vele és ő lépre ment neki, akár ezek a tacsók.

V.

Hetek multán a következő bizalmas párbeszéd folyt le Klotild és Székely tanár között:

— Ön azt mondja, hogy nagyon jól érzi magát, édes barátnőm, amellet szemmel láthatólag fogy. Ön mosolyog és a szeme ki van sírva. Ön tavaszi szövetmintákat válogat, amellet a halálra gondol. Ez nem okos és nem is egészen becsületes dolog. Az embernek kötelességei vannak önmagával és másokkal szemben és ön jól tenné, ha kötelességeire gondolna.

Klotildon, aki a kis szobájában ülve tényleg azzal foglalkozott, hogy ruhamintákat nézegetett, egyszerre nagy gyöngeség vett erőt. Ölébe ejtette a papirra ragasztott tarka szövetdarabokat és kétségbeesetten tekintett Székelyre.

Az pedig nyugodtan és szelid hangon folytatta a korholást.

— Ön tudja, hogy a multja meghalt. Legyen hát annyi ereje, hogy végleg hátat is fordítson a holttestnek és mentsen meg az életéből annyit, amennyi még megmenthető.

Klotild egy erőtlen mozdulatot tett a kezével.

— Mit tegyek? — kérdezte.

A doktor kissé habozott a válaszszal, de azután ki-
mondotta, egyszerűen és becsületesen:

— Én az ön helyében feleségül mennék Székely tanárhoz. Jól tudja, hogy ez csak öntől függ.

Az asszony régóta várt már ilyenféle vallomást. Most mégis megrémült és elszomorodott a tanár szavaitól. Székely pedig, mint aki jól meggondolta a maga dolgát, tovább fűzte a szót.

— Tudom, hogy mi jár most a fejében! Ön azt gondolja magában: Hiszen nem szeretem! — Ez azonban nem akadály. Megnyugtatom azzal, hogy én sem szeretem a szó regényírói értelmében. Akarja tudni, hogy mit érzek maga iránt? Elmondom, ha nem is érdeklí túlságosan. Igen nagy, mély és meleg apai gyöngédséget érzek. Amellett valami nagy, mondhatnám művészi gyönyörűségem telik az ön finom, kecses és tiszta lényében. Szeretnék sokat, lehetőleg mindig a társaságában lenni, szeretnék az ön bizalmas barátja lenni, szeretnék önről gondoskodni és szeretném önt egy kisé kényeztetni, oltalmazni és vezetni. Ennyi az egész. Azt is megmondom, hogy ön mit érez irántam. Egy kis rokonszenvet, amely némileg hasonlít a gyermeki szeretethez. Az én társaságom a biztosság és a nyugalom érzését kelti föl önben és ön ezért kedveli a társaságomat. Tudom, hogy mit gondol most. „Elég ennyi a házassághoz?” Válaszolok a néma kérdésére. Szerintem ennyi éppen elég ahhoz a szövetséghez, amelyet én képelek. Lássá, én közel járok az ötven esztendőhöz. Egész eddigi életem munkában telt el. Mindig a más emberek nyomorúságával voltam elfoglalva és magam-

mal nem igen értem rá törődni. Szeretnék most már magamnak is élni egypár esztendő. Fölhagyok orvosi gyakorlatommal, lakóhelyemet átteszem valahová a főváros környékére és azzal foglalkozom, amihez kedvem van. Egy kis művészet, egy kis irodalom, két-három jóra való ember barátsága és gyakori utazások. Ez az, amire vágyódom. Mindezt azonban csak egy okos és melegszívű asszony segítségével valósíthatom meg. Láthatja, hogy józan vagyok, sőt egy kissé számító is. Úgy hiszem, hogyha ön is ilyen szemmel nézi mostani helyzetét, akkor elfogadja a kezét, amelyet ön felé nyújtok. Nem valami szép kacsó, de erős, meleg és becsületes.

— De hiszen ez lehetetlen! — szólt Klotild. — Jól tudja, hogy lehetetlen és azt is tudja, hogy miért az!

A tanár vállat vont.

— Tudom, hogy miféle akadályokra gondol ön. De nekem arra vonatkozólag megvan a magam különvéleményem. A nőkről is van különvéleményem. Huszonöt esztendő óta nőorvos vagyok, ennyi idő alatt megtanultam, hogy a nőben is az embert lássam. A nőket jó és rossz emberekre osztom. A rosszak sem gonoszak, hanem vagy betegek, vagy ostobák, vagy csak boldogtalanok. Ön jó ember, édes Klotild, körülbelül a legjobb, akit ismerek. Ismerek nőket, akik soha, talán még álmukban sem vétettek az ellen, amit a női tisztességnek szokás nevezni. Ezeknek sorában vannak oly jellemtelen teremtetések, akiket a világ minden gazdagságáért sem tennék feleségemmé. Önre vak bizalommal ruháznám

az én becsületes nevemet, mert tudom, hogy feleségnek született, a szó legjobb értelmében annak és azt is tudom, hogy ön példás felesége lenne mindenkinek, akinek hűséget fogad. Beszéljünk őszintén, Klotild! Ha a feleségemmé lesz, akkor egy gonosz emléket hoz magával a házasságba. Ezzel szemben én is hozok valamit: az én ötven esztendőmet. Az ön emlékét meg lehet gyógyítani, akár a betegséget. Az én ötven esztendőmet, sajnos, nem lehet meggyógyítani. Ön attól fél, hogy az az ember, Arady — igazán nem látom be, hogy miért ne ejtsem ki a nevét? — ellenséges árnyékként fog kettőnk között állani. Biztosítom és elvállalom érte a felelősséget, hogy a félelme alaptalan. Egy-két esztendő múlva maga Arady be fogja látni, hogy hármunk közül egyedül ő a vesztes. Ebben bizonyos vagyok.

Székely fölkelt e szavak után.

— Nem akarom, hogy válaszoljon nekem. Gondolkozzék azon, amit mondtam. Nem fogom a dolgot többet szóba hozni. Ha azt akarja, hogy megint beszéljünk róla, akkor önnek kell kezdenie. Lesz rá gondom, hogy mindig a kezeügyében legyek . . .

*

Egy hét sem mult el e beszélgetés után, midőn Arady Sándor a következő levelet kapta:

Kedves Sándor!

Egy, a jövőmre nézve nagyfontosságú lépésről kell önt értesítenem. Régi barátom, Székely tanár, megkérte a kezemet. Úgy határoztam, hogy

elfogadom ajánlatát. Azt akarom, hogy ön legyen az első, aki erről értesül. Szívéből köszönti

Klotild.

Midőn a fiatal asszony papírra vetette e sorokat, maga Székely még mit sem tudott elhatározásáról. Klotild tulajdonképpen nem is határozott még véglegesen. Ez csak afféle ártatlan asszonyi furfang volt, egy utolsó, erőtlen és kétségbeesett kísérlet, hogy visszahódítsa magának szerelmesét. Hogy mi lesz azután, ha nem válik be kísérlete, arra egyelőre még gondolni sem mert.

A kísérlet nem vált be. Sándor egy órával később már megjelent az asszonynál, kifogástalan szabásu kabátban, fehérkeztyűsen. Meglátszott rajta, hogy meg van hatva egy kisé és hogy némileg szégyenli is magát, egyébként azonban csak úgy sugárzott szeméből az öröm. Volt azonban annyi jóízlése, hogy a mélabús önzetlenség álarca alá rejtse örömét.

Hódolattal kezét csókolt Klotildnak és megindultan mondotta:

— Ha valaki megérdemli, hogy boldog legyen, akkor maga megérdemli, édes Klotild . . .

Klotild is volt annyira asszony, hogy mosolyogva meg tudta szorítani a barátja kezét. Azután zavart arccal banalitásokat beszéltek. Majd elhallgattak mind a ketten. Sándor egyszerre elkomolyodott.

— Szóba kell hoznom még egy dolgot, — mondta lovagias zavarában hebegve. — Vannak leveleim . . . Ha akarja, megsemmisíthetem azokat . . . Ha azonban

jobban megnyugtatja magát, akkor még ma visszahozom valamennyit . . .

Klotild fölemelte fejét és nyíltan a szemébe tekintett.

— A leveleket ne hozza vissza, — mondta. — Tegyen velük amit jónak lát . . . De most már nekem is szóba kell hoznom egy dolgot. Székely mindenről tud, ami köztünk történt . . .

Sándor felpattant a székről.

— Mindent tud? Székely —?

Klotild nyugodtan bólintott a fejével.

— Természetesen. Ön nem hiszi rólam, hogy egy hazugság árán leszek a nejevé?

Az attasé nem igen tudott erre mit mondani. Ő ezt a dolgot érthetetlennek és szokatlannak találta. Ilyesmit nem szokás elmondani. Soha sem hallotta még, hogy egy úriasszony ilyesmit bevallott volna . . .

Klotild tovább beszélt.

— Ezek után természetesnek fogja találni, ha arra kérem, intézze úgy a dolgát, hogy ne találkozzunk a közel jövőben . . . Ön majd fog erre ürügyet találni . . . Én hamarosan meg fogok esküdni, azután elhagyjuk Budapestet. . .

Az asszony fölkelte helyéről és kezét nyújtott Sándornak.

— Isten áldja meg, Sándor!

A fiatalember bánatos arccal kezét csókolt neki.

— Legyen boldog, Klotild!

Kissé kedvetlenül ment haza. Úgy találta, hogy neki különös, szinte megalázó szerep jutott. Azzal az elhatározással jött Klotildhoz, hogy lovagias, nagy-lelkű és gyöngéd lesz a boldogtalan asszonnyal szemben. Itt azonban nem kértek sem a lovagiasságából, sem a nagylelkű gyöngédségéből. Sőt Klotild nem is látszott nagyon boldogtalannak.

Székely tanár estefelé meglátogatta barátnőjét. Klotild bevezette a hálósobájába, ott az ablakhoz lépett vele és így szólt hozzá:

— Én elfogadom ajánlatát. És ígérem, hogy engedelmes, hűséges, hálás felesége leszek. Kérem, vezessen el innen, védjen meg önmagam ellen, gondolkozzék helyettem, gyógyítson meg és bánjék jól velem.

A kis ember nem válaszolt, hanem meghatottan végigsimított Klotild tiszta homlokán. Ez a gyöngéd érintés olyan hatással volt az asszonyra, hogy egyszerre gyermekes gyöngeséggel Székely vállára hajtotta fejét.

Nagyon sokáig maradtak így. A tanár később kissé megborzongott, midőn valami meleget érzett a nyakán. Klotild sírt.

A szobaleány belépett, hogy meggyújtsa a lámpákat.

— Juci vagy Klári, — mondta Székely, — nem kaphatnánk egy csésze teát?

Klotild furcsának találta, hogy a tanár ma sem tudja még a szobaleány nevét és önkéntelenül is elmosolyodott egy kissé.

Ez volt az eljegyzésük.

Másnap a tanár azzal a vallomással lepte meg Klotildot, hogy a ház, „valahol Budapest környékén“, ahová esküvőjük után elvonulni fognak, jó ideje megvan már és az ő telekkönyvi tulajdona. Egyik szomszédos városka határában fekszik, nagy kert közepén. Székely eddigelé nem említette még ezt a házat, pedig két hónappal ezelőtt vette. Most már bevallotta azt is, hogy Klotild számára szerezte. A fiatalasszony csodálkozva tapasztalta, hogy a tanár milyen biztos kézzel intézi az ő sorsát. Ez a tapasztalás azonban nem bántotta a hiúságát, inkább jól esett neki.

Eljegyzésük első ideje nem a szerelem, hanem a bútoripar jegyében telt el. Hosszu és alapos tanácskozásokat folytattak jövőendő lakásuk berendezése dolgában és Székely valósággal elárasztotta Klotildot árjegyzékekkel és tervrajzokkal. A fiatalasszony egyszerre azon vette észre magát, hogy száz komissió szakadt a nyakába. Asztalosokkal alkudozik, lámparaktárakban kutat és ha Székely alkonyatkor bekopogtat hozzá, diadalmas arccal lobogtat feléje valami sikerült kárpitmintát. Ez a foglalkozás egyébként nagyon az inyére való volt, mint minden igazi asszonynak.

VI.

Arady Sándor abban az időben betegeskedni kezdett. A szívét fájlalta megint. Egyízben már érezte ezt a fájdalmat, amelyet egy keletkező szívbjaj szimptomá-

jának tartott. Akkor is mélységes levertség és unottság kísérte a bajt.

Az orvos, akit elhívatott, ezúttal sem talált semmi hibát a szervezetében. Azt mondta, egy kis ideges ki-merültség az egész. Porokat rendelt neki, amelyeket azonban Sándor nem akart beszedni.

Egy hétig otthon maradt. Nem volt kedve dolgozni, bár kimondhatatlanul unta magát és nem akart embereket látni, bár rettenetesen elhagyottnak érezte magát. Szakadatlanul sötét gondolataival viaskodott. Úgy találta, hogy a jövője reménytelen és az élete céltalan. Miként a hipohondrikus emberek általában, ő is kétféle életet élt. Ha egészséges volt, akkor telve volt önbizalommal, színes reményekkel, kíméletlen harci vággyal. A betegség lehellete azonban elég erős volt arra, hogy hirtelen derékon törje egész életkedvét. Ilyenkor az élete hasonlatos volt a palotához, amelyet tűzvész pusztított ki. Ami tegnap még ragyogó pompa volt, az ma már üszök, pernye, értéktelen szemét. A palota ura maga koldusszegényen és reménytelenül didereg a kormos falak között és egy kis emberi részvét után epekedik.

Az elmúlt esztendőben is volt ilyenféle hipohondrikus rohama. Akkor azonban Klotild volt az oldalán. Bizonyos, hogy soha még önmagával meg hasonlott férfinak nem volt jobb társa, mint akkor neki. Az aszszony csupa szerény áldozatkészség, csupa meleg gyöngedség volt. A mellett boldog és büszke volt, hogy hasz-

nára lehet Sándornak. Mint afféle minden ízében nőies nő, aki születésétől fogva félig irgalmas nővér, félig kis anya, meg tudta érteni és gyógyítani a képzelt szenvedést is.

Mostani szomorú magányában Sándornak eszébe jutottak Klotild levelei. Az asszony két esztendő óta sokat írt neki és ő ezeket a halványkék lapokat, futólagos elolvasás után, egy régi, faragott tölgyfaládjába szokta dobni. Most előkereste és keltük szerint rendezte őket. Apró-cseprő emlékek is voltak a ládjában, egy fantasztikus és titokzatos kultusz tárgyai, amelyekkel a szerelmes asszony babonája állandó és közvetlen összeköttetést akar teremteni a maga és szerelmese érzékei között.

Sándor most újból végigolvasta az összes leveleket. És a messziségből egyszerre meg tudta mérni Klotild szerelmének egész nagyságát. Minő hangon beszélt hozzá az az asszony? A koldusleány beszél így a királyfihoz. A rabnő, álmának istenéhez. Az asszony boldog, szenvedélyes és föltétlen meghódolásában rejlő tűz szinte félelmetes volt. A szerelme tulajdonképpen csak a leveleiben nyilatkozott meg egész leplezetlen nyíltságában és erejében. Ha szemtől-szembe állottak egymással, akkor mindig valami szemérmetes és fájdalmas tartózkodás bénította meg Klotildot. A leveleiben azonban egészen megismertette és odaadta magát. E levelekben — melyeknek megírásában különös, nagy gyönyörűsége telhetett — csodálatosan merész és köl-

tői lendületet vett az egyébként oly jelentéktelen és szerény asszony szerelme. Minden levelének egy volt a refrénje: Hálát adok Istenemnek, hogy megteremtett, mert én vagyok a világ legboldogabb, én vagyok a világ egyetlen boldog asszonya.

Sándor valamikor elnézően mosolyogva, olykor kissé unottan is futotta át a végtelen hosszú írásokat. Most azonban nem tudott betelni az olvasásukkal és valósággal megmámorosodott tőlük. Növekedő tisztelettel és csodálattal szemlélte Klotildot, akinek értékét és szépségét valami különös és érthetetlen félreértés következtében, most ismerte csak föl.

A feje, a szíve, a vére megint telisteli volt Klotilddal. A lakásának minden zuga megtelt Klotilddal. Abban a karosszékből szokott ülni, miközben keresztbe vetett lábait a kandalló rácsára tette . . . Annak az órának a zengő ütését szerette hallgatni . . . Ennek a képnek túlmodern rajzát nevette meg egyízben. Egyszer — az még a barátságuk legelején történt — ijedten lapult meg a fekete bőrkereveten, mialatt odakünn haragosan szólott a csengetyű . . . Olyasmit képzelt, hogy a bátyja jön érte, bosszút lihegve . . . Pedig csak a levélhordó volt . . . Sándor oly boldog volt, mintha megtalálta volna Attila kincsét, midőn egy nap egy teknősbéke-hajtűt halászott ki a karosszék párnája alól. Klotild hajtűje. És a szeme megnedvesedett a meghatottságtól, mikor a hálószoba ablakán egy gyémánttal belekarmolt szót fedezett fel: Te!

Most már tisztában volt két dologgal. Az egyik az, hogy őt soha senki sem szerette, csak az egy Klotild. A másik az, hogy ő egész életében mindig, mindig egyedül érezte magát, csak akkor nem, ha Klotild volt mellette . . .

Újból és újból elolvasta a levelet. Éjnek idején is fölkelt ágyából és világot gyújtott, hogy megkeressen egy-egy, Klotildra nézve kiválóan jellemző mondatot, amelynek szavai elvesztek emlékéből. Közbe pedig rettenetesen elhagyottnak érezte magát. Az a szomorú érzése támadt, hogy ő most már egész életén át egy halott emlékei között fog élni. A levelek is egy halott levelei. A faragott láda a koporsójuk. Szinte el sem tudta magával hitetni, hogy Klotild él, Budapesten van, eszik, iszik, jár, kel, mint annakelőtte.

Amidőn a gyöngélkedése óta elsőízben elhagyta megint a lakását, csak egy gondolata volt: látnia kell Klotildot. Látogatást nem tehetett nála, tehát mintegy véletlenül akart vele találkozni az utcán. Félnapon át járt föl-alá a Körut aszfaltján, akár egy szerelmes iskolásfiú, Klotild azonban nem mutatkozott. Már alkonyodott, amidőn Székelyt látta belépni a jól ismert kapun. A tanár udvarias közömbösséggel emelte meg előtte a kalapját. Sándor ekkor elszégyelte magát és hazament.

Másnap meglátogatta Szepessyt, Klotild bátyját. A sógornő látható örömmel fogadta és meg is róttá, hogy oly ritkán mutatja magát. Jó ideig fecsegték már

a szalonban, Klotildról azonban egyikük sem tett említést. Egyszerre belépett ő. A szomszéd szobából jött, kalap nélkül. A legkisebbik unokahugát, aki még karonülő baba volt, hozta magával. Minden zavar és meglepetés nélkül nyújtotta szabad balkezét a vendég felé. A karján ficáncoló gyermek láthatólag lekötötte egész figyelmét. A gyermekek gügyögő beszédét utánzóván, szólt hozzá:

— Köszönj szépen a bácsinak!

A sógornő titokzatos mosollyal fordult Klotildhoz:

— Tudja már Sándor — azt?

Klotild a fejével bólintott:

— Hogyne! Ő volt az első, akinek megmondtam.

— Csodálkozott, ugye?

Az eljegyzésről beszéltek.

Sándor nem tudta levenni szemét Klotildról. Telhetetlenül, gyöngéd kegyelettel nézte. A fehér kezén egy behegedt kis karmolást látott, az szinte meghatotta. Az ajka kissé cserepes volt; talán kifújta a szél. Közben egyre várta azt a bizonyos önkéntelen mozdulatot vagy pillantást, amely a multra emlékeztette volna. Az aszszony azonban meglepően nyugodt, biztos és derült volt.

Közömbös dolgokról beszélgettek, Klotild aztán azt mondta, hogy uzsonnát ad a gyermekeknek és kis kedvencével a karján, kiment. Neki valóságos szenved-

délye volt a gyermekápolás és ha a sógornője házában volt, akkor egész idejét a gyermekszobában töltötte.

Sándor még tíz percre ott ült a szalonban, mivel azonban Klotild nem jött többet vissza, elbúcsúzott a háziasszonytól és elment. A kapu alatt összetalálkozott Székelyllyel, aki éppen a házba lépett. Sándor érezte, hogy fülíg elpirul és ez utólag nagyon bosszantotta.

*

Most már nem áltatta magát többet, hanem bevallotta magának, hogy szereti Klotildot. Szereti oly halálosan komoly, nagy, mély és egész lényét betöltő szerelemmel, amelynek lehetőségéről azelőtt sejtelve sem volt. Klotild maga az ő élete. Ha elveszti, akkor vége mindennek. És rögtön tisztában volt azzal is, hogy mindig így szerette. Csakhogy a szerelme észrevétlenül lappangott benne, mint a vér az egészséges ember ereiben. A szerelem mintegy magától értetődött, de azért betöltötte egész valóját. Tudomást akkor vesz az ember a véréről, amikor elfolyik.

Beismerte azonban, hogy botorul viselkedett Klotilddal szemben. Úgy látszik, a nő megkívánja, hogy a tulajdonosa megvédje benne a tulajdonát. Ő pedig mindig oly biztos volt Klotildban, hogy fölöslegesnek tartott minden védekezést.

Hirtelen az az ötlete támadt Sándornak, hogy legbölcsebben cselekszik, ha elutazik egy időre Budapestről. A dolgok mai állása szerint tartozik ezzel Klotildnak, de önmagának is. Nem nyugtalaníthatja to-

vább az asszonyt, de nem is alázhatja meg magát előtte.

Az éjjeli vonattal Abbáziába utazott.

A vasuton nem tudott aludni. Mialatt a vonat siseteregve és pőfékelve mászta meg a Karszt lejtőit, ő valósággal megmámorosodott a mult boldog emlékeitől. Ez a mámor nagyszerű és fájdalmas volt. Jóformán el sem tudta többet hinni, hogy Klotild az övé volt, annyira az övé. A gondolataiban állandóan ott térdelt az asszony lábai előtt és bocsánatot kért tőle, hogy hüvös közönbösség mögé tudta rejteni ujjongó boldogságát.

Abbáziában kellemetlen meglepetés érte: ott találta Éder bárónét a bécsi naplopókból összetoborzott törzskarával. Sándor most már egyszerűen gyűlöletnek találta az asszonyt, aki oly léha módon beletolakodott az életébe. Már a szépségében és az eleganciájában sem hitt. Hiszen ez nem is nő, hanem egy furcsán fölcicomázott, keményizmu, fehérfogu, szőkehaju semleges lény. A cinikus önzése, a hóbortja, amelylyel bizonyos divatos külsőségek után veti magát, a mániákus mulatni vágyása szinte ijesztővé teszik ezt a különös teremtet.

Kurtán, már szinte gorombán lerázta magáról a kötekedő asszonyt és a nap nagy részét a lovranaí úton bolyongva töltötte. A magányban veszedelmes kísérője akadt: Klotild. Tavalý ilyenkor két napig itt voltak és most minden reá emlékeztette Sándort. Talán ennél a

fordulónál volt, hogy az egyébként oly szemérmes Klotild hirtelen megrohanta és erővel a szájához tapasztotta ajkát. Most a bájos kaland emléke rohanta meg Sándort. A szeme nedves lett, a lélegzete elállott... A lelke homályából pedig tűzoszlopként egy merész és dacos elhatározás csapott föl. Szó sincs róla, ő nem mond le Klotildról! Honnan is kúszott a lelkébe ez a nevenséges ötlet? Klotild az övé és az is marad örökre! Elmegy érte, elviszi magának. Akár akarja az asszony, akár nem. Elviszi erőszakkal. Ha kell, embert öl érte. Ha kell, meghal vele. De Klotild nem lehet a másé!

Az acélkemény elhatározás átjárta egész valóját. Most már nem töprenkedett többet, nem szenvedett és nem félt semmitől. A fájdalmas nyomás megennyhült a szívéen. Szinte jókedvű lett.

A postára ment és a következő táviratot küldte Klotild címére:

„Beszélnem kell önnel. Kérem, küldjön értesítést a budapesti lakásomra, hogy mikor kereshetem föl a holnapi nap folyamán.“

Később a parkban összetalálkozott megint a bárónéval.

— Nos, gögös lovag, velünk vacsorázik? — kérdezte Éderné.

— Nem lehet. Az éjjeli vonattal Budapestre kell utaznom.

— Mi dolga ott?

— Megteszem azt, amit régen meg kellett volna már tennem és feleségül veszem azt a nőt, akit szeretek.

Klotild első dolga volt, hogy megmutassa a táviratot vőlegényének.

— Vajjon mit akar tőlem?

Székely megmagyarázta neki.

— Tegnap hirtelen elutazott. Ez azt jelentette, hogy lemond magáról és félre áll az útjából. Ma hirtelen visszajött megint. Ez azt jelenti, hogy nem tud maga nélkül élni.

Klotild megszeppenve nézett a tanár szemébe.

— De hiszen, — ő nem szeret, — mondta naiv jóhiszeműséggel.

Székely elmosolyodott, de nem válaszolt. Nem akart cinikusnak látszani, különben azt mondhatta volna, hogy az Aradyhoz hasonló férfiak szerelmre olyan, mint a mesebeli erdei rém. Ha szólongatják, akkor nincs sehol. Ha nem gondolnak vele, akkor váratlanul megjelenik, óriássá növekedvén.

— Beszéljek vele? — kérdezte az asszony.

— Azt hiszem, ezt nem tagadhatja meg tőle, — vélekedett a tanár.

Több szó nem is esett köztük erről a dologról. Székely kissé szófukarnak látszott az este és akkor derült csak föl, mikor Klotild az ebédlőjük berendezéséről kezdett beszélni.

*

Délután négy órakor Sándor benyitott Klotild-

hoz. Kissé sápadt volt és zavartnak látszott, bár mosolyogni próbált. Az asszony néma intésére leült és beszélni kezdett. Így szólt:

— Én napok óta készülök már arra, amit mondani akarok . . . De amint most beléptem ebbe a szobába, már tisztában voltam vele, hogy az előre betanult beszédem kárba veszett . . . Legjobb volna, ha kinyithatnám a mellemet és megmutathatnám magának a szívemet . . . Klotild, én nagyon beteg vagyok! Eddig nem tudtam, hogy mi a szenvedés . . . Most reám jött az élet nagy fájdalma. Kérem, legyen irgalmas és elnéző, értsen meg és legyen a segítségemre, hogy megértessem magamat!

Klotild mozdulatlanul ült vele szemben. Mikor Sándor oly meggyőző hangsúlyozással beszélt a szenvedéseiről, könnycsepp jelent meg a szemében. Ez a könnycsepp olyan hatással volt a fiatal úrra, hogy egyszerre neki is nedves lett a pillája. Elfojtott hangon folytatta:

— Én botorul, kegyetlenül és háládatlanul viselkedtem önnel szemben. Azt tudom. Elvesztettem a jogot, hogy még egyszer az útjába álljak. Azt is tudom. Mégis el kellett jönnöm, hogy megmondjam önnek az igazságot.

Az igazság az, hogy ön nélkül nincs élet. Én semmit sem hiszek és senkiben nem bízom, önmagamban sem. Tartalmat ön adhat csak az életemnek, mert ön a jóság, a tisztaság, az ideál. Ha önt elveszítem, akkor

örök és reménytelen sötétség vesz körül. Összetett kezekkel, magamat porig alázva, kérem, térjen vissza hozzám, Klotild! Ez nem szerelem, hanem több annál, vagy más egyéb: egy kétségbeesett ember imádsága...

Sándor térdre vetette magát a szőnyegen és átkarolta Klotildot a székkal együtt, amelyen ült. Az aszszony szíve teli volt félelemmel és szánakozással. Az utóbbi érzése erőt vett a félelmén és halkán mondta:

— Édes barátom, miért izgatja föl magát ennyire?

Ez a banális mondása meglepte Sándort, akinek lelkében úgy zúgtak a nagy érzések, mint a harangkongás és az orgonaszó felséges hangja. Szinte elkeseredetten szorította magához Klotildot.

— Az Istenre kérlek, Klotild, érts meg! Te nem tudod, hogy ki vagyok . . . Eddig magam sem tudtam . . . Most azonban megismertem magamat és te is meg fogsz ismerni . . . A szerelem szól hozzád, az ifjúság, a boldogság . . . Ha nem hallgatsz reám, akkor tönkre teszed mindakettőnk életét . . . Te az én tulajdonom vagy . . . Nem eresztelek ki többet a karjaimból . . .

Klotild egy mozdulatot tett, hogy kiszabadítsa magát az ölelésből. Ez azonban nem sikerült neki. Ekkor aztán mondott valamit, aminek hallatára Sándor egyszerre szabadon bocsájtotta. Nem is szavainak értelme, inkább a hangsúlyozásuk volt rá ilyen hatással. Józanul, türelmetlenül, kissé szárazon, inkább bosszankodva, mint szenvedélyesen mondta:

— Ugyan — eresszen, kérem!

Lángoló arccal a tükörhöz lépett és ösztönszerűen megigazította a haját. Sándor ott állott mögötte, összekulcsolva remegő ujjait és szinte megrettenve nézte. Ki ez a nő? Klotild? Az a különös és lesujtó ötlete támadt, hogy ő egy szörnyű és fantasztikus tévedés áldozata. Az igazi Klotild régen meghalt vagy elbujdosott és most egy idegen asszony bitorolja annak külső alakját.

És ebben némileg igaza is volt. Klotild nem volt már az az asszony, aki néhány hónappal ezelőtt. Lány és könnyen mintázható egyénisége mindig annak vonásait viselte, aki rajta tartotta modelláló kezét. Néhány hónappal ezelőtt még egészen Sándor művészi-esen színes és érzékies lelkének kreatúrája volt. Ujabban azonban nagy befolyást, nagyobb, mint maga is hitte, nyert reá Székely kemény, nyugodt, józan és becsületes akaratereje.

Sándor még egy kísérletet tett.

— Klotild, — mondta, — én tudom, hogy maga lekötötte magát Székelynek . . . Ennek is én vagyok az oka! De egy dacosan kimondott szó kedvéért nem teheti tönkre az életünket . . .

Nem folytathatta azonban, mert kívül megszólalt az előszoba csengettyűje. Hazajött Klotild édesanyja. Az öregasszony természetesen nem volt beavatva leányának szívbeli ügyeibe, valamit azonban mégis sejtett és mostanában minden rokonszenvével Székely ta-

nár pártján állott. Egy ijedt pillantást vetett Sándorra és Klotildra, azután letelepedett a szalonban. Ösztönszerűen megérezte, hogy az ő jelenléte hatalmas segítése Klotildnak.

Sándor néhány percig még ott ült, azután elbúcsúzott a nőktől. Az előszobában fogva tartotta Klotild kezét. Valamit akart még kérdezni, de nem jött ki szó a torkán. Az asszony végül megsajnálta.

— Sándor, majd írok magának. . . Talán holnap... Igen, holnap írok!

A tanár az este tíz perccel korábban érkezett, mint máskor. Egy pillantást vetett csak Klotild arcára és már tudta, hogy itt minden rendben van. Egy szóval sem emlékezett meg Arady látogatásáról és a szándékos hallgatása lezárta Klotild ajkát is.

Jó ideig hallgatagon ültek egymás mellett. Az asszony aztán egy ösztönszerű és heves mozdulattal egyszerre Székely vállára hajtotta fejét. Úgy találta, hogy ezen az erős vállon jól esik a pihenés. A tanár ekkor nekibátorodott és kérdezett valamit. Halk, a megindultságtól kissé remegő hangon kérdezte:

— Mit gondol, édes Klotild, mikor tartsuk meg az esküvőnket?

— Amilyen gyorsan csak lehet, — válaszolt Klotild.

— Megtettem az összes szükséges előkészületeket. Minden dolgunk rendben van. A diszpenzációkat is

megszereztem. Akár holnap, vagy holnapután is elme-
hetünk az anyakönyvvezetőhöz . . .

Klotild hirtelen fölemelte a fejét és maga elé
nézett.

— De a lakásunk még nem kész . . .

— Nem baj! Ha megesküdtünk, elviszem magát
utazni. Mire visszajövünk, az édesanyja felügyelete
alatt rendbe jött minden . . .

Klotild hirtelen fölemelkedett.

— Holnapután! — mondta.

— Holnapután, — hagyta rá a tanár.

Másnap Sándor hiába várta Klotild levelét. Pedig
hogyan várta! Egyebet se tett, csak várt.

Harmadnapra megjött a levél. Sándor jó ideig
nem merte fölbontani. Végül abban állapodott meg,
hogy a levél csak kedvező hírt hozhat neki. Klotild ha-
bozása a legrosszabb esetben is azt bizonyítja, hogy
küzködik magában. És egy asszony, aki küzködik . . .

A levél így szólt:

Kedves barátom!

Értesítem, hogy ma délelőtt tizenegykor meg-
esküdtem Székellyel és hogy a déli vonattal kül-
földre utaztam urammal. Köszönti:

Klotild.

Arady Sándor összegyűrte kezében a levelet és
hosszában elvágódott a szobája padlóján. Esés közben
beleütötte fejét egy szék sarkába.

A legénye ágyba fektette, Sándor azonban megtiltotta neki, hogy orvost hívasson. Másnap reggelig mozdulatlanul és álom nélkül feküdt ágyában. Mindig a padmaly cirádáit nézte. A szíve alig vert, a keze-lába jéghideg volt. Olykor összeszedte minden energiáját és keresett valamit, amire érdemes volna gondolnia. De nem talált semmit. Csak egy gondolat vonzotta némileg: a megsemmisülés gondolata. Meghalni jó lesz. De ami addig van, az százszorta rosszabb a halálnál.

VII.

A kötelességtudásnak valami homályos és bágyadt érzése tartotta vissza attól, hogy rögtönösen végezzen magával. Holmi leveleket és emlékeket kellene még előbb megsemmisítenie és egy-két dolgát kellene rendbe hoznia. Tudta ugyan, hogy ez babona, de azért mégis undorodott a gondolattól, hogy hideg szívű és tisztátalan kezű emberek turkáljanak majdan életének dokumentumai között. Ha már meghal, véglegesen és mindenestül akar meghalni. Mint azok a keleti zsarnokok, akik máglyát építettek maguknak a kincseikből és az asszonyaik testéből.

Egyelőre azonban nem volt annyi lelki ereje, hogy kinyissa a leveles ládáját és hogy hivatalos emberekkel beszéljen.

Egy hetet töltött el így, tétlenül, fásultan, remény

és vágy nélkül, mintha már az elmúlás előcsarnokában várakoznék. A leveleit nem bontotta fel és látogatókat sem fogadott. Éder báróné, aki megint a fővárosban volt és akit mód felett izgatott udvarlójának hideg viselkedése, egy nap meg akarta látogatni. Sándor azonban őt sem bocsájtotta be. Mit akar tőle az az asszony, akire csak émelyítő ellenszenvvel tudott gondolni?

Egy héttel Klotild esküvője után annyira megemberelte magát, hogy végrendeletet akart csinálni. Felöltözött és inasának nagy csodálkozására elhagyta a lakását. A közjegyzőt, akit fölkeresett, nem találta otthon és ekkor lement a Dunapartra sétálni. Lassu léptekkel ment, egyre attól remegve, hogy valami ismerőssel találkozhatnék. A verőfény vakítóan ragyogott, ő mégis szürkének látta a világot, mintha mocskos üvegkorong borulna a Duna fölé.

Egy óra múlva haza kívánczozott megint. Mikor fölment a homályos lépcsőn, egy nő jött vele szemben. Fiatal, szegényesen öltözött leány volt. Elhaladtak egymás mellett és Sándor már az előszobájában volt, mikor tudatára ébredt annak, hogy valami édes, meleg izgalom hevíti a szívét. A fiatal leány, akivel a lépcsőn találkozott, Klotildra emlékeztette . . .

A szobájába lépett és ekkor megszólalt odakünn az előszoba csengettyűje. Röviden, félénken, szakasztott úgy, ahogyan Klotild szokott csöngetni. Azután az inas feleselő hangja hallatszott.

— Nem lehet, ha mondom! Nem fogad senkit!

Sándor sietve kinyitotta az előszoba ajtaját. Nem tévedett, tényleg az a fiatal leány állott künn.

— Engem keres? Jöjjön be, kérem . . .

Nesztelen léptekkel, alázatosan lehajtott fejjel lépett be. Tizennyolc, legfőljebb húsz esztendőös leány lehetett. A ruhája eléggé elárulta, hogy szegény és hogy vidékről jött. Egy pillantás meggyőzhetette Sándort, hogy semmiképpen nem hasonlít Klotildhoz. Szénfekete haja van és sötétkék szeme, amely az első pillanatban ugyancsak feketét mutat. Amellett valamivel nagyobb és erősebb is, mint Klotild. És mégis van benne valami, ami Klotildot juttatja eszébe. A mozdulatai. És talán a modora is. Ugyanaz a finom, kecses lágyság, ugyanaz a habozó, félénk nőiesség.

Még meg sem szólalt és Sándor már is a szívébe fogadta a csinos és kissé ügyefogyottnak látszó gyermeket. Tudta, hogy az kérni fog tőle valamit és azt is tudta, hogy ő nem fog tőle megtagadni semmit.

— Üljön le és mondja meg, hogy mi hozta ide.

A leány elmondta, hogy Arady szülőfalujából való. Tehát földikéje. A neve Kovács Ilona. Az édesapja irnok volt, — Kovács Bertalan, — talán tetszett ismerni? Félesztendővel ezelőtt meghalt és háromszáz koronát hagyott a leányára. Valaki, akinek személyes köze volt Kovács Ilonához, — egy Huszár nevű ügyvéd, — talán tetszik ismerni? — megmagyarázta a leánynak, hogy kenyérkereset után kell néznie és hogy Budapesten könnyűszerrel juthat majd munká-

hoz. Levonva örökségéből bizonyos levonandókat, föl-küldte Budapestre, ahol Kovács Ilona szállást talált egy Hászné nevű zsidóasszonynál, — talán tetszik ismerni? Úgy látszik, hogy Budapesten be vannak már töltve az összes állások, mert Kovács Ilona nem tudott keresethez jutni. Igaz, hogy egy kis főzésen és varráson kívül nem is igen értett semmihez. Cselédnek ugyan elmehetett volna, de Ilona nem felejtette el, hogy édesapja irnok volt és nem tudott szabadulni bizonyos arisztokratikus előítéletektől . . . A pénzcskéje időközben elfogyott. Egy hónap óta már a szállását sem tudta megfizetni. Hászné derék asszonyság volt, magánál is tartotta Ilonát egy jobb jövő reményében, de enni nem igen adhatott neki a maga szegénységből. És így Kovács Ilona négy hét óta abból a mindennapi bögre kávéból élt, amit egy jólelkű szomszédasszony hitelezett neki . . . Nagy nyomorúságában fölkereste Arady urat, — akit makacsul méltóságos úrnak nevezett, — hátha ő, mint földije, kenyérkeresethez juttatná . . .

Amikor ennyire jutott elbeszélésében, a zokogás már elfojtotta a hangját.

Sándor néhány kérdést intézett a leányhoz. Megtudta, hogy annak semmiféle élő rokona nincs és hogy Budapesten senkit sem ismer a szállásadói kívül. A szép gyermek némi tájszólással beszélt, félénk és panaszosan, vontatott hangon. Egyszerű, jóságos és némileg ügyefogyott leány benyomását tette. Teljes elhagya-

tottsága részvétellel töltötte el Aradyt, de azért kellemesen is érintette.

Mindenekelőtt pénzt adott neki, hogy kifizethesse adósságait Hászné asszonynál. Meghagyta neki, hogy keresse fel harmadnapra újból és megígérte neki, hogy addig is gondolkozni fog, hogy mit tehetne érdekében.

Kovács Ilona könnyek közt mosolygott. A mosolya széppé és verőfényessé tette egész arcát. Hirtelen megragadta Sándor kezét, megcsókolta és kisietett a szobából. Ebben a csókban benne volt a fogadalma, hogy leteszi sorsát Sándor kezébe.

Sándor még jó ideig érezte kezén a fiatal leány ajkának melegét. Ez a jóleső melegség lassanként által-szívárgott egész testén és édesen megdobbantotta szívét. Maga is elcsodálkozott a különös változáson, mely rajta végbement. Hogyan is tehetett reá ilyen mély benyomást a jelentéktelen és hétköznapi kis kaland?

A dolog magyarázata egyszerű volt. Ő olyanformán járt, mint a magányos rab, akit kis egerke látogat meg tömlöcében. Rettenetes elhagyottsága véget ért és börtönének hideg homályába beköltözött az élet szimbóluma. Úgy érezte, életkérdés reá nézve, hogy magához szoktassa a kis egeret. Ha lesz valakije, akivel gyöngédségét éreztetheti, akkor lesz miért élnie. Egész lelke most egyetlen nyitott seb volt, mely fájdalmasan áhitozott a szeretet meleg balzsama után. A szeretet megjelent előtte, egy bájos, ügyefogyott gyermekleány képében. A gondolat, hogy a leány életének legkritiku-

sabb pillanatában lépett eléje, szinte babonássá tette és hálával töltötte el a sors iránt. Most már nem gondolt többet a halálra.

Ebéd után elment hazulról és nagy sétát tett a budai hegyekben. Midőn késő délután visszatért, nagy meglepetésére ott találta Kovács Ilonát a háza előtt. A szemben levő gyalogjárón állott és láthatólag az ő lakásának ablakaira figyelt.

— Mit csinál itt, kis leány? — kérdezte melléje lépve.

Ilona arca vérvörös lett, mint a tilos dologban tetten ért gyermeké. Hebegve bevallotta, hogy neki tulajdonképpen nincs is nappali lakása. Ő csak afféle ágyrajáró Hásznénál. Nem tud magával mit kezdeni és mivel különben is mindegy, hogy hol tölti el idejét, tehát délutána itt lebzsel az utcán. Úgy tett, mint a gazdátlan kis eb, mely fölkeresi a házat, ahol egyszer egy csontocskát dobtak neki. Most azonban haza fog menni, mert ilyenkor már elfoglalhatja helyét a szállásán . . . S azzal sietve el is ment.

Sándor is fölment a lakására. Ott egyszerre banni kezdte, hogy szó nélkül útjára eresztette a leányt. A gyermek, akire ő oly végtelen, meghatott gyöngédséggel gondol, most egyedül búsul valami mocskos konyházban, idegen, durva emberek között. Ennek igazán nincs semmi értelme. Szerencsére emlékében tartotta Hászné lakásának címét. Kocsit hozatott és odahajta-

tott. Meg fogja nézni Ilona szállását. Meg fog róla győződni, hogy tisztességes asszony-e Hászné.

Hásznét megtalálta a külső Ferencváros egyik nagyon mocskos házának udvari lakásában. Az asszonyság a konyhában álló mosóteknő fölé hajolva dolgozott, közbe förtelmes németiséggel veszekedett valami láthatatlan ellenségével, aki rekedt basszushangon válaszolt neki egy zöld függöny mögül. Arady megjelenése egy cseppet sem fészélyezte, látogatását határozott bizalmatlansággal fogadta.

— Itt nem lakik semmiféle leány, — mondta. — Három gázgyári munkásom van, de Kovács Ilonkát nem ismerem. Én tisztességes asszony vagyok . . .

E szavaknál egy korhelyképű, fekete ember lépett ki a függöny mögül. Dagadt pilláju szemével ellenségesen mérte végig a látogatót. Sándor ekkor egy kis bankjegyet tett le az asztal szélére. Ez a néma argumentum nagy hatással volt a fekete emberre.

— Azt a leányt, aki a múlt héten itt lakott, nem hívták azt Ilonának? — kérdezte az asszonytól.

Hászné azonban úgy emlékezett, hogy az inkább Matild volt . . . Ennél többet nem is lehetett belőlük kivenni. Sándor elkedvetlenedve hajtott haza. Bizonyosra vette, hogy az ő kis barátnőjének oka van rá, hogy eltitkolja előtte a lakását.

*

Másnap délután beállított hozzá a fiatal leány. Szakasztott olyan arccal jött, mint aminővel tegnapelőtt tá-

vozott: alázatosan, mosolyogva és meghatottan. Az ő naiv és kedvesen fontoskodó modorában elmondta, hogy mit csinált a rábízott pénzzel. Kifizette minden adósságát, cipőcskét vett magának, meg egy pár olcsó keztyűt. Még maradt is tizenkét forintja, amiből, az ő számítása szerint, két hétig meg tud élni.

Sándor szórakozottan hallgatta. Majd így szólt hozzá:

— Tudja-e, hogy tegnap este ott jártam Hásznénál?

— Oh! De hisz én már nem lakom ott! És én ezt elfelejtettem megmondani! És a méltóságos úr hiába fáradozott!

— Ott egyáltalában nem ismerik magát.

Ilona megrettenve nézett Sándorra. A rideg hang, melyen az hozzá szólott, láthatólag megijesztette és elszomorította.

— Azt mondták, hogy nem ismernek? Ezt bosszúból tehették! Mikor megtudták, hogy pénzem van, azt akarták, hogy adjam nekik kölcsön . . . Nem mertem odaadni, mert tudom, hogy az úr milyen részeges ember . . . Akkor nekem estek, összeszidtak és megfenyegettek . . . Azzal gyanúsítottak, hogy Isten tudja, minő módon szereztem a pénzt . . . Elszégyeltem magamat, féltem is tőlük és azért elmentem máshová lakni . . .

— Hová?

— Hászné sógornőjéhez, egy Winterné nevű asz-

szonysághoz, aki a gázgyár mellett lakik . . . Nála hál-
tam az éjjel, de ott sem maradhatok . . .

— És miért nem? — faggatta Sándor.

Ilona kissé húzódozott a válasszal. Az arca láng-
vörös volt. Végül mégis csak kimondta:

— Azt hittem, hogy Winterné jóra való özvegy-
asszony . . . De — nem az . . . Mindenféle urak jár-
nak hozzá. Azt mondta nekem, hogy ne legyek bolond...
De én —

Nem folytathatta tovább, mert görcsös zokogásra
fakadt. Fuldokolva ismételte:

— Nem, nem, oda nem megyek többet . . .

Sándor részvétellel szemlélte a gyermeket, akinek
alkalmasint már förtelmesebb megpróbáltatásokban volt
része, mint bevallani merte. Megsimogatta könnyektől
nedves kis arcát és gyöngéd érintése olyan hatással volt
Ilonára, hogy az egyszerre megragadta a kezét és karjá-
hoz szorította arcát.

— Mentsen meg! — zokogta. — Én nem akarok
olyan lenni . . . Megesküdtem édesapámnak a halálos
ágyán, hogy tisztességes leány maradok . . . De min-
dig a nyomomban vannak, üldöznek, hajtanak . . . Ne-
kem nincs senkim, csak ön . . . Ha ön is elhagy, akkor,
— óh, akkor —

A kitörése sokkal szenvedélyesebb volt, semhogy
hazug lehetett volna. Sándor mégis kételkedve fogadta.
Azzal máris tisztában volt, hogy ez az együgyűnek lát-

szó gyermek sok mindent rejteget a lelke mélyén, amiről neki nem szabad tudnia.

— Légy nyugodt, kis leány, nem foglak elhagyni,
— szólt. — Az a kérdés, hogyan lehetne téged hamarosan tisztességes helyre, jóra való emberek közé hozni?

Ilona elmosolyodott. Nagyon jól esett neki, hogy Sándor tegezi.

— Tetszik ismerni Kupánét? — kérdezte.

Kupáné a falujabeli tanító özvegye. A fővárosban él, jobban mondva: nyomorog. Ilona éppen ma találkozott vele . . . Kupáné gyermekkorától ismeri Ilonát. Szívesen adna neki szállást, említette is, de mostanában ő maga is nagy bajban van, nem tudja megfizetni a lakását és attól fél, hogy reggelre kiteszik az utcára . . .

Sándor kivette pénztárcáját és egy százas bankót tett a leány elé.

— Itt van. Menjen Kupánéhoz. Fizessék ki a lakást.

Most már biztosra vette, hogy a kis egér csak azért keresi föl börtöne homályában, azért cincog, táncol és kellemeskedik, hogy apró kenyérmorzsákat hurcoljon el tőle. Mindegy! A dolog inkább unalmas, mint bosszantó . . .

A kis leány hálálkodva elsietett és Sándor az ablakhoz lépett. Odalenn egy kopott ember állott. Láthatólag várt valakit. Úgy festett, mint valami züllött művész. Vézna termetű, hosszú haju, borotvált arcu

és igen rossz képű legény volt. Széles karimájú, puha kalapot viselt és galléros köpenyeget. A köpenyege valamikor barna lehetett, de már rókavörösré kopott.

Ilona most kilépett a kapun és a borotvált arcu hozzá sietett. A leány egy ijedt pillantást vetett föl az ablakokra, de nem látta meg Sándort, aki a függöny mögött állott. A türelmetlen mozdulatain meglátszott, hogy szemrehányásokat tesz az ifjúnak, miért jött ide. A borotvált arcu is fölneézett az ablakra, aztán kicsinylőleg legyintett a kezével . . .

— Tehát ennek a kamasznak kell az én pénzem!
— dörmögte Sándor keserű mosollyal.

Azután ő is kicsinylőleg legyintett. Ezzel a legyintéssel kitörölte emlékezetéből az egérkét, szövevényes és kicsi hazudozásaival együtt és kitörölte azokat a beteges és fantasztikus reményeket is, amelyeket a kis egér váratlan megjelenéséhez fűzött.

*

A véletlen úgy akarta, hogy még aznap viszont lássa Ilonát. Este, a gázlámpák már égtek az Andrásyúton, szembe jött vele a leány. Ezúttal is a borotvált arcu ifju kísérté. Ilona igen nagy, a szegényes kék ruhájához semmiképpen sem illő, tollas kalapot viselt a fején. Amidőn megismerte Sándort, krétafehér lett az arca. Lehajtott fejjel, lesütött szemmel, visszafojtott lélegzettel ment el mellette, mint a turpisságon ért iskolás gyermek a tanítója mellett. A kísérője, aki nek arcán meglátszott, hogy jól tudja, ki legyen a

szemközt jövő úr, szemérmetlenül a Sándor arcába nézett. Volt a pillantásában valami a győzedelmes versenytárs gúnyos részvételből.

A sors vagy a véletlen alkalmasint meg akarta tréfálni Sándort, mert másnap megint megmutatta neki a leány arcát. Ezúttal egy műkereskedés kirakatában ismert rá, egy jónevű festő képén. A tanulmányfej név alatt kiállított kép Ilona kitűnő arcképe volt. A modell válla és melle egyébiránt meztelen volt a képen.

Sándornak eszébe jutott, hogy a kép révén megtudhatná, hogy kicsoda tulajdonképpen Kovács Ilona. Bement a boltba és mivel elég olcsóra tartották, a lakására küldette a képet. Délután magához hivatott egy magándetektivet, akinek címét ujsághirdetésekből ismerte és megbízta, hogy szerezzen neki fölvilágosítást a leányra vonatkozólag. A detektív megnézte a képet, följegyezte a festő nevét, megígérte, hogy diszkrétül fog eljárni és elment.

Két nappal később Arady Sándor már megtudott mindent, amit tudni akart.

Kovács Ilonának Schmidel Ilona volt a neve. Árva volt és tényleg Arady falujában született. Az apja nem volt irnok, hanem lakatos-mester. Tíz hónap óta lakott a fővárosban. Egy ideig abból élt, hogy mint modell járogatott festők és szobrászok műtermébe. Színésziskolában is tanult, de csak rövid ideig, mivel nem volt semmiféle tehetsége. Elmult télen egyik ope-

rett-színházban statisztált, onnan elvitte egy vén bankár. A bankárral azonban két-három nap mulva már összekülönbözött. Azóta egy Garai Alfréd nevű emberrel élt közös háztartásban. Egy hónapos szobában laktak, ugyanabban a ferencvárosi házban, ahol a többi izben említett Hászné is lakott. A szóban forgó Garai Alfréd hirlapírónak mondta magát, bár sohasem dolgozott lapnál. Egyébként rovott előéletű ember volt, akit állandóan szemmel tartott a rendőrség, mint veszedelmes zsarolót. A tudósítás arról is megemlékezett, hogy Ilona és a kedvese nem éltek valami jó egyetértésben. Kétízben már el is váltak egymástól és nevezetes, hogy mindig Garai hagyta ott a leányt. Később azonban megint csak összekerültek valahogyan.

Ennyiben volt az írott jelentés. Sándor végig olvasta, azután darabokra tépte és a papirkosárba dobta. A tanulmányfejet azonban, mint egy furcsa és némileg tanulságos kis kaland emlékét, a dolgozószobája falára akasztotta. A kép egyébként határozottan jó volt.

VIII.

Biztosra vette, hogy nem fogja többet látni a kis egeret. Az megriadt lábának toppanásától és mostanában más élestárt kerülget, kecses szemérmertlenséggel. Annál többet szemlélgette azonban a dolgozószobájában függő arcképét. A portrait annyira jó volt, hogy

szinte megmagyarázta neki a különös leány egyéniségét, jobban, mint maga az élet. A művész jól lehetett diszponálva, amikor vászonra vetette és a leány, a hosszú ülések alatt elfásulva, leejtette arcáról az álarcot. Finom metszésű ajka körül ott ült a ravaszság vonása. Az alázatos furfang, amely a gyöngye és sokat üldözött állatok fegyvere. A megható leányos alatomosság, amely megjelenik Hamupipőke arcán, mihelyt hátat fordít neki a gonosz mostoha. Arcának ezt a vonását megmagyarázta és enyhítette szemének kifejezése. Szép és értelmetlen szemében ott vibrált a rémület, amellyel az élet brutalitása az együgyű gyermeket eltöltötte. És Sándor — miközben a képet szemlélte — úgy érezte, hogy se joga, se oka nincs neheztelni a leányra. Az olyan volt, amilyené nevelték. Nevelője volt a társadalom, a férfiak társadalma. Ahány férfit megismer az ilyen gyermek, az mind a zsarolók típusához tartozik. Az egyik, akit szeret, pénzt zsarol tőle; a másik, a vén bankár, akit gyűlöl, élvezetet. Ő maga is, Arady Sándor, meg akarta zsarolni. A gyöngédségét akarta. Hiszen ha valóban számító volna ez a szép leány, akkor nem volna egy züllött kalandor cselédje, hanem selyemben, csipkében járna.

Igy beszélt Sándorhoz a tanulmányfej. Egy-két hét múlva megszűnt beszélni. Akkor már az attasé legénylakásának megszokott és közömbös színfoltjává lett, amely épp oly néma volt, mint a többi kép, szőnyeg, bútor, amely a szobákat megtöltötte.

Ekkor, egy verőfényes reggelen, váratlanul megjelent nála a kép eredetije. Az inas, aki ismerte, tapintatos akart lenni és szó nélkül beeresztette a fogadószobába. Ilona megállott az ajtó mellett. Mosolygott, de a szeme könnyes volt. Meglátszott rajta, hogy örül is, hogy itt lehet, de fél is.

Sándor derült fölénnyel lépett eléje.

— Nos, kisleány, — kérdezte, — Garai urnak pénzre van szüksége?

A leány nem válaszolt, de nem is lepődött meg Garai nevének hallatára.

Sándor kivette a pénztárcáját.

— Mennyi kell? Szóljon bátran! Adok, ha nem kér nagyon sokat.

Ilona ekkor kinyitotta a kis bőrtáskát, amelyet a kezében tartott és kivett belőle egy levélborítékot. A borítékban jókora csomó összegyűrt bankjegy volt. Azt megmutatta Sándornak.

— Nem azért jöttem, — mondotta. — Nekem van pénzem.

— Hát miért jött?

A leány lehajtotta a fejét.

— Látni akartam . . .

Úgy látszik, ezúttal valami nagyobb szabású tervet eszelt ki, — gondolta Sándor magában. Majd fönszóval kérdezte:

— Mit csinál Garai úr?

A leány a bankjegyeit simogatta, miközben makacsul lecsüggesztette a fejét.

— A múlt héten érte jött két titkos rendőr, — mormogta halkán. — Azóta nem jött többet haza.

— Kellemetlen kaland, — mondotta Sándor, aki mindenképpen meg akarta őrizni cinikus jókedvét. — És vajjon miért különbözött össze Garai úr az államrendőrséggel?

Ilona most fölemelte a fejét és egyenesen a Sándor szeme közé tekintett.

— Zsaroló levelet írt az öreg Berger úrnak . . . Berger azelőtt kitartott engem . . . Garai azzal fenyegette meg, hogy kiteszi az újságba és megírja a feleségének, ha nem küld pénzt . . . Ezért csukták be . . . Nekem aztán Berger úr elküldte ezt a pénzt . . .

Ezt nyugodtan, száraz hangon mondotta. Sándor egy kis undorodást érzett. Sarkon fordult, az ablakig ment, majd újból visszajött és megállott a leány előtt.

Most vette észre első ízben, hogy Ilona fiatal homlokán, a két szemöldök között, különös, ferde redő vonul el. Olyan szálnalmas volt ez a korai redő, mint a repedés a drága sèvres-i műremeken.

— Mondja, Ilona, miért jött tulajdonképpen hozzám? — kérdezte.

A leány makacsul hallgatott.

— Azt akarja, hogy szabadítsam ki kedvesét a börtönből? Ugy-e, nagyon szereti azt az embert?

— Nem szeretem és sohasem szerettem . . . Ak-

kor volna jó dolgom, ha sohasem szabadulna ki többet . . .

Sándor csodálkozva mérte végig a leányt.

— Nem szereti? Hát akkor miért volt a kedvese?

Ilona vállat vont, de nem válaszolt. Sándor az órát nézte.

— Nézze, Ilona, nekem most sürgős dolgom van . . .

— Igen, megyek, — mormogta a leány. Majd hozzátette: — Ugy-e, ne jöjjenek ide többet?

— Ne jöjjön. Ha szüksége lesz valamire, ha pénzt akar, írjon bátran . . .

A leány némán bólintott a fejével. Az ajtóig ment, ott ráhajolt a kilincsre, majd térdre esett és fuldokolva zokogni kezdett.

Sándor nem sietett hozzá, hanem cigarettára gyújtott és nyugodtan várta, amíg véget ér a roham. Nem volt benne egészen bizonyos, hogy komédiázik-e a kis egér, vagy őszinte könnyeket hullat-e.

— Miért sír? — kérdezte később. — Hiszen nem bántja senki?

— Nem, — válaszolt Ilona a síró gyermekek szipogó hangján, — nem, ön nem bántott. Ön az első ember, aki mindig jó volt hozzám . . . Ha önre gondolok, akkor mindig napfény esik a lelkemre . . . És mégis csalom önt, hazudozok önnek . . . És kiért teszem? Egy emberért, akitől úgy irtózom, mint a vadállattól . . . Ha jókedve van, akkor kigúnyol . . . Ha

rosszkedvű, akkor bottal ver . . . Első naptól fogva mindig fájt a szívem, ha önre gondoltam . . . Szerettem volna eljönni, letérdepelni a küszöbén és mindent elmondani, aztán elmenni, meghalni a Dunában . . . De nem tettem meg . . . És most is úgy fáj a szívem! Nem tudom, mi van velem. Szeretném, ha eltiporna . . .

Mialatt beszélt, a térdein odákúszott Sándorhoz és odasímult lábához. Alázatosan, szenvedélyesen és forrón. Ez az odatapadása ékebben szóló és meggyőzőbb volt, mint a beszédje.

Valahogyan megtalálta Sándor kezét, azt magához ragadta és beletemette nedves kis arcát. Mivel Arady nem vonta vissza a kezét, a leány nekibátorodott és így szólt:

- Most mindent elmondok!
- Mit akar elmondani?
- Mindent!

Mélységes csend lett a szobában. Jó ideig tartott, míg meg mert szólalni. Sándor kezét fogva, arcát elrejtve, az izgalomtól rekedtes hangon beszélt. Megérzett a hangján, hogy egy nagy és mély érzés kényszere alatt beszél. Rövid életének történetét mondta el. Szárazon, szinte rideg objektivitással. A fehér egérke története volt, amely csatornák iszapján átsurranva cseni össze eleségét. Ennek a csatornának rettenetes, sötét és fantasztikus kiágazásai vannak. Olykor valami halvány világosság dereng a szomorú homályban. A fehér egérke azt hiszi, hogy rést talált a verőfényes és tiszta

világba. De odafenn egy-egy goromba cipősarok dobantása újból és újból visszakergeti. Az egérkének nincs helye a napfényben.

Elhallgatott. Homlokát most már a szőnyeghez szorította. Hangosan és nehezen lihegett.

Komédia ez, vagy igazság? Lehet, hogy egyik sem. Lehet, hogy a zavaros lelke mélyén megmozdult valami, ami fölött neki magának sincs hatalma. Ez a valami talán a leány tudtán kívül és akarata ellenére tör Sándor felé. Ezt a valamit, ami tiszta maradt iszapágýában is, egykor, kisleány korában, az édesanyja csókolta a lelkébe.

Mi a jószág, mi a gonoszság? A puhalelkű gyermekleánynál külső sugallat eredménye. Ha rongyemberek akarata állati sorba tudta sülyeszteni, miért nem emelhetné föl emberi sorba a tiszta és erős akarat?

Most, hogy Sándor nem látta az arcát, szinte megdöbbenően emlékeztette megint Klotildra. Lány és forró odaadása, amellyel beletemetkezik egy nagy érzésbe, minden hangja és mozdulata a Klotildé. Valami különös, szomorú ötlete támadt Sándornak. Ennek a gyermeknek a testében Klotild lelki ikertestvére él. A gyöngytiszta lelket az élet brutális szeszélye száműzte a tisztátalan testbe. Most ráismert a maga mesterére és kétségbeesetten kiáltozik hozzá segítségért. Vajjon elhagyhatja-e?

Forró szájalom szállotta meg szívét. Kezébe vette a leány állát és gyöngéden fölemelte arcát.

— Hallgass reám, Ilona. Akarod a kezembe tenni a sorsodat?

A leány hirtelen térdre emelkedett. Homlokáról eltűnt a félszeg redő. Egész arca csupa édes verőfény volt.

— Jegyezd meg jól, amit mondok, — folytatta Sándor halkán. — Nem tartalak sem jónak, sem rossznak. Annak tartalak, ami vagy: oktalan és boldogtalan gyermeknek. Ha kezembe adod sorsodat, akkor emberhez méltó életet biztosítok neked. Nem akarok tőled semmit, sem most, sem a jövőben. Csak egyet kívánok: soha, semmi körülmények között nem szabad hazudnod . . .

Ilona válasz helyett megcsókolta Sándor kezét.

— Most kelj föl, ülj oda és hallgass reám, — folytatta Sándor. — Meg kell egyet-mást beszélnünk . . .

Mialatt a közeljövőre vonatkozó terveit közölte vele, a leány szemben ült vele és egy pillanatra sem vette le róla tekintetét. A szeme teli volt mosolygó verőfénynyel, túláradó gyöngédséggel, fanatikus rajongással.

IX.

Amit Ilona egyik látogatása alkalmával Kupánéről, a falujabeli tanító özvegyéről mondott, az történetesen igaz volt. Az asszony a fővárosban élt, természetesen nagy nyomorúságban. Egy vakmerő álomkép

csábította Budapestre: szobaurakat akart tartani és főzni akart. Kitünt azonban, hogy ilyenféle vállalkozás is csak tőkepénzeseknek való. Kupánénak soha életében nem volt annyi pénze, amennyibe egy többszobás lakás negyedévi házbére kerül. Így tehát méltán hihette, hogy az Ur meghallgatta az ő hő imáit és csodát művelt, midőn Arady Sándor urat arra ösztönözte, hogy béreljen csinos utcai lakást a Ferencvárosban, rendezze be az utolsó szögig és ültesse be oda az öregasszonyt és Ilonát. A ház többi lakói első naptól fogva tisztában voltak vele, hogy Ilona Arady kedvese. Kupáné erre vonatkozólag nem alkotott magának véleményyt. A sok nyomorúság, amelyben már része volt, sokkal símülékonyabbá tette a derék asszonyt, semhogy megengedte volna magának az önálló gondolkozás fényűzését.

Sándor akkoriban szakított összes fővárosi ismerőseivel és így maradt fölös ideje, hogy Ilonával foglalkozzék.

Az volt a terve, hogy mindenekelőtt ki fogja építeni Ilona nagyon is hiányos nevelését. Azután valami gyakorlati mesterségre fogja taníttatni — talán a gépírásra, vagy a könyvelésre, — hogy megkereshesse a maga kenyerét. Később talán férjhez is fogja adni, egy tisztességes szegény emberhez. A tisztességes ember alatt valami kishivatalnokot értett, aki elég jellemtelen arra, hogy a hozománya kedvéért feleségül vegye, de másrésről elég jellemes arra, hogy a házasságában megbecsülje Ilonát.

Egyelőre egész kis tantervet dolgozott ki a leány számára. A tanításra ő maga vállalkozott. A nevelési programjával azonban hamar megakadt. A leány értelmesnek látszott, sőt teli volt játszi elmésséggel, a lelki önfegyelméhez azonban nem volt tehetsége és a rendszeres munka elfárasztotta és elszomorította. Miután egy ideig megható buzgalommal küzdött a saját szórakozottsága ellen, egyszerre csak kibujt az iga alól. Sándor azon vette észre magát, hogy a leckeórákból társalgási órák lettek. Ez órák alatt a növendék fecsegett, a tanár pedig hallgatta, még pedig nagy élvezettel. Valamihez azonban mégis volt kedve a leánynak: a zenéhez. A lelke teli volt harmóniákkal és a nótázás veleszületett képessége volt. Meglepő gyorsan tanult meg zongorázni és midőn Sándor egyszer egy gitárt küldött neki ajándékba, néhány nap múlva már úgy megbarátkozott ezzel a hangszerrel is, hogy elpengethette rajta nótáihoz a kíséretet.

Sándor akkoriban valóságos csömörrel gondolt az időre, melyet a fővárosi szalonokban töltött. Maga sem értette, hogyan lelhetted kedvét az úgynevezett jó társaság üres és hazug szórakozásaiban. Most az ideje javát a könyvei között töltötte és jóformán nem is érintkezett mással, csak kis védencével. Ez az életmódja nagyon is inyére való volt. Ő tulajdonképpen nem volt társas lény, csak diplomáciai foglalkozása kényszerítette bele a banális forgatagba. Most végül magának élhetett. Ilona mindennap délelőtt bekopogta-

tott hozzá. Sándor le akarta erről szoktatni, de a leány szép szerével kifogott rajta. Eleintén mindig azzal állított be, hogy még egyszer és utóljára jön. Azután mindennapos lett és Sándor most már nélkülözte volna, ha elmarad. Délután viszont a fiatal úr kereste föl

A vak is láthatta, Sándor pedig ilyen dolgokban nem volt vak, hogy a fiatal leány szereti pártfogóját. A szeméből, minden pórusából árad feléje a gyöngéd tűz. A női szemérmesség, melyet eddigelé nem igen ismert és amely Sándor hatása alatt fejlődött ki benne, tartja vissza attól, hogy a nyakába, vagy a lába elé vesse magát. Az állandó édes martirium, melyet magára kényszerít, meleggé, széppé és szinte leányossá teszi. Igaznak kell lenni, hogy a nő minden szerelmében újjá születik és visszanyeri lelke érintetlenségét. Ilonát egyébként nem érdekli semmi, ami nincs összefüggésben Sándorral. És hihetetlen sejtőképessége van, ha arról van szó, hogy kitalálja Sándor gondolatait. A modorán, sőt a külsején is nagy, a fiatal úrra nézve igen kellemes változás megy végbe. Tudja, hogy pártfogója szakértő a női öltözködés terén, szakít régebbi izlésével és feltűnő egyszerűen, de egyéni stílusérzéssel és körmönfont eleganciával kezd öltözködni.

Akkoriban esett, hogy a véletlen megint összehozta Sándort Klótilddal. Az attasénak valami hivatalos dolgában Bécsbe kellett mennie és a vasuti kocsiban találkoztak össze. Az asszony kísérő nélkül utazott. Két idegen ember volt rajtuk kívül a kocsiban.

Klotild minden elfogódás nélkül nyújtott neki kezet. Azt mondta, hogy ő most vidéken lakik, a második vasuti állomáson Budapestről. Az édesanyját volt meglátogatni és most hazamegy az urához. Egyébként gyakran szoktak berándulni a fővárosba.

Klotild már le is szállott megint a vonatról, mikor Sándor számot adhatott magának a benyomásról, melyet az asszony rá tett. Ez a benyomás nem volt sem mély, sem fájdalmas. Úgy találta, hogy Klotild megváltozott, úgy külsejében, mint lényegében. Valami vidékies, kissé közönséges nyugalom és bátorság jellemezte. Meglátszott az asszonyon, hogy gondok és szenvedélyek nélkül él és hogy ambíciója anyagi dolgok felé fordult. Bizonyos, hogy jeles háziasszony. Szinte érthetetlen és némileg kómikus volt előtte a gondolat, hogy nemrégiben meg akarta magát ölni ezért a derék és jelentéktelen asszonyért. Vajjon mit is szeretett rajta? Még nem érte el Bécset és már úgy vélekedett, hogy megtalálta a választ erre a kérdésre.

Ő Klotildban nem annak egyéniségét, hanem azt a női ideált szerette, melyet ő maga konstruált meg magának, a szerelmes férfi alkotó erejével. Ezt az ideált, saját egyéniségének női kiegészítőjét, ő mintegy rákényszerítette Klotildra, elhitette vele. A szerelmes asszony puha és könnyen formálható lelke pedig magába fogadta és tőle telhetőleg alkalmazkodott hozzá. Amint eltávoztak egymástól és megszűnt a kölcsönös sugalló erő, a Klotild lelkébe ültetett ideál elvesztette

támasztékát, szétolvadt és elformátlanodott, mint napfényben a hóember. A katasztrófa, mely kis híján Sándor életébe került, nem volt egyéb, mint az ideál pusztulása okozta gyász és rémület. Az ideál azonban elpusztult és Klotild elvesztette azt, ami őt Sándor szemében értékesé tette. Ma már nem is volt az az asszony, akit Sándor valamikor szeretett, csak annak külső maszkját viselte. A kis Kovács Ilona tényleg jobban hasonlított a régi Klotildhoz, mint maga a mai Klotild. Sándor, érzelmi életének titokzatos alkotó erejével a leány egyéniségében modellálta újra az ő ideálját, férfi mivoltának asszonyi kiegészítőjét. És ma már csak Kovács Ilona vonzotta és érdekelte őt testileg és lelkileg.

Bécsben, a Graben-en, Sándor összetalálkozott Éder bárónéval. A szép asszony egy igen arisztokrátikus külsejű dragonyoskapitány kíséretében volt. A báróné megállította Sándort. Ez az ember, hosszú szalon-gyakorlatában talán az első, akivel nem tudott tisztába jönni, állandóan érdekelte és izgatta. Olykor már már azzal is gyanúsította magát, hogy szerelmes az attaséba. Kezet fogott vele és félig gúnyosan, félig gyöngéden mosolygott reá.

— Mikor lesz az esküvője? Vagy megvolt már?
— kérdezte.

Sándort szerfölött meglepte a furcsa kérdés.

— Az én esküvőm? Hát én meg fogok házasodni?

— Egész Budapest erről beszél!

— És kivel házasít össze egész Budapest?

— Azzal a leánnyal, a nem tudom hogy hívják Ilonával . . . Szóval, az ön kis kedvesével!

Sándor igen izléstelennek találta az ötletet.

— A báróné bizonyára tréfál. Örülök a jókedvének és ajánlom magamat.

Éderné főgva tartott Sándor kezét, bár a dragonyosa, aki tüntetve távol tartotta magát, meglehetősen fanyar arcot vágott.

— Nem akartam megsérteni, — szólt Éderné. — Én csak azt ismétlem, amit Budapesten beszélnek. Lehet, hogy pletyka az egész, vallja be azonban, hogy az ön mostani életmódja valószínűvé teszi a pletykát.

Sándor mosolygott, a budapesti naplopók fantáziája azonban jobban bosszantotta, mint maga is beakarta magának vallani.

X.

A szép báróné csípős megjegyzésének az lett az eredménye, hogy Sándor gondolkozóba esett. Belátta, hogy változtatni kell az életmódján. A kis leány valóban nagyobb helyet foglalt el életében, mint amekkora a józanság törvényei szerint megillethette. Ilyenféle gondolatai azonban nem akadályozták meg abban, hogy Budapestre érkezvén, sürgősen föl ne keresse Ilonát. A leányt nem találta otthon. Kupáné azt mondta, hogy

a templomba ment, de néhány perc múlva itthon lesz megint. Mialatt Sándor a kis nappaliban várakozott, amely fogadószoba és ebédlő is volt, unalmában játszani kezdett az asztalon álló kis mahagoni dobozzal. Néhányszor megfordította a kis zárban a kulcsot, majd kinyitotta a doboz födelét. A dobozban fölbontott levél feküdt. Férfi-írás. Elolvasta.

Kedves Ilonkám!

Holnap délelőtt tizenegy órákor megvárlak a Ferenciek bazárjának udvarán. Hozd oda azt, amit ígértél. Biztosan elvár:

Alfréd.

Alfréd: Garai Alfréd. Ilona hajdani kedvese . . .

Sándor felszökött helyéről, mintha fejbe ütötték volna. Mi ez? A régi mocsok kitör a csatornából és beleömlik az ő életébe? Harag és undorodás fogta el.

Két perc múlva megjött Ilona. Jókedvű és bájos volt, mint mindig. Midőn megpillantotta pártfogóját, boldogan felsikoltott és hozzá szaladt.

— Óh, csakhogy megjött! Csakhogy megjött! — ismételte, miközben rózsás arcát Sándor karjához szorította.

— Hogy telt el az idő, míg oda voltam? — kérdezte Sándor.

— Sehogy sem! Nem csináltam semmit, csak vártam, vártam . . .

— És most honnan jössz? — faggatta Sándor mosolygó szájjal, de dühösen lüktető szívvel.

— A templomban voltam. Imádkoztam. Tegnap

azt olvastam, hogy vasuti baleset volt valahol és gyerekes félelem fogott el . . .

Ezt verőfényes mosolylyal mondta.

— Megállj csak! — szólt Sándor. — Én az imént a Ferenciek bazára mellett hajtattam el és úgy rémlett, mintha láttalak volna belépni a kapun . . .

Ilona egy pillanatra sem vesztette el mosolygó nyugalját.

— Jó látta! Mise után bementem a bazárba, hogy a varrónővel beszéljek. Találtam egy új varrónőt, nagyon ügyes és egy cseppet sem drága . . .

A leány megfogta a kezét, hogy arcához vonja. Sándornak azonban hirtelen a fejébe szökött a vére. Szó nélkül ellökte magától Ilona kezét. A leány arca elfehéredett. A rémülettől tágra nyitott szemmel nézett a pártfogójára.

— Mi történt? Valami rosszat beszéltek rólam? Talán Kupáné? — hebegte zavartan.

Sándor nem válaszolt, hanem sarkon fordult és elment. A haragja hamarosan elmúlt, de aztán nagy levertség vett rajta erőt. Úgy érezte, hogy romba dőlt minden, amit hónapokon át épített. Ingoványra épített. Ostobaság volt. De mi lesz ezután? Erre a kérdésre hiába kereste a választ.

Alkonyatkor tépelődve ott feküdt még dolgozószobája nagy kerevetén. Akkor végül meghallotta a halk neszt, amelyre a második énje (az, amely nem törődött első énjének elhatározásaival) már régóta he-

gyezett fülekkel leselkedett. Valaki belépett az előszobába és miután suttogó hangon néhány szót váltott a legényével, bejött a lakásba. Most lábujjhegyen közeledett hozzá. Most letérdelt a kerevet mellé, majd lefeküdt a padló szőnyegére. Csendesen és alázatosan, egy ellenállhatatlan vonzerőnek engedelmeskedve, mint a kutya, amely tudja, hogy a gazdája meg fogja büntetni és mégis odakullog a lábaihoz.

Egyikük sem beszélt egy szót sem. Nem is látták egymást, de hallották egymás lélekzetét.

Már egészen beesteledett, mikor Sándor hirtelen fölült a kereveten.

— Mit csináljak most már veled? — kérdezte.

A leány megmozdult, közelebb kúszott és oda-
tapadt a kerevethöz.

— Amit akar, — mondta.

Aztán hirtelen és szinte jókedvű élénkséggel kiáltotta:

— Verjen meg! Igen, verjen meg!

Sándor kedvetlenül intett neki, hogy hallgasson, Ilonából azonban csak úgy dőlt a szó.

— Megérdemlem, hogy megüssön, mert megint hazudtam. Azt hiszem, a hazudozás már benne van a véremben és én soha sem fogok róla letenni . . . Már gyermekkoromban is boldog voltam, ha félrevezethettem az embereket . . . Önnek is sokszor hazudtam már. Pedig olyankor úgy érzem, hogy nem is önt bántom, hanem magamat, mert fáj a szívem, de azért mégis

megteszem . . . Jó volna, ha megütne, bottal ütne és a hajamnál fogva vonszolna . . . Megérdemlem, ön nem is hiszi, mennyire megérdemlem!

Furcsa, de való, hogy mindezt valami boldog extázisban mondta. A szeme szinte világított a homályban. Volt is oka örülni, mert női éleslátásával megértette Sándor viselkedéséből, hogy az jobban ragaszkodik hozzá, mint eddigelé remélni merte volna.

— Mi van hát azzal a fickóval? — kérdezte Sándor nyers hangon.

Ilona vállat vont. Az egész dolog láthatólag nem okozott neki sok gondot.

— Semmi! Utálom, de félek tőle. Pénzt akart és ma is odaadtam neki, ami volt. Ha nem verik agyon valahol vagy nem csukják el, mindenemet el fogja vinni, mert én nem tudok vele ellenkezni.

— Félek tőle! — ismételte.

Többet nem tudott mondani.

Időközben sikerült arcát Sándor arcához szorítania. A forró szája megkereste, megtalálta és szorosan a birtokába vette Sándor ajkát. És annak nem volt annyi ereje, hogy elhárítsa magától a mámoros, tisztátalan és fájdalmas csókot.

— Nem haragszik már, ugy-e? — kérdezte később könnyedén és mosolyogva a leány.

Sándor nem haragudott már reá. De önmagát egy kisé megvetette.

XI.

Ilona önként és erősen megfogadta ugyan, hogy semmi körülmények között nem fog többet szóba állani Garaival, de azért a rosszképű legény állandóan ott keringett a lakása körül, mint a fülesbagoly a galambduc körül. Láthatólag nem igen félt Sándortól. Ha véletlenül összetalálkozott vele a ház előtt, kihívóan és gúnyosan szegezte reá ragadozómadár szemét.

A láthatatlan ívek, amelyeket a makacs ellenség körülöttük vont, végre is nagyon idegessé tették Sándort. Sokkal gögösebb volt, semhogy bevallotta volna magának az igazságot, de azért mégis csak Garai hatása alatt határozta el, hogy külföldi útra indul a kedvesével.

Ilonát boldog mámorba ejtette az utazás gondolata. Ő persze sohasem járt még külföldön és roppantul vágyott megismerni a világot. Midőn megtudta, hogy Olaszországba fognak menni, trillázni kezdett örömében, mint a pacsirta. Olaszország mint az örök tavasz boldog hazája élt az ő gyermekes fantáziájában és valóságos mignoni epedést érzett narancsligetei után. Az utazási láza hamarosan átragadt Sándorra is. Meg volt róla győződve, hogy Ilona naiv és fogékony lelkén keresztül újból fogja élvezni Itália minden szépségét.

Az utazás azonban mind a kettőjükre nézve csa-

lódással járt. Olaszország nem tudta beváltani azt, amit Ilonának ígért és a szennyes valóság kiábrándította aranyos álmaiból. Jókedvűen, de a szívében hűvös közömbösséggel vitette magát városról városra. Semmi sem lepte meg és semmin sem csodálkozott. A városok mind egyformák voltak az ő szemében és a képtárak és szoborgyűjtemények fárasztották. Velen-cére azt mondta, hogy nagyon furcsa hely. A palotákon csak a korhadást látta és a lagunák melanchóliája elkedvetlenítette. Az ő lelke csak erős és primitív hatásokra reagált. A naplementét, ha bíborosra festette az eget, szépnek találta és népünnepek lármás fölvo-nulásában gyönyörködött. A lagunák finom arany-színeit azonban nem látta meg és a Giudecca gyöngy-színű párájából hangzó méla gondolás-kiáltást nem hallotta meg. És nem is tudta követni Sándort, aki a bákháns szent mámorával támolygott a tenger arájá-nak csipkés uszálya nyomában.

Sándor nagy ellenszenvvel viselkedett az obligát szerenádok iránt, amelyek esténként fölverik a Canal grande palotáinak visszhangját. Úgy találta, hogy hol émelyítően édeskés, hol meg ostoba módon duhaj énekprodukciók a titokzatos holdfényben fürdő Vene-zia álomhangulatainak nagyon is kezdetleges, nyers és meghamisított kommentárjai. Az ő kényesebb izlése nem szorult a barbár és rikoltó magyarázatra. Az éj-jeli Venezia harmóniáit ő megtalálta a zegzugos csa-tornák fantasztikus homályában, ahol a víz kristály-

gyűrűi halkan ütődnek az évszázados falakhoz. És megtalálta künn, a holt lagunában, ahol parányi mécses pislog a magános Madonna-kép alatt. Ilona persze szerette a szerenádokat és unta a magányos éjjeli kalandozásokat.

Egy nap aztán mégis fölragyogott az érdeklődés szikrája a leány közömbös szemében. Estebéd idején volt. Ők a fogadójuk ebédlőtermében ültek. Sándor egyszerre azon vette észre magát, hogy Ilona arcát meleg pir önti el, a szeme fénylik és mosolyog. Olyan változás ment végbe rajta, mint az ekébe fogott husszárparipán, amikor meghallja a távolból a trombitajelet.

A nevezetes változás előidézője egy fiatalember volt, aki a szomszéd asztalhoz telepedett, Sándor háta mögött. Első pillantásra meglátszott rajta, hogy angol. Húsz, legfőlebb huszonkét esztendő fiú. Hat láb magas, pompás atléta termete van; finom és szinte bájos metszésű arca valóságos apród-arc, amelynek kifejezése a szendesség és az arcátlanság mulatságos vegyüléke. Fizikum dolgában az egész legény az emberi telivértenyésztés pompás produktuma. A ruházkodásán meglátszik, hogy jó házból való fiú. A modora pedig alkalmas arra, hogy súlyosan kompromittálja a babonákat, amelyek az angol jónevelést illetőleg világszerte forgalomban vannak. Sándor legalább úgy találta, hogy a csinos siheder fesztelen a szemérmelenségig.

Amint a fiu fölfedezte Ilonát, valósággal megruhanta a pillantásaival, mint a dongó a lépesmézet. Egész vacsora alatt le nem vette róla a szemét. Minden mozdulata és minden szava, amit a pincérnek mondott, Ilonának szólt, minden pohár borát némán ráköszöntötte. Ilonát láthatólag fölvillanyozta a fiu naiv és merész hódolata. Az arcán ugyan ott ült a megbotránkozás kifejezése, a megbotránkozása azonban annyira derült volt, hogy bátorítás számba is mehetett.

Sándor valósággal szenvedett ez izetlenség látára. Sokkal büszkébb és óvatosabb volt, semhogy hivatalosan tudomást vett volna az angolról, de azért siértette az étkezést. Este, mikor a zenekar hangjai mellett a piazzettán sétáltak, viszontlátták az angolt. Most már üldözőbe vette őket és ügyet sem vetve Sándorra, igyekezett Ilona közelébe furakodni. Azontúl mindennap látták, egyre a sarkukban volt, a Lidón, a téren, a Mercerián, bárhol jártak is. A különös az volt a dologban, hogy soha egyikük sem tett róla említést. Sándor büszkeségből hallgatott, a leány talán óvatságból. Sándor, mielőtt még meglátta volna a sihedert az utcai tolongásban, Ilona arckifejezéséből tudta meg, hogy közelükben van. Bár egy percig sem hagyta magára a leányt, egypár nap múlva mégis az a benyomása lett, hogy azok ketten titokban egyetértenek egymással. Ez a gyanúja lealázta és fölháborította. Ő, aki szerelmi intrikákban eddigelé mindig a lelkiismeretlenül támadó és kíméletlenül hódító harmadiknak sze-

repét játszotta, most egyszerre az óvatosan védekező fél nehéz és szálnalmas szerepére fanyalodott. Eddig mindig csak udvarló volt, most férjnek érezhette magát.

Egypár nap mulva kifogyott a türelméből és azzal lepte meg Ilonát, hogy a reggeli vonattal Firenzébe fognak utazni. A leány ellentmondás nélkül, közömbös jókedvvel látott csomagolásnak. Firenzében néhány kellemes és nyugodt napot töltöttek. Ottlétük harmadik napján Sándornak leveleket kellett írnia, Ilona azalatt egyedül nekiindult a városnak. Sándor hamarosan abbahagyta az írást és kiment, hogy megkeresse a leányt. Meg is találta az Arno partján. De nem egyedül. Az angol fiu társaságában sétált. Nevetve, hevesen gesztikulálva jártak egymás oldalán, mintha régi jó barátok volnának. Háttal voltak Sándornak fordulva és az befordulhatott a Trinita felé, anélkül, hogy meglátták volna. Sándor egyenesen a fogadóba sietett. Ott bezárkózott a szobájába és leheveredett a kerevetre. Valóságos fizikai rosszulletet érzett. Most már tisztában volt vele, hogy annak a leánynak nincs lelke. Még csak esze sincsen. Egy ostobán önző kis állat, mely a csatornából bújt elő és előbb-utóbb vissza fog megint térni a csatornába.

Egy kis negyedóra mulva rákopogtatott Ilona. Jókedvű volt és csinos.

— Hol jártál? — kérdezte Sándor, erőltetett közömbösséggel.

— Isten tudja! Csoda, hogy visszatálaltam a fogadóba . . . Ez nagyon csinos hely ám!

— Nem történt semmi különös?

— Semmi! Mi történhetett volna?

Sándor egy szóval sem emlékezett meg az angolról. Minek is? Ha tovább vallatja, újabb hazugságokba szorítja bele a leányt. Azután jön a nagy jelenet, a könnyzáró és végül marad minden a régiben. Estebédnél pezsgőt hozatott és ekkor cinikus jókedve vett rajta erőt. Ő végre sem veszthet a vásáron. Ilona az ő fizetett szeretője. Addig tartja, amíg jól esik. Ha ráunt, vagy ha a leány kirug a hámból, akkor a kezébe nyom egy csomó bankót és szélnek ereszti. Menjen oda, ahonnan jött. Egyelőre azonban nem unt még reá és azért szemmel fogja tartani.

Két nap múlva tovább mentek Rómába. Onnan Nápolyba. Bárhol jártak is, az angol mindig a sarkukban volt. Angol-szász szívóssággal és norman arcátlansággal követte őket. Sándorban állandóan forrt a mérge. Kimondhatatlanul iól esett volna neki, ha néhány kardcsapással vagy gölyóváltással könnyíthetett volna magán. Mivel azonban az angol ifjúság nem áll ki isten ítéletre, kénytelen-kelletlen türtőztetnie kellett magát.

Végleg akkor szakadt csak el tőlük, midőn Anconában hajóra szálltak, hogy visszatérjenek Fiuméba.

A könnyzáporral súlyosbított jelenetet, melytől Sándor annyira félt, mégsem kerülhette el. A nagy jelenet a budapesti gyorsvonat kocsijában szakadt reá. Ilona

a kézításkájában keresgélt és egy papirdarabot halászott ki, melyet aztán darabokra tépett.

— Miféle levél az? — kérdezte Sándor könnyedén.

— Semmi. Mosócédula, — válaszolt épp olyan hangon a leány.

Pedig biztos volt, hogy levél. Sándornak a fejébe szökött a vére.

— Megint hazudsz! Mindig hazudsz!

Ilona sírva fakadt. Kevés idő múlva megszólalt. Halk, szakgatott hangon.

— Óh, miért bánt engem? Éppen most, mikor megérdemelném, hogy szeressen egy kissé! Maga nem is tudja, hogy milyen jól viseltem magamat . . . Nem akartam eddig szólni, mert féltem, hogy baj lesz belőle, de most megmondom . . . Az az angol — hiszen emlékszik rá? — az a fiu nagyon belém szeretett . . . Kétszer beszéltem vele, egyszer Velencében és egyszer Rómában . . .

— És egyszer Firenzében!

— Igaz, Firenzében is beszéltem vele . . . Először azt kérdezte tőlem, hogy a felesége vagyok-e magának . . . Becsületesen bevallottam, hogy csak a szeretője vagyok . . . Akkor levelet írt — a szállodai szobaleány hozta — németül írt, hogy hagyjam ott magát és menjek vele a Rivierára és Párisba és ad nekem ötezer fontot . . .

— Válaszoltál neki? — kérdezte Sándor.

— Igen, de csak egy szót. Ennyit, hogy: Schafs-

kopf! Ezen ő két napig úgy nevetett, hogy majd megszakadt. Azután megint írt és tízezer fontot ígért, ha három hónapig vele utazom . . . Megkérdeztem a d'Angleterre portásától, hogy mennyi tízezer font és megtudtam, hogy egész vagyon. . . Nem is tudtam, hogy van ember, aki annyit fizet egy nőért... De én azt válaszoltam neki, hogy hagyjon békében, mert én sohasem fogom magát elhagyni, míg el nem küld magától . . . Pedig csinos fiu volt, kissé szemtelen, de nagyon kedves és mi tagadás benne, nekem tetszett is . . . Ha nem hisz nekem, ha azt gondolja, hogy megint hazudtam, olvassa el a levelét . . . Ebben ajánlja az ötezer fontot . . . A bankházat is megnevezi, ahol a pénze van . . . Olvassa el, kérem!

Ilona feléje nyujtotta a tenyerét, mely teli volt apró papírszeletekkel. Nagy fáradtsággal talán össze lehetett volna még rakni a körömnyi darabokat. Sándor azonban nem volt az az ember, aki ilyesmire vállalkozik.

— Dobd el! — mondta.

Ilona sietve kiment a kocsi folyosójára, ott kinyitotta az ablakot és kiszórta a szeleteket. Azután visszajött és szerelmesen Sándor nyakába fonta a két karját.

— Ugy-e, hisz nekem? — kérdezte esdeklő hangon.

Sándor nem mondott nemet és bár nem volt tisztában az igazsággal, Ilona kimagyarázása mégis nagyon jól esett neki.

Este Budapesten voltak.

XII.

Olaszországi útjuk óta Sándor állandóan gyanakodott a barátnőjére. Olybá vette a leányt, mint valami félig megszelidített kis állatot, amelyet egy pillanatra sem volna szabad magára hagynia, mert kárt vagy botrányt csinálhatna, vagy meg találna szökni unalmában. A bizalmatlanság kicsinyes és tisztátalan érzése egészen ellepte a lelkét, mint a zöld penész. Egyszersmind azonban hozzájárult ahhoz is, hogy a nagy fizikai vonzalom, amelylyel Ilona iránt viselkedett, szenvedélyes, fájdalmas és szinte kétségbeesett szerelemmé növekedjék. Mert bizonyos, hogy a Sándorhoz hasonló férfiak szerelme nem egyéb, mint akadályok leküzdésének eredménye.

Klotildot azért nem szerette igazán, mert az asszony lelkében nem talált gátakra a szenvedélye. Annak szerelme oly nyílt, egyszerű, föltétlen és érdektelen volt, mint a napfényben fürdő rótság. Ilona ködös lelke azonban teli volt szakadásokkal, vermekkel, ingoványokkal és sűrűségekkel. Sándor örökös félelem és izgalom közepett járta be birtokát. Az átlagos férfi is azt a tulajdonát szereti legjobban, amelyet legnehezebben tud megvédeni.

A leány egyébként ujabban testileg-lelkileg pompás fejlődésnek indult. A jó mód széppé tette, a Sándor befolyása alatt megjavult izlése pedig elegánssá. Bár

nem kedvelte a rendszeres tanulást, a Sándorral való állandó együttlét hatása alatt mégis nagyon művelődött. Utólag kitünt, hogy az olasz út is volt reá hatással. A lelke akkoriban olyan volt, mint az ugar, amelynek göröngyét finom és színes virágszőnyeggel vonja be a tavasz. Olykor valósággal meglepte Sándort fantáziájának merész szárnyalásával, bájos és gyöngéd ötleteivel.

Az attasé úgy gondolta, hogy mostani tétlen életmódját nem bírná el sokáig és a jövőjéről kezdett elmélkedni. A tervei egyelőre meglehetősen ködösek voltak. Egyetlen szilárd magjuk Ilona alakja maradt. Saját életét úgy képzelte el, hogy annak lesz egy titkos, földalatti barlang-kastélya. Abban tanyázik a leány. Ha ő, az élet banálításaitól fáradt férfi, a lábával dobant, akkor megnyílik alatta a csapóajtó és elnyeli a boldogság barlangja. Tulajdonképpen ez a parfümös, selymes, forró levegőjű földalatti kastély adta volna meg életének igazi tartalmát és becsét. Csak hiúságból nem vallotta be magának, hogy minden, ami azon felül és kívül van, mellékes járuléka az életnek.

Ábrándjaiból fölverte valami brutális hangzavar. Megint történt valami. Egy hitványság. A rosszul időmított kis állat nekilódult és összetört mindent, ami törekeny volt Sándor lelkében.

Délben elment a leány lakására. Ilona nem volt otthon. Később megjött, kipirulva, mosolyogva, az édes izgalomtól tüzelő szemmel és szájjal. A gyanu egy-

szerre felütötte a fejét Sándor szívében. Találkozója volt! — mondta.

— Hol jártál? — kérdezte később.

— A városban sétáltam . . .

— Találkoztál ismerőssel?

— Én?!

Az elnyújtott kérdés és a kis szünet, amelyet utána tartott, arra való volt, hogy időt nyerjen a gondolkodásra. A vizsga tekintet, amelyet Sándorra vetett, megnyugtatta. Az nem tud semmit.

— Nem találkoztam senkivel . . . Hiszen nekem alig van ismerősöm Pesten . . .

— Szép ibolyáid vannak, — szólt Sándor.

— Nagyon szépek. Egy sváb kofától vettem, négy krajcárért . . .

Biztos, hogy hazudik. Az ibolyái aranyzsineggel vannak átkötve. Virágkereskedésből kerültek, nem kofától . . .

Sándor nem folytatta a faggatást. Kimondhatatlanul szégyelte magát. A leány maga volt a ragyogó jókedv és csodálatosképpen nem vett tudomást a barátja rosszkedvéről.

Két nappal később Sándor váratlanul belépett Ilona szobájába. A leány a nyitott ablakban állott és nem vette észre, hogy nyílik az ajtó. Színházi látcsővel a kezében állott és figyelmesen nézte a szemben levő bérház egyik abakát. Ott valaki egy nagy, fehér papir-

lapot tartott a kezében, amelyre fekete vonásokkal volt rámásolva néhány számjegy és egy kérdőjel $\frac{1}{2}12?$

Sándor szó nélkül kivette Ilona kezéből a látcsövet és megnézte, hogy ki legyen a drót nélkül táviratozó ember. Természetesen fiatalember volt. Egy ingujjra vetkőzött nagy kamasz, a feje közepén elválasztott zsemlyeszőke hajjal, a yorkshirei malacok bőrére emlékeztető rózsaszínű arccal és a fősütött, vastag bajusza alatt fehérülő nagy fogakkal . . . Cserepártisznak vagy német kereskedelmi ügynöknek nézhette volna az ember. A szőke ifjú időközben észrevette Sándort és a plakátjával együtt hirtelen eltűnt az ablakból. Ilona az alatt már odavetette magát a kis kerevetre és valóságos nevető görcsök között vergődött. Láthatólag roppantul mulatságosnak találta a helyzetet.

— Ki az az ember? — kérdezte Sándor az indultól hófehér arccal.

— Az?! Egy tökfilkó! Egy képzelődő szamár! Minden áron ki akar velem kezdeni! Két hét óta bolondítom már . . . A multkor is tőle kaptam az ibolyát... Holnap is elmentem volna a budai kioszkhoz, ha maga meg nem csíp . . . Igazán kár, mert isteni multság az ő ostobaságait hallgatni!

Ez a leány, az ő kacagó cinizmusával, végtelen fölényben volt az előtte álló férfi fölött, akinek homlokán hideg verejték gyöngyözött. Sándor ezt érezte is és mélységes megalázásának tudata őrzöngő dühbe hozta. Lelkének sötét mélységeiből egy förtelmes szörnyeteg

bukkant föl. A petét, amelyből a torz fenevad fejlődött, valamikor Ilona szórhatta el gondtalan kézzel. Sándor eddigelé maga sem tudott róla, hogy az ő bensejének ilyen lakója van. Most fölbukott iszapos rejtekhelyéből, fölkorbácsolta Sándor lelkének tükrét és bömbölve vágta entestébe tépő fogait.

Az attasé nem tudta, hogyan került haza a lakására. Föl-alájárt a szobájában, az undortól hörögve, öklével a homlokát kalapálva. Egy szégyenletes kép égett kitörölhetetlenül az agyában: egy dühöngő férfi képe, aki két ököllel üt egy kacagó nőt. Ha száz eszten-deig él is, sohasem fogja magának megbocsájtani ezt az ocsmányságot!

Később becsöngette a legényét.

— Senkinek sem vagyok itthon . . . Senkinek!

— S ha a kisasszony jönne?

— Neki sem! Érted?

A kisasszony nem jött, de jelentkezett Kupáné asszonyság. Sándor nem eresztette maga elé. Menjen a pokolba!

— Ez a züllés! Ez a züllés! — ismételte magában kétségbeesetten. — Ki voltam én? Mivé lettem?

Már alkonyodott, mikor leült az íróasztal mellé. Egy lapot tépett ki a csekkönyvből s azt kitöltötte egy nagyobb összegre szóló utalvánnyal. Azután levél-papírt keresett és rávetett néhány sort.

„A pénz az öné. A kamataiból tisztességgel megélhet. Nem akarom többet látni.”

A levelet az utalvánnyal együtt borítékba tette és elküldte Ilonának. A legényének azt mondta, hogy ne fogadjon el választ.

Majd elővette a vasúti menetrendet. Párisba fog utazni. Holnap, a hajnali expresszel. Néhány hétig odamarad. Hogy mi lesz azután, az majd elválik. De menekülnie kell, menekülnie minden áron. Ha most, az egyszer, gyöngének mutatja magát, akkor vége a becsületének, vége a férfiasságának, vége az életének.

Másnap reggel megint jelentkezett Kupáné. Ezúttal az előszobában találta Sándort, a székekre rakott ruhák és úti bőröndök között. Az asszonyság nagyon meg volt rémülve. Azt ujságolta, hogy Ilona az este elment hazulról. Azzal búcsúzott el, hogy nem fog többet visszajönni, mert a méltóságos úr elkergette.

Sándor vállat vont. Bánja is ő!

Mivel azonban nem hallgattatta el az öregasszonyt, az leült egy nagy úti láda szélére és bőbeszédűen elmondott mindent, ami Sándor távozása után a lakásukon történt. Ilona igen megszeppent, mikor az az eset történt (így fejezte ki magát Kupáné!), de azért legkevésbé sem buslakodott. Sőt ellenkezőleg! Patyolat jókedv vett erőt rajta, boldogan megölelte Kupánét és dicsekedve mondta: Képzeld, ő engem megvert! (Zárjel között legyen mondva: Kupáné is olyan komoly, szinte meghatott lojalitással emlékezett meg a verésről, amit Ilona kapott, mintha az valami legális, sőt tiszteltetreméltó dolog volna.) Estefelé Ilona kicsípte magát

és azt mondta, hogy elmegy a méltóságos úrhoz bocsánatot kérni. Akkor érkezett meg Sándor levele. Hogy mi volt a borítékban, azt Kupáné nem tudja, mert Ilona nem akarta neki megmondani. Annyit tud csak, hogy a leány nagyon elbúsulta magát. Miután jó ideig elsirdogált, levetette a szép ruháját és magára vette ingbluzos kis kosztümjét, aztán megölelte Kupánét és elment. Semmit sem vitt magával. Egy szál ruhában jöttem, — mondta, — így is kell elmennem. Ennyit tudott Kupáné. Sándor aztán némi pénzt adott az asszonyságnak és hazaküldte.

Nem igen törődött azzal, hogy hová lett Ilona. Valószínűnek tartotta, hogy elment egyik régi vagy újabb kedveséhez. Talán Garaihoz. Vagy a szőkebabuszuhoz. Mindegy. Pénze van, tehát nem kell félni.

Az egykedvűség, amellyel ezeket az eshetőségeket hánytorgatta, örömmel töltötte el. Ime tehát már gyógyulófélben van!

A reggeli postával levele érkezett. A borítékon megismerte Ilona írását. Egy pillanatig arra gondolt, hogy olvasatlanul megsemmisíti, de aztán miért, miért nem, mégis csak fölbontotta. A vére egyszerre a fejébe szökött, midőn megpillantotta a csekket, amelyet tegnap küldött a leánynak . . . A papir ketté volt tépve . . . Egy sor írás nem volt mellette . . .

Mi ez? Hát mégis valaki az a leány? Mégis van lelke? És súlyt vet rá, hogy Sándor ezt megtudja?

Annyi bizonyos, hogy több méltósággal nem válaszolhatott volna neki, mint tette.

Valami kellemetlen érzés kezdte nyomni a szívét. Ha az elkeseredett és minden hóbortra kész gyermek egy többé jóvá nem tehető lépésre vetemedett volna?! Ettől a gondolattól nem tudott többet szabadulni.

Este a legénye megkérdezte, hogy melyik vonat-hoz rendeljen kocsit.

— Holnap utazom, nem ma, — válaszolt Sándor.
— Valami híradást kell megvárnom . . .

*

Másnap reggel névjegyet hoztak be Sándornak. Garai Alfréd úr van az előszobában. Azt mondja, hogy igen fontos ügyben kell jelentést tennie.

Sándor biztosra vette, hogy hírt fog hallani Ilnáról. Azért el is fogadta Garait. Hamarosan meggyőződött azonban, hogy Garai úr semmit sem tud a leányról. Egészen más dologban fő a feje.

— Amerikába szeretnék menni, — mondta gögös meghunyászkodással Garai, — és kérem, segítsen meg, hogy elutazhassak. Valami kevés pénzem van és mivel mint fedélközi utas megyek, nem sok az, amire szükségem lesz . . . Az a gondolat bátorított föl erre a kérésre, hogy ön talán szívesen venné, ha elhagynám Budapestet . . .

— Föltéve, hogy szívesen venném, — válaszolt Sándor, — mi biztosít arról, hogy ön a pénzzel, amit tőlem kér, tényleg el is utazik?

— Erről igen könnyen meggyőzhetem, — szólt nyugodtan Garai.

Azzal egy krajcáros ujságlapot nyújtott át Sándornak. Az ujság megírta, hogy egy külvárosi csapadékban hamiskártyások kifosztottak több vidéki embert. A csalók feje, akit buzgón keres a rendőrség, Garai Alfréd.

— Nekem még ma utaznom kell, — mondta cinikus hidegvérrel Garai. — Holnap az arcképem benne lesz a rendőrség lapjában. Ha ezúttal elcsúsznak, nem menekülök néhány esztendőn alól, mert egyéb is van a rovásomon.

— Akkor hát olcsóbban is szabadulhatok öntől, — vélekedett Sándor. — Egyszerűen csak intenem kell a rendőrnek, aki ott áll az utca közepén . . .

Garai sötéten mosolygott.

— Ha ezt meg méltóztatik tenni, — mondta, miközben a mellső zsebéhez nyúlt, — akkor én itt, az ön szalonjában főbelövöm magamat . . . Egyébként is megelégettem már az örökös hajsztát! Úgy képzelem, hogy ez a dolog nem érne meg önnek néhány forintot.

— Igaza van, nem érne meg, — szólt Sándor.

Azzal átadta Garainak a kívánt összeget. Garai már az ajtóban volt, amikor Sándor utána szólt.

— Egyedül utazik? — kérdezte.

— Egyedül. Miért?

— Csak úgy — eszembe jutott . . .

Hirtelen az a gyanúja támadt, hogy a legény ta-

lán magával viszi Ilonát. De aztán hamar belátta, hogy a gyanúja alaptalan. Ha együtt utaznak, akkor Garai nem elégszik meg ilyen szerény sarccal.

*

Estefelé zárt levelezőlap érkezett. Ilona írta. A levél teljesen megnyugtathatta volna Sándort, ha aggódott volna a leány sorsáért. A furcsa kis írás így szólt:

Édes jó gazdám!

Azért írok, hogy megnyugtassam. Nincs semmi bajom, tisztességes helyen vagyok és nem fogok boldogtani. Jobban szeretem önt, mint valaha. De azért sohasem fogja önt többet látni

szegény Ilonája.

Sándornak föltűnt a levél megszólítása. Gazdájának azelőtt sohasem nevezte a leány.

Párisi útját egyelőre elhalasztotta. Biztosra vette, hogy elzavart énekesmadara, ha megéhezik, visszakíváncozik megint kalitkájába és nem akarta, hogy zárt ajtóra találjon. Egy hét is elmúlt azonban, anélkül, hogy a szökevény jelentkezett volna. Kupáné sem hallott Ilonáról semmit. Sándor végül keresésére küldte a detektívet, akinek szolgálatát egyízben már igénybe vette. Röstelkedve tette, de mégis megtette.

A lelkiürességből, amelyet mostanában érzett, tudta csak meg, hogy milyen nagy helyet foglalt el életében a leány. Magányos élete újabban minden szokásával hozzákapcsolódott, hozzáalkalmazkodott és körü-

lötte forgott. Ilona melegen lüktető ifjúsága volt életének hajtó ereje. Kecses és szeszélyes lényé adott lendületet szellemének. A levegő körülötte most is Ilona egyéni parfümjével van telítve. Szívében most is lángolnak még szépségének vonalai. A bájos erő hatása azonban megszűnt és Sándor élete hidegen és mozdulatlanul vesztegel, mint a gép, amelyből kiszedték a tranzmisszió fogaskerekét.

Egy nap megjelent nála a titkosrendőr, hogy beszámoljon küldetésének eredményével. Semmi okos dolgot nem tudott mondani. Szerinte biztos volt, hogy a leány elhagyta a fővárost. A rendőr megtudta, hogy Garai Amerikába ment és valószínűnek tartotta, hogy Ilona vele utazott. A föltevésének ugyan ellentmondott a leány utolsó levele, amelyet Sándornak írt, hihető volt azonban, hogy Ilona levelének megírása után találkozott csak Garaival és határozta el magát az utazásra.

Sándornak a rendőr látogatása után rossz éjszaka volt. Megint megrohanta és letiporta a nagy elhagyatottság érzése. Az apokalipszis rémét nyomon követi az élettől való páni félelem. Az érzékiség aranyköde, amely a szemére borult, egyszerre szétfoszlik és ő a maga sívár valóságában látja az életet. Hajnalig nyugtalanul jár-kei a lakásán és idegen szemmel nézi mindennapi életének környezetét. Mirevaló a sok kép és szőnyeg, amelyeket fásult szeme heteken át meg nem lát? Mirevalók a polcokon sorakozó foliánsok,

amelyeknek nagy részét éveken át a kezébe sem veszi? Mirevaló az egész furcsa, nehézkes és indokolatlan apparátus, amelyet a kultur-ember szükségesnek tart az életéhez? Szellemének jól elrendezett fiókjai, amelyekben a művelt ember tudását és tapasztalatait őrzi, egyszerűen megnyílnak és ami bennök érték és haszontalanság van, kihull és összekeveredik. Az olasz nyelv rendhagyó igéi és a tízparancsolat, a szatmári béke pontjai és a párisi Louvre műkincsei . . . Hogy a halat villával kell enni, hogy a látogató-jegy sarkát behajtani szokás és hogy a Derbyt Epsomban futtatják . . . Azután egy rikoltó színű Böcklin-kép vette üldözőbe. Valósággal fudoklik a sok szellemi lim-lom között és kétségbeejtően fárasztónak találja a gondolatot, hogy mindezt rendben kell tartania és az élete végéig magával kell hurcolnia . . .

Hajnalban ágyba feküdt, de álom nem jött a szemére. Megint az a félelmetes érzése volt, hogy a szíve megállott a mellében. És a beteg ember fanatikus és reménytelen vágyakozásával gondolt az egyetlen gyógyszerre, amelytől fölépülhetett volna. Ha most egy lágy, hűvös női kéz simogatná végig a mellét, akkor egyszerűen megenyhülne a szörnyű nyomás. És ő maga kergette világgá azt, aki neki az élete volt! Valami vásott-sága vagy ízléstelenség miatt, — jóformán már nem is tudta, hogy miért. A férfias önérzete sugallatára kellett így cselekednie. De mi az önérzet? A leány az ő tulajdona, az ő teremtménye volt. Midőn dühöngve támadt

reá, önmaga ellen támadt. Úgy tett, mint az eszelős fazekas, aki összetöri a bögréket, amelyeket rosszul csinált meg.

Amikor ennyire jutott kúszált okoskodásában, akkor már ott is feküdt Ilona lába előtt, alázatosan, esdekelve, telve forró szánakozással a leány és önmaga iránt. Önérzet, férfiasság, becsület és minden, amiért nappal meghal az ember, hitvány semmiséggé lesz az éj leple alatt.

Reggel megijedt a saját lelkiállapotától. Hogy rendbeszedje magát, nagy sétára indult a budai hegyek közé. Vesztére indult, mert ott fönn, a verőfényes hegyiutakon, a magányos emberek nagy ellensége leselkedett reá: az ősz.

A bíborvörös és aransárga erdők fölött úgy lengedezett az őszi szellő, mint a haldokló természet utolsó sóhajtása. A sétáló ember vízcsöppnyi fájdalma belefolyt és megsemmisült a bánat grandiózus tengerében. Valami ünnepies hangulat fogta el. Úgy érezte, hogy ez a nagy búcsú pillanata. Végső Istenhozzádot mond mindennek, ami meleg, szép és mély volt életében. Életének ifjúsága és költészete örökre elvált tőle és most ott úszik a fehér felhőfoszlányokkal délnek, a vándormadarak nyomában.

XIII.

Édes csoda történt.

A hegyekből visszatérve, Sándor a Belvároson ment át és egy keztyűsbolt üvegajtájában meglátta őt. Ilonát.

Kalap nélkül állott az üveg mögött és mosolyogva nézett a szemébe.

Sándor belépett a boltba. Mosolyogva bólintott a leányra és még csak kezét sem adott neki. Magát is meglepte nagy önuralma. Egy sárgaarcu, hegyesorru, aggszűzies hölgy megkérdezte tőle, hogy mi tetszik.

— Fehér keztyűt kérek.

— Hét és feles szám, — mondotta Ilona, aki láthatólag örült, hogy tudja Sándor keztyűszámát.

Egy dobozt tett eléje, amely telve volt selyempapírba csavart keztyűvel. Mindez oly egyszerű és természetes volt. Sándor ott állott, a leány pedig a kezére húzta a keztyűt, miközben egyenként végigsimogatta minden ujját. Mindakettőnek remegett a keze, ezt megéreztek s ez boldoggá tette őket. Ilona arcán verőfényes, meghatott mosoly ragyogott. A tekintetük elmerült egymásban. Végül már nem láttak egyebet, csak egy-egy gyöngéden fénylő, mély szempárt.

A vén kisasszony fölnyalábolt egy csomó skatulyát és bement a benyilóba.

— Hol voltál? — kérdezte Sándor.

— Mindig Budapesten, — válaszolt a leány, anélkül, hogy levette volna róla tekintetét. — Először virágkereskedésben voltam, de nem győztem a fárasztó munkát . . . Azután egy specerájos pénztárában ültem, de nem vehették hasznomat, mert rossz számoló vagyok . . . Négy napja, hogy itt vagyok és itt jól bának velem . . .

A vénkisasszony bejött és Sándor megfizette tartozását. Ilona az ajtóig kísérte a barátját. A boltosnő jelenléte feszélyezte őket, pedig mindketten érezték, hogy tisztába kell még jönniök valamivel.

— Nem jössz többet hozzám? — dünnyögte Sándor a fogai között.

— De igen . . . Ma este . . .

*

Az utca villamos fényárban úszott . . . Hetyke járásu, vidám, csinos nők siettek el Sándor mellett, kellemes illatot hagyva maguk után. Mindegyik reánézett és ő magával vitte a tekintetüket, mint valami gyöngéd simogatás emlékét. Egy kocsis rákiáltott és ez is úgy hangzott, mint az örömríktás. Mindenki oly jókedvűnek látszik, mintha az enyhe őszi levegő mámorossá tette volna az egész várost.

Most már nem volt semmi baja. A kiállott szenvedésekre úgy emlékezett vissza, mint egy árnyékra, amely keresztül siklott az útján. Szinte mosolygott önmagán, hogy úgy neki tudott keseredni és utólag kétségbe is vonta fájdalmának komoly voltát. Megint egészséges

volt. Telve bátorsággal, vággyal és reménységgel. Az élet verőfényben fürdő, virágos kertként feküdt előtte, lombos ligeteiben márványoszlopos, aranykupolás csodavárat épített a fantáziája.

Fölemelt fejjel, kipirult arccal, ruganyos léptekkel ment haza.

*

Ilona belépett a jól ismert legénylakásba. A dolgozószobában nem égett lámpa, csak a kandalló világított vörös fénnel. A leány a homályban is rögtön megtalálta Sándort. Ott ült mozdulatlanul és némán a kandalló előtt levő nagy karosszékben. Ilona nem szólt hozzá, hanem levetette a kalapját meg a keztyűjét és odatette a kandalló párkányára. Azután hozzálépett, könnyedén és kecsesen térdre ereszkedett és odahajtotta fejét Sándor mellére. Nagyon sokáig maradt így mozdulatlanul. Közbe hallgatta Sándor szívének kalapálását.

Végül megszólalt. Halk, fátyolozott és nagyon határozott hangon mondta, mintha a lüktető férfiszív egy kérdésére akarna válaszolni:

— De többet nem megyek el innen soha!

XIV.

Klotild a fivérével és a sógornőjével az operettszínház egyik földszintes páholyában ült. Az ura nem volt a színházban, de megígérte, hogy az előadás végén

érte jön. Székelyék ujabban mind ritkábban rándultak be a fővárosba. Ha azonban bejöttek, akkor Klotild az estét mindig színházban töltötte. A tanár maga unta a színházat és esténként inkább az anyósával kártyázott.

A játék már javában folyt, midőn valaki belépett a szomszéd páholyba. Egy szép asszony volt; nagy se-lyemsuhogás közepett és erős ideál-illatot terjesztve, le-ült a főhelyre és megérintette Klotild könyökét. Éder báróné volt. Székelyné sohasem szenvedhette a szép asszonyt és most is hüvös fejbólintással fogadta annak szíves köszöntését.

Felvonás közben a báróné megszólította Klotildot. Oly bizalmasan beszélt hozzá, mintha régóta testi-lelki jó barátnők volnának. Még tegezte is. A báróné szemmel láthatólag valami nagy, kellemes izgalom hatása alatt állott.

— Hallottad már a nagy ujságot? Közös jóbarátunk tegnap megházasodott.

— Nem tudom, kiről van szó, — válaszolt Klotild szárazon, szándékosan kerülve az egyenes megszólítást.

— Arady Sándor, az attasé . . .

A jég egyszerre megtört. Most már Klotild is tegezte a szomszédnőjét.

— Megházasodott? Biztosan tudod?

— Egészen biztosan! Az egyik tanújától tudom.

— És kit vett el?

— A kedvesét. Valami Kovács Ilona nevű leányt, akit tavaly úgy szedett föl az utcán.

Arról a leányról már Klotild is hallott egyet-mást . . . A báróné láthatólag boldog volt, hogy túl-adhatott a nagy ujságon. Részletekkel is szolgált.

— Tegnap volt a polgári esküvő . . . Az előkészületek nagy titokban folytak . . . A tanúk az utolsó órában tudták csak meg, hogy miért kérette őket magához Arady . . . Persze, nincs is mivel dicsekednie . . . Azt is hallottam, hogy Arady vidékre megy lakni . . . Okosan is teszi, Pesten úgy sem fogadná őket senki . . .

Éderné egy kis szünetet tartott, majd újból Klotildhoz fordult.

— Nos, mit szólna ehhez, édesem?

— Nagyon különös dolog, — válaszolt Klotild kitérően.

— A legnagyobb botrány, amely évek óta történt! Egy Arady feleségül vesz egy utcai leányt! Az az ember egyébként mindig különös volt . . . Nők dolgában valami beteges, rossz ízlése volt mindig . . .

A báróné hirtelen elhallgatott, mert eszébe jutott, hogy Arady valamikor Klotildnak is udvarolt.

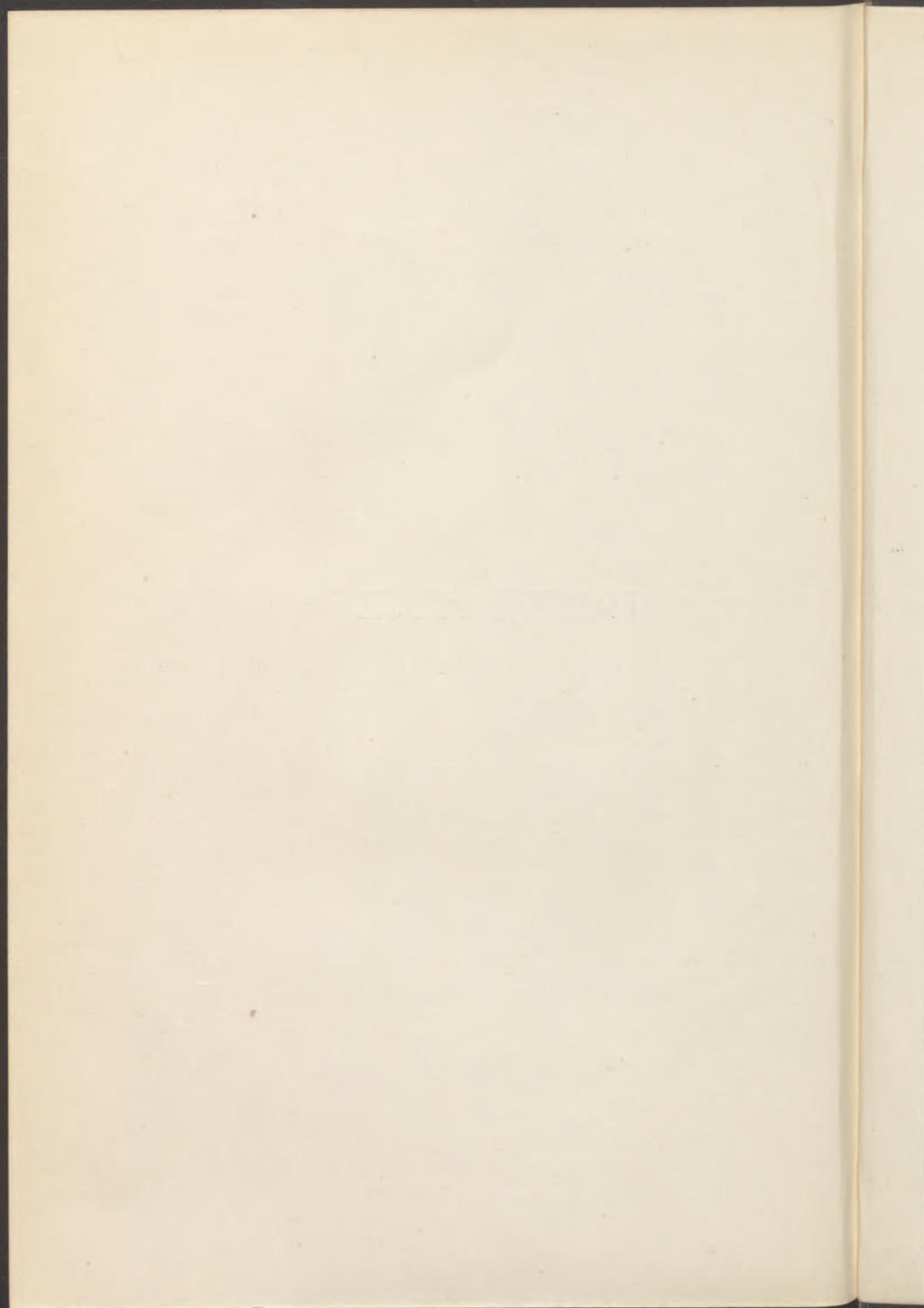
Klotild azonban meg sem hallotta a báróné elszólását. Amit hallott, egy kissé megzavarta. Úgy látszik tehát mégis igaz, amit annyiszor emlegetnek a tapasztalt asszonyságok: hogy a férfi átlag igen naiv teremtménye a jó Istennek. Ha nem úgy volna, akkor nem ugratná be magát annyi okos ember haszontalan kis nők

által. És úgylátszik, hogy a férfiak becsapásához csak a gonosz nők értenek, a tisztességesek nem . . . Az egészséges pletykázó szenvedély, amely ott szunnyadozik minden nő lelkében, hamar felülkerekedett Klotildban is. A páholy háttérébe szólította a sógornőt és ott elmondta neki a nagy ujságot. A fiatal asszony persze majd elájult nagy meglepetésében. Aztán mindaketten lángoló türelmetlenséggel várták az előadás végét, hogy elmondhassák a dolgot Székelynek, az édes mamának és mindenkinek.

És Székelyné nem sejtette, ha megmondja neki valaki, el sem hiszi, hogy Arady Sándor tulajdonképpen csak azért vette feleségül a kis utcai leányt, mert annak mozdulatai és beszédmodora némileg emlékeztették őt Klotildra, arra a nőre, akit nem akart feleségül venni.

Vége

HUSZTI HUSZT

Az író előszava.

Tavaly Görögországban jártam. A trieszt-konstantinápolyi gőzhajóval mentem és Fiumében szálltam hajóra. Az első osztályon mindössze csak hat utast találtam. Három utazó kereskedőt, egy montenegrói vajdát, egy trieszti görög asszonyt és egy katolikus papot. Az első négyről nincs mit mondanom. A görög asszony fekete szemére azonban ma is emlékezem. A két szeme úgy égett és világított, mint a mécespár, az asszony vértelen arca és törékeny termete pedig azt a benyomást keltette, hogy a két mécses kiszívott a testéből minden nedvet. A pap, egy szép és imponáló bibliai alak, a jerichói érsek volt. Irországból jött, ahol tulajdonképpen hazája volt és egyelőre Konstantinápoly felé igyekezett. Alig lehetett még ötven esztendő. Magas, izmos termetű, energikus fejű és parancsoló tekintetű férfi volt. A keleten élő katolikus papok szokása szerint hosszú szakállt eresztett, amelynek barna selymébe ezüstsávok vegyültek.

Az érsek nem sokat törődött utitársaival, pedig a görög asszony ugyancsak villogtatta reá a szemeit. Napközben rendesen a kapitányi hidon ült és a breviárumát olvasgatta. Étkezés előtt és után állva mondotta az asztali áldást. Németül csak törve beszélt, angolul és franciául azonban kitűnően tudott.

Utazásunk második napján ostoba dolog esett velem. A görög asszonysággal évődtem és közbe, — nem tudom már, hogy miért és hogyan — szóba került a halál. Azt találtam az asszonynak indítványozni, hogy aki kettőnk közül előbb meghal, az küldjön a másiknak képes levelezőlapot a túlvilágról. Ez ebédnél történt. Az érsek ekkor szó nélkül fölkel, összekulcsolta a két kezét és lehajtott fővel fölment a födélzetre. Világos volt, hogy megbotránkozott az én léha megjegyzésem. Most már az egész utastársaság megorrolt reám. Még a német kereskedők is, akik az imént még mekegve nevettek a rossz élcemen.

A kapitány később komoly arccal tudtomra adta, hogy ő eminenciája bejelentette, hogy ezentúl a másodosztályu utasok asztalánál óhajt étkezni. Nem akart velem többet találkozni. Én természetesen nem hagyhattam annyiban a dolgot. Fölkerestem az érseket a parancsnoki hidon és a kapitány jelenlétében töredelmesen megkövettem. Megmondottam neki, hogy egyébként nem vagyok romlott ember, de legtöbb honfitársammal együtt megvan az a rossz szokásom, hogy nem igen ügyelek a nyelvemre. Ő eminenciája kezet nyuj-

tott. Szelid és fájdalmas mosollyal mondotta, hogy nem akart engem megalázni. Ő az élete javát hitetlenek közt töltötte, ahol sok káromló és durva beszédet kellett meghallgatnia, éppen azért a keresztény katolikus hívőkkel szemben talán kissé érzékenyebb, mint kellene lennie. Végül megígérte nekem, hogy a kedvemért továbbra is asztaltársam marad. Bevallom, kissé meghatott a jelenet és kezet akartam neki csókolni; ő azonban szeliden elvonta férfias szép kezét és megölelt.

Igy aztán szent lett közöttünk a béke.

Harmadnapra elértük Cattaro-t, az utolsó osztrák megállóhelyet és ott oly föllázító dolog történt velem, hogy ma is remeg még kezemben a toll, ha visszagon-dolok rá. Az öbölben egy egyenruhás tisztviselőkkal és fegyveres csendőrökkel megrakott csónak várta a hajónkat. Megtiltották a kapitányunknak, hogy kikössön, aztán a leeresztett hajóhágcsón fölmásztak a födélzetünkre.

Nagy zűrzavar, futkosás és vallatás kezdődött.

Kitűnt, hogy a budapesti főkapitányság megkeresésére egy Huszti vagy Huszt nevű magyar embert kutattak, aki többrendbeli büntetendő cselekmény elkövetése után megszökött. Sok jel arra mutatott, hogy az Adriának vette útját.

A cattarói kerületi főnök, aki személyesen vezette a kutatást, először maga elé rendelte a födélzetköz utasait. Azok mind derék dalmáciai és albániai parasztok

voltak, amit könnyűszerrel meg lehetett állapítani. Később egyenként vallatóra fogta a másodosztályukat. Ezek közt se akadt ember, akire ráillett volna Huszti vagy Huszt uram személyleírása. Miután a hajószemélyzettel is végzett, a főnök úr hivatalos udvariassággal maga elé kérette az elsőosztályukat. Nekem is oda kellett mennem. A főnök úr egy padon ült, a hajó kapitánya és az érsek között, akik némán nézték végig az egész procedurát.

A német utasok előmutatták útlevelüket. Nemkülönben a montenegrói vajda is, akit egyébként a kapitány személyesen is ismert. Jöttem én.

— Ön magyar ember?

— Az vagyok.

— Mi a neve?

Megmondtam.

— Van valami legitimációja?

— Biz az nincs. Úgy tudom, hogy a görög határon nem kérnek útlevelet az embertől . . .

— Hm!

A főnök úr újból átfutotta a Budapestről érkezett táviratot. Körülbelül harminc esztendő, magas, szőke,
— különös ismertetőjele nincs . . .

A kutató pillantása idegessé tett. A pénztárcámban volt néhány névjegyem és levelem. Azt megmutattam neki. A kerületi főnök vállat vont.

— Adja ide, kérem, a zsebkendőjét.

— Minek az?

— H. F. van belenimezve. Ez lehetne Huszti is.

— De kérem, hiszen a kapitány jól ismer engem!

— Ez az úr már többször utazott a hajómon, — mondotta a kapitány, — de a nevét nem tudom. Én annyit tudok csak, hogy magyar embernek és írónak szokta magát mondani.

A kapitány határozottan gyanakodott reám. Az érsek komor arccal ült a főnök mellett és szürke szemét oly erősen rám szegezte, mintha bele akarna látni a lelkem fenekére. A görög asszony szemében már ott lobogott a rémült vád: Igen, te vagy az, nyomorult!

A tisztviselők összesúgtak. Végül megszólalt a főnök:

— Be fogja látni, hogy ezek után nem engedhetem önt tovább utazni.

Vessünk fátyolt arra, ami a következő két órában történt. Én természetesen megtettem mindazt, amit megtesz a magyar ember, ha külső országban injúria éri. A cattarói városházán mindenekelőtt rövid, de velős bírálatot mondtam az osztrák közigazgatásról általában és a rendészetről különösen. Azután megígértem, hogy el fogom csapatni az egész kompániát, a kerületi főnöktől kezdve a csendőrőrsvezetőig. Végül táviratokat írtam. A magyar miniszterelnöknek, a belügyminiszternek, az osztrák miniszterelnöknek, s ugyancsak a belügyminiszternek, továbbá a közös külügyminiszternek, aztán a zárai kormányzónak és a csendőrfőparancsnokhoz, végül a budapesti irodalmi és

ujságírói egyesületek elnökeihez és több képviselő barátomhoz.

Másnap reggel tudomásomra adta egy tisztviselő, hogy szabad vagyok.

— Ügylátszik, mégis tévedés volt, — mondotta.

A hajóm természetesen akkor már a jóniai tenger kék habjait szelte és nekem négy napig kellett várnom, míg utamat folytathattam. Egyelőre azonban nem is akartam utamat folytatni. Kijelentettem, hogy nem megyek el addig Cattaróból, míg példás elégtételt nem kapok. Az alantas közegeknek hajlandó lettem volna megkegyelmezni, de abban megkötöttem magamat, hogy a főnököt elcsapatom. Négy napig úgy jártam-keltem a város szűk utcáin, mint az állatseregletből kiszabadult oroszlán. Ahány császári tisztviselő volt, az ijedten lapult meg körülöttem. A negyedik napon, amikor a patraszi gőzös ott sistergett a kikötőben, elpárolgott a haragom és én gyors elhatározással a hajóra vittem a podgyászomat és folytattam az utazásomat. Közvetetlenül a gőzös indulása előtt megszólított a jegyeket ellenőrző Lloyd-ügynök:

— Önnel nem esett volna meg ez a kellemetlenség, ha ő eminenciája az érsek önre nem tereli a kezületi főnök gyanuját.

— A jerichói érsek?

— Ő mondta a főnöknek, hogy megfigyelte, amikor ön éjnek idején írásokat és ruhadarabokat dobott a hajóról a tengerbe.

— De hiszen ez hazugság!

— Nem hihető, hogy az érsek hazudott volna. Valószínű, hogy tévedett.

Ez a fordulat meglepett és zavarba ejtett. Miért áskálódott volna ellenem a szent férfiú? Büntetés akart ez lenni a túlvilági képes levelezőlapért? Ez lehetetlen.

Folytattam utamat és tovább törtem fejemet furcsa kalandomon. Egy pár nap múlva már az athénei Hermes-utcában levő d'Angleterre fogadó szép ebédlőjében villásreggeliztem. Az Akropolisz tövében végleg megbékültem sorsommal.

A legközelebbi vasárnapon kimentem a pireuszi helyi vonattal a phaleroni fürdőbe. Az egész délutánt ott töltöttem és az utolsó vonat indulása előtt a tenger-öbölre néző nagyfogadó terrasán estebédet rendeltem. A parton katonazene játszott és a villamos reflektorok fényében nagy tömeg sétált fel-alá, a rakétákat nézegetve, amelyeket az öbölben macskázó görög hadihajók eregettek.

Magamban voltam és azzal mulattam, hogy a vacsorázó közönséget szemléltem. A szomszéd asztalnál kicsi, de nagyon jókedvű társaság ült, egy fiatal angol — én legalább annak néztem — és két csinos hölgyecske, kiket külsejük után a keleten sűrűn képviselt francia „művésznők“ válfajához soroztam. Az angol körülbelül harminc esztendő, pompásan megtermett, rokonszenves és energikus képű ember volt. Az arca simára volt borotválva. Fehér flanel-ruhát, fehér ci-

pőt és panama-kalapot viselt. Szemében monokli csillogott. Bizonyára nem volt a londoni city-ből való kereskedő, hanem vagy sportember, vagy katonatiszt. Mulatságos dolgokat mondhatott a hölgyeinek, mert azok valósággal pukkadoztak a kacagástól; a gavallér arca azonban komoly és nyugodt maradt. (Ez az oxfordi nevelés hatása.) Szomszédaim már az ebéd végén voltak, de azért még egyre hozták a francia pezsgőt.

A fehér flanel-ruhás ember most rágyújtott egy igen vastag havannára, közbe felém fordította arcát. A tüzes és erős tekintetű, szürke szeme egy pillanatig megpihent rajtam. Nekem úgy rémlett, hogy az angol egy könnyű mosolyt harap el . . . Hol láttam én ezt az embert? Mert bizonyos, hogy láttam már, még pedig mostanában . . . Valami különös eszmetársulás révén a jerichói érsekre kellett gondolnom . . .

A monoklis gentleman nem törődött velem többet, hanem erősen itatta a hölgyeit, én azonban nem tudtam többet levenni róla a szememet. Hol láttam ezt a férfias és rokonszenves koponyát? Mert bizonyos, hogy láttam.

Az utolsó vonattal be kellett mennem Athénbe. Az angol nem volt a vonaton és ebből azt következtettem, hogy künn lakik Phaleronban.

Másnap délelőtt a nemzeti múzeumot jártam. Mikor villásreggeli idején a szállásomra mentem, a fogadó svájcija egy névjegyet adott át nekem.

— Ez az úr várja önt a társalgó-teremben.

A névjegyen ez állott:

le baron F. Huszt de Huszt

Huszt! Huszt!?! Egyszerre Cattaróra, a kerületi főnökre és a jerichói érsekre gondoltam . . .

A férfi, aki a társalgóban várt, a phaleroni angol volt. Ezúttal nem volt rajta a fehér ruhája, hanem kitűnő szabású fekete kabát. Fehérkeztyűs kezében fényesre vasalt köcsöggkalapot tartott. A monoklija bárátságosan csillogott felém.

— Bocsásson meg, hogy újabb alkalmatlanságot szerzek önnek, — szólt hozzám magyar nyelven.

Ez a hang —! A szeme közé néztem. Most már tudtam, hogy kicsoda.

— Ön a jerichói érsek?!

Kissé meghajtotta magát.

— Voltam, de már nyugalomba vonultam.

— Magyarázza meg nekem —

— Mindent megmagyarázok, — szólt nyugodtan.

— Hiszen azért jöttem.

Leültünk egymással szemben. A báró egy elegáns cigarettadobozt vett ki a zsebéből és elémbé tartotta.

— Érsek koromból úgy emlékszem, hogy szereti a könnyű cigarettát, — mondta. — Szolgálhatok egy jakkával?

Tüzet is adott, maga is rágyújtott, aztán rátért a dologra.

— Mindenekelőtt bocsánatot kérek az alkalmatlan-

ságért, amit önnek Cattaróban szereztem. Kénytelen voltam vele. Azt hiszem, ön most már érti az összefüggést . . .

— Nem egészen!

— Pedig a dolog fölötte egyszerű. Én Budapestről jöttem és mivel tudtam, hogy a fővárosi rendőrség néhány semmiség miatt fel akar tartóztatni az utamon, a jerichói érsek inkognitójában utaztam. Az inkognitóm ugyan mély volt, de mivel az osztrák rendőrtisztekkel már korábbi időkben is kellemetlen tapasztalatokat szereztem, kiszolgáltattam nekik önt, hogy elejét vegyem a további kíváncsiságoknak. Reményilem, hogy tisztességesen bántak önnel?

— Köszönöm szíves érdeklődését, de most már ne beszéljünk erről.

— Amint parancsolja.

A cigarettája elaludt s ő újból rágyújtott. En akkor hirtelen a következő kérdéssel támadtam rá:

— Mondja, kérem, kicsoda ön tulajdonképpen?

— Nem adta át a kapus a névjegyemet?

— Azon Huszt báró neve van. Az öné ez a név?

— Az enyém, mert magam csináltam.

Erre nem lehetett mit válaszolni.

Úgy éreztem, hogy fontos fölvilágosításokat kell még kérnem Huszti Huszt úrtól, de azért az első kérdések, amelyeket hozzá intéztem, mégis csak jelentéktelen külsőségekre vonatkoztak.

— A szép szakáll, amelyet ön jerichói érsek korában viselt, álszakáll volt?

— Természetesen. Én elvből mindig símára borotvált arccal szoktam dolgozni és szakállas arccal utazni. Ha sima arcu embert köröztetnek, akkor a rendőrség ügyet sem vet a szakállasakra. A szakállragasztásnak az a tökéletes módja, amely önnek is feltűnt, saját találmányom. Kissé hosszadalmas eljárás, de a szakáll hetekig is eltart és tévedésbe ejti a szakembert is.

— Szakember alatt rendőrt ért?

A báró megvetően legyintett a kezével.

— A rendőr nem szakértő, csak a borbély.

— És ha már sürgősen el kellett hagynia Magyarországot, miért vette útját éppen Görögország és miért nem Amerika felé, hová az ön kartársai, — ha szabad ezt a kifejezést használnom, — rendszerint utazni szoktak?

— Ahol mindenki jár, ott nem tanácsos járni, — válaszolt nyugodt mosollyal a báró úr. — Ön alkalmasint nem tudja, hogy Görögország engem épp oly kevésbé szolgált ki, mint Amerika?

— Nem tudtam.

— Sejtettem. Otthon erről egyáltalában kevés embernek van tudomása, ami némileg iskolai oktatásunk bűne. Ez a derék kis ország megérdemelné, hogy feléje forduljon figyelmünk. Közel esik és az idevezető utat a világ legnaivabb rendőrsége őrzi.

Újabb cigarettára gyújtott és én ekkor a következő kérdéssel támadtam rá:

— Tulajdonképpen minek köszönhetem a szerencsét? Én úgy képezem, hogy ilyen gyakorlatias gondolkodású férfi, aminőnek a báró urat tartom, nem inkommodálja magát pusztán udvariassági formaságok kedvéért.

— Elég jól ítél meg engem, — válaszolt mosolyogva. — Engem tényleg a vágy vezetett ide, hogy ne csak szavakban, de tettekben is meggyőzzem önt rokonszenvemről és hálámról.

— Ugyan?!

— Ön író, — folytatta bizonyos hévvel a báró, — és kitűnő elbeszélései sok élvezetes órát szereztek már nekem . . .

Itt a szavába kellett vágnom.

— Kérem, báró úr, ne felejtse, hogy én a szerény írók válfajához tartozom . . .

Husztai kissé meghajtotta magát.

— Akkor hát el kell hallgatnom mindazt, amit az ön kiváló tehetségéről gondolok. Nem hallgathatom azonban el, hogy míg egyrésről az ön előadási művészetével igen meg vagyok elégedve, addig sajnálattal kellett tapasztalnom, hogy ön nem mindig szerencsés a témái megválasztásában . . .

— Szemérmetlen fráter! — gondoltam magamban. De szólni nem szóltam semmit. A báró pedig a művelt mecénás hangján beszélt tovább.

— Önök írók nagyon is távol élnek a való élettől és ez bizony meglátszik a dolgozataikon is. Ha már az életkörülményeik nem engedik meg, hogy aktív életet éljenek, legalább keresniök kellene oly emberek társágát, akik otthon érzik magukat a világ forgatagában.

— Mindenekelőtt a szélhámosokét és kalandorokét? — kérdeztem kíméletlenül.

A báró úr hűvösen mosolygott.

— Nem tudom, hogy kit nevez szélhámosnak és kalandornak? Az emberek részben a társadalom aszisztenciájával, részben a társadalom nélkül és ellenére intézik életüket. Ha kalandorok alatt azokat érti, akik a társadalom ellenére is mernek és tudnak élni, akkor igenis ajánlom, hogy keresse fel az ő társaságukat, mert ők a bátrak, az erősek és az őszinték.

Husztí Husztí úr e szavaknál kivett a zsebéből egy vastag papircsomót, amelyben az én gyakorlott szemem azonnal megismerte a kéziratot. Nem tagadom, a kézirat látása első pillanatban kellemetlenül érintett. Ha valakivel beszélgetek és ő minden bevezetés nélkül kéziratot vesz ki a zsebéből, akkor mindig kellemetlen érzés fog el.

— Mi az? — kérdeztem naiv hangon.

— A naplóm. Önnek szeretném ajándékozni. Ha elolvassa, bizonyára meríthet belőle inspirációt.

Kezembe vettem a kéziratot. Első lapján szép, hideg rondírással, a cím állott: *Mr. Hudson élete*. Alcím: *A kalandor naplója*.

— Ön a napló hőse? — kérdeztem.

— Én.

— Hát önt nem Huszti Husztnak hívják?

— Amerikában Frank Hudson a nevem.

— Nos, báró, illetőleg Hudson úr, köszönöm az ajándékot. Nagy figyelemmel el fogom olvasni és ha közölhetőnek bizonyul . . .

A báró kivette kezemből a csomagot.

— Valóban boldoggá tesz, hogy elfogadja igénytelen ajándékomat. Jósága fölbátorít egy másik kérésre is. Én sürgősen Amerikába szeretnék utazni.

— Mit keres Amerikában?

— Az Egyesült Államok polgára vagyok! — mondotta némi göggel.

— Hát nem magyar ember?

— Az egyik nem zárja ki a másikat. Görögországban különben sem maradhatnék, mert ez a vendégszerető ország sokkal kisebb és szegényebb, semhogy a magamfajta nagyigényű ember itt hosszabb ideig jól érezhetné magát . . . Amerikai hazámban éppen politikai pályára készültem, amikor egy bizonyos vállalat kedvéért hazajöttem Magyarországba. A vállalatom nem sikerült és most megint a politikára akarom magamat vetni.

— Nem vonom kétségbe, hogy sikereket fog elérni azon a pályán. De miért mondja el nekem mindezeket?

— A pénztárcámban mostanában gyászos apály

következett be és körülbelül százötven magyar forintra volna szükségem, hogy társadalmi állásomhoz méltóan utazhassam.

— Százötven forint? Majdnem négyszáz drachma és megszámlálhatatlan sok lepta.

— A kéziratom háromszáz lap.

— A kézírata bizonyára aranyat ér, de nem bizonyos, hogy én hasznát tudom-e venni?

— Nem árulok zsákban macskát. Holnapig itt hagyom a könyvemet. Lapozgasson benne. Holnap megint eljövök és akkor ön megmondja, hogy megveszi-e vagy sem.

Olyan előkelő ajánlat volt, hogy nem utasíthattam vissza.

A báró úr magamra hagyott és én szobámba vonultam és olvasgatni kezdtem. Nem volt könnyű föladat, mert rondbetűkkel csak a címét írta, maga a kézirat annyira geniálisan volt papirosra vetve, hogy csak nehezen tudtam kibetűzni az értelmét. A szerzőnek azonkívül megvolt az a rossz szokása, hogy igen sűrűn róttá egymás alá a sorokat, olykor a mondat végét keresztbe írta a már teleírott íven és mindenféle törlésekkel és titokzatos írásjelekkel tarkította a papírt. Félórai betűzgetés után már megfájdult a szemem.

Amit el tudtam olvasni, az dühbe hozott és megkacagtatott. Ime a bevezetés:

Huszonkilenc esztendővel ezelőtt, Szilveszter esztéjén történt. Az E. grófok ősi várkastélyának toronyórája mély kongással jelezte, hogy megint egy esztendő perdült le az elmulás végtelen örvényébe. A kastély tornyai körül süvöltő északi szél fölkapta az érces hangokat, és elvitte őket magával, messzire, messzire a behavazott síkság fölé. Az emberek aggodva és reménykedve tekintettek egymásra. Mit hoz vajjon az új esztendő? Az öröm vagy a bánat esztendeje lesz ez? A két esztendő határmesgyéjén születtem én. A sors talán ezzel is jelezni akarta, hogy nem mindennapi életet szánt nekem. Bölcsőm az E. grófok ősi várkastélyában ringott, a kőcímerrel ékes bástyatornyok árnyékában. Édesapám a gróf főszakácsa volt, édesanyám pedig a grófné első komornája. Igen szép és erős gyermek lehettem, mert édesanyám gyakran beszélte, hogy úrnője, amikor első ízben megpillantott, önkéntelenül is így kiáltott föl: „Prachtkerl!“

Mondom, a naplónak ez a banális és édeskés hangja dühbe hozott és meg is nevette. Hiszen régi tapasztalás, hogy a cselekvés emberei mind ilyenformán írnak. A legeredetibb gondolkodásu, legféltelenebb vérű emberek pedáns nyárspolgárokká lesznek, mihelyt író tollat vesznek a kezükbe. A Julius Cézárak írásai csak arravalók, hogy iskolásgyerekek tanulják belőlük a simára nyalt stílust.

Eldobtam a kéziratot, hogy nem rontom vele töb-

bet a szememet. Lefekvéskor azonban megint csak a kezembe vettem. Átfutottam a szerző tanulóéveiről szóló fejezetet. Így kezdődött, persze: „Már kora ifjúságomban erős kötelességérzet uralkodott rajtam, melyel mindenkor ki tudtam vívni szüleim és jóakaróim meglegedését.“ (Még azt is — ?!) A grófné megengette a szerzőnek, hogy tulajdon fiával, a „sajnos, oly korán elhunyt Géza gróffal“ tanulhasson . . . Tovább lapoztam. Egy későbbi fejezet címe: „Szerencsétlenségem története.“ Olvasóimra való tekintettel telegrammstilusban mondom el azt, aminek leírásához Huszti-Hudson úrnak tizenhárom lapra volt szüksége.

Ime: H. H. államköltséges baka-önkéntes. — Civil barátaival megvacsorázik a Koronaör-vendéglőben. — Kossuth-nótát éneklik. — Főhadnagy bejön és azt mondja: Schweinehund! (Bocsánatot kérek, de ő mondom.) — Önkéntes válasza: Selber einer! — Főhadnagy kardot húz. — H. H. a panganétjával védekezik. — Vendégek, pincérek lefegyverezik főhadnagyot. Főhadnagy el. — H. H. elmélkedése: felségsértés, szubordináció-sértés, fegyveres ellenállás = golyó általi halál. — A barátai civilruhát és pénzt szereznek H. H.-nak, aki Amerikába szökik.

A következő fejezeteket, amelyeket Amerikában írt a szerző, gyorsan átlapoztam. Egynéhány fejezet címe megmaradt az emlékezetemben. „Fogorvos leszek, de nincsenek betegeim“; „Színész leszek, de kifütyülnek“; „Nagy szerencse virrad reám“. A nagy szerencse

az volt, hogy Huszti Huszt urat pincérnek szerződtették az Astor-fogadóba. A következő fejezet címe: „Mr. Huszti titkára leszek“.

Tovább nem olvastam. A szemem megfájdult és elálmosodtam.

Másnap fölkeresett a báró úr.

— Nos? — kérdezte.

A vállamat vonogattam.

— Ön nem tud írni, tisztelt uram.

Most már ő vonogatta a vállát.

— Hiszen, ha írni tudnék, akkor nem fordultam volna öhöz. Én csak arra vállalkoztam, hogy témát adok. Hanem mondok valamit. Tegyük egy nagy sétát és útközben elmondom azt, amit közölni szeretnék önnel. Lehet, hogy az előadásom jobban megnyeri a tetszését, mint az írásom.

— Nem bánom!

Elmentünk az Olimpieion felé, majd a Hadrián-kapun áthaladva, megkerültük az Akropoliszt. Azután megmásztuk a Nimfák-hegyét és ott letelepedtünk egy ledöntött oszlopra. A báró útközben folytonosan beszélt és én növekedő érdeklődéssel hallgattam. Pompás csevegő volt. És amit mondott, azt fölötte érdekesnek találtam. Amire visszaérkeztünk a d'Angleterre-hez, alkudozás nélkül megfizettem neki a kívánt összeget. Lehetséges azonban, hogy így is becsapódtam.

Az alantiakban megírom azt, amit tőle hallottam.

Sajnálom, hogy nem adhatom vissza közvetlen és érdekes előadási modorát.

Megjegyzem egyébként, hogy a báró harmadnapra egy olasz gőzösön útrakelt Amerika felé. Azóta se láttam.

I.

Három esztendővel ezelőtt történt, a nyugatamerikai Sacramento városában, hogy egy odavaló gazdag konzervgyáros. Mr. Huszt-Hudson, a lapokban hirdetést közölt, amelyben egy a magyar nyelvet írásban és szóban egyaránt jól bíró titkárt keresett. A hirdetés megjelenését követő napon reggeli szürkületkor, egy vékony kabátban didergő ember állott a nyaralószerűen épült Hudson-ház kerti kapuja előtt. Amikor a néger háziszolga később kinyitotta az ajtót, hogy beeressze a tejárust, a várakozó ember hozzálépett.

— Kérem, jelentsen be Mr. Huszt-Hudsonnak.

— Reggeli négy órakor? Ön megbolondult!

— Mr. Huszt-Hudson nyolcvanesztendőös ember és ilyenkor bizonyára már ébren van. Az öreg emberek rendszeren álmatlanságban szenvednek.

— Az meglehet, de azért még sem jelentem be.

— A házigazga titkárt keres és én ajánlkozni akarok az állásra. Sem Mr. Huszt-Hudson, sem ön nem követelheti tőlem, hogy a kedvükért egy fél munkanapot veszítsek.

A néger szó nélkül be akarta csapni az ajtót, a vékonykabátos ember azonban megakadályozta ebben és gyorsan belépett a kertbe. A fekete ekkor galléron ragadta a titkár-jelöltet, hogy kidobja az utcára, a titkár-jelölt azonban ügyes és izmos legény volt és rövid dulakodás után úgy a virágágy közepére teremtette a kapuőrt, hogy a kaliforniai rózsabokrok összecsaptak fölötte, mint a tenger hullámai.

A földszinten megnyílt egy tolóablak. Egy fehér-haju öreg ember kidugta rajta a fejét.

— Hé, mi az odakünn?

Az idegen nem válaszolt, hanem fölsietett a lépcsőn, kinyitotta az ajtót és az előszobán át belépett a társalgóba. Ott szemben találta magát az öreggel, aki hosszúszáru magyar tajtékpából füstölt.

— Mr. Huszt-Hudsonhoz van szerencsém?

— Az vagyok.

— Ön titkárt keres?

— Igen, de nem reggeli négykor.

— Sietnem kellett, hogy megelőzzem versenytársaimat.

Az öreg tetőtől-talpig végigmérte vendégét.

— Ön olyan rongyos, mint egy csavargó, — mondotta azután.

A fiatalember vállat vont.

— Ha pénzem volna, akkor nem ajánlkoznám ön-höz titkárnak.

— Tud ön magyarul?

— Magyar ember vagyok.

— Az nem bizonyít. Én is magyar vagyok, de elfelejtettem a magyar nyelvet. Igaz, hogy ötven esztendő óta élek már Amerikában. Mivel foglalkozott ön eddig?

— Megpróbálkoztam mindennel. Voltam fogorvos, színész, táncmester és utoljára pincér a newyorki Astor-fogadóban.

— Mért hagyta ott a fogadót?

— Miss Ketty, a hoteligazgató leánya belémszeretett és a szülei nem akarták hozzám adni.

Az öreg úr kevés gondolkozás után az íróasztalra mutatott:

— Üljön le oda. Angolul fogok önnek diktálni, ön pedig leírja magyarul. Ha erre képes, akkor szerződtem.

Huszt-Hudson úr diktálni kezdett, — szerencsére elég lassan, — a fiatalember pedig írt. Az öreg úr azután kivette kezéből a teleírt ívet és átfutotta.

— Azt hiszem, ön tud magyarul, — mondotta. — Holnaptól fogva jöjjön el mindennap, pontosan délutáni háromkor. Estebédig együtt fogunk dolgozni. Ön kap egy napra harmadfél dollárt. Ha tisztességes ruhája lesz, akkor velem ebédelhet.

— Estig lesz ruhám, — mondotta az újonnan ki-nevezett titkár.

— Most elmehet.

— Előleget nem kapok?

— Nem.

A titkár meghajolt és elment.

A kertben már várta a néger, egy éles baltával a kezében. A titkárnak éppen csak annyi ideje maradt, hogy fölkapjon a földről egy kerti-kereblyét, azzal ügyesen kivédte a baltacsapást, azután egy villámgyors szekond-vágással fültövön, egy cseles kvarttal pedig úgy gyomron vágta ellenfelét, hogy az kiejtette kezéből a baltát.

Az öreg úr nyugodtan nézte az ablakból a tülekedést.

— Úgy látszik, katona is volt, — mondotta a pipája mellől.

Amikor a titkár már eltűnt a kertből, Huszt-Hudson úr kinyitotta a tolóablakot és kiszólt a négernek:

— Jim, az összetiport virágágyért öt dollárt fogok levonni az ön béréből.

— Igenis, uram! — mondotta Jim.

Azzal a vízvezetékhez ment, megeresztette a vizet és alája tartotta a fülét. Délután pontosan megérkezett a titkár. A néger ezúttal megemelte előtte a sapkáját, amit a titkár barátságos kézintéssel viszonzott. Az öreg Huszt-Hudson végigmérte titkárát. Azon jószabású fekete ruha volt.

— Honnan vette ezt a ruhát?

— A Douglas-cégtől, napi egy dollárért.

— Érdemes ennyit adni egy rend ruháért?

— Érdemes, mert az estebéd, amelyet itt kapok, alkalmasint megér másfél dollárt is.

— És ki tette le önért a biztosítékot a ruháért? Mert azt bajosan hiszem, hogy biztosíték nélkül rábízák volna önre a ruhát.

— Miss Maud, a skót pap házvezetőnője kezességét vállalt értem Douglaséknál.

Az öreg úr nem kérdezett többet, hanem leültette titkárát az íróasztalhoz és diktálni kezdett neki. Angol nyelven beszélt, a titkárnak pedig magyarul kellett írnia. Az emlékiratait mondta neki tollba. Mr. Huszt-Hudson úr nagy időket látott ember volt. Ösnemes, magyar családból eredt. Eredetileg Avarffy Ferenc volt a neve. Mint fiatal lovastiszt végigharcolta az 1848—49-iki szabadságharcot és Komárom kapitulációja után külföldre ment. Mivel nem igen bízott a császári hatóságok *salvus conductus*ában, elutazása előtt nagykiterjedésű huszti birtokát az akkori időben szokásos színlelt adás-vevési szerződéssel átruházta Sándor nevű öccsére, akinek, mint afféle békés természetű embernek és rendületlen pecsovcisnak, nem kellett félnie a hatósági zaklatásoktól. A két testvér abban állapodott meg, hogy Sándor hűséges sáfárja lesz a rábízott vagyonnak és hogy azt békésebb idők felvirradásakor, érintetlenül vissza fogja adni bátyjának. Az öccs erről „a rend kedvéért“ írást is akart adni bátyjának, Ferenc úr azonban sokkal nobilisebb gondol-

kozásu ember volt, semhogy elfogadott volna ilyenféle irka-firkát. Avarffy Ferenc azután Kossuthék társaságában Amerikába került. Itt elvált bujdosó társaitól és kalandos ösztöne parancsának engedve, az akkori aranyországba ment, Kaliforniába. Az aranyásónak azonban nem volt szerencséje. Hét évig rettenetes nyomorban élt. Egy Magyarországra utazó földijével akkoriban levelet menesztett Sándor öccsének, akit arra kért, hogy küldje el neki birtoka után a járandóságot. Az akkori kezdetleges közlekedési viszonyok mellett jó ideig kellett várnia a válaszra. Sándor úr válasza nagyon különös volt. Mindenekelőtt arra figyelmeztette bátyját, hogy járandóságokról ne beszéljen, mert neki nem jár tőle semmi. Ő örök áron megvette a huszti birtokot, a vételárt le is fizette Ferenc kezéhez az utolsó krajcárig, amiről a kezei között levő szerződés és a nyugták tanuskodniak. Levelében szelíden, de komoly hangon megróttá bátyját féktelen pazarlása miatt.

„Szép pénzt fizettem a birtokodért és te már is a nyakára hágtál az egésznek? Mi lesz veled, te boldogtalan?!“

Hogy tanujelét adja testvéri szeretetének, ötszáz forintot küldött Ferenc úrnak. Ez azonban nem járandóság, hanem ajándék. Végül figyelmeztette bátyját, hogy ez az utolsó áldozat, amit érte hozhat. „Rossz idők járnak szegény hazánkra és a tavasszal is elfagyott a repcém. Ha rajtam állana, én megosztanám veled az utolsó falat kenyereimet is. De ma már nem te-

hetem. Családos ember vagyok — tavaly feleségül vettem Nyíry Katalin grófnőt és az ég megáldotta frigyünket egy szép fiúmagzáttal . . .“

Ferenc úr, miután elolvasta ezt a levelet, börtékbe tette az öccse által küldött ötszáz forintot és szó nélkül visszaküldte Avarffy Sándornak. (Pedig akkoriban már vagy hat hete besózott halon élt.) Azután megszerezte az amerikai polgárjogot, letette az Avarffy nevet és az elveszett birtoka után Husztnak nevezte magát. Magyar voltát nem emlegette azóta és ha véletlenül magyar emberrel találkozott, letagadta azt is, hogy magyarul ért.

Néhány évi nyomorgás után a szerencse szárnyára kapta a bujdosót. Egy Hudson nevű gazdag farmer leánya, akit lovagolni tanított Huszt, belészeretett és feleségül ment hozzá. Huszt az apósa halála után, a neve mellé ragasztotta annak nevét és így lett belőle Huszt-Hudson. Gyermekai nem voltak Huszt-Hudsonnak. Húszt esztendei házasság után meghalt a felesége is és az özvegy ember ekkor eladta farmját és Sacramento városába ment lakni. Mivel nem tudta megszokni a henye életet, konzerv-gyárat alapított. A vállalata jól beütött és Huszt-Hudson vagyonát több millió dollárra becsülték.

Elbeszélésünk kezdetén már nyolcvan esztendősen volt. Egyedül élt vén gazdasszonyával és néhány cselédjével. A délelőttöt még mindig a gyárában töltötte, délután pedig az emlékiratait diktálta a titká-

rának. A gazság, amelyet hűtelen testvére rajta elkövetett, még mindig keserítette és az emlékirataival bosszút akart állani a fivére családján. Úgy tervezte, hogy a könyvet elküldi Magyarországra és ott kinyomatja sok ezer példányban. Örök időkre meg akarta bélyegezni az Avarffy nevet.

Vagy három hónapig dolgoztak együtt az emlékiratokon, Huszt-Hudson úr és a titkára. Akkoriban történt, hogy egyszer korán reggel a néger kapus fölverte a titkárt az ötödik avenue-ben levő hetedik emeleti lakásán.

— Hamar, titkár úr! Mr. Huszt-Hudson beszélni akar önnel! Öltözzék föl és jöjjön velem!

— Mi baja az öregnek?

— Ma hajnalban megütötte a guta. Nem tud már járni és a nyelve is csak nehezen mozog.

A titkár sietve felöltözött, azután Jimmel együtt bérkocsiba szállott és elhajtattott a Hudson-házhoz. Az öreg ágyban fogadta. Valóban igen rosszul volt. Intett a titkárnak, hogy üljön le melléje, azután kiküldte a cselédeket a szobából.

— Én a végét járom, — mondta gyöngye hangon. — Ez nem nagy baj, mert eleget éltem és volt időm rendbehozni az ügyeimet. Egész vagyonomat a metódista-egyháznak hagyom. Én ugyan nem vagyok metódista és a metódistákról is csak annyit tudok, hogy templomuk van a tizenkettedik avenuen, ahol vasárnap

délutánonkint igen unalmas dalokat szoktak énekelni, de azért mégis nekik testáltam mindenemet.

— Miért éppen a metódistáknak? — kérdezte szelid szemrehányással a titkár.

— Mert városunkban ők a leghatalmasabb felekezet és ha egyszer ráteszik kezüket a vagyonomra, akkor magyarországi rokonaim, a derék Avarffyak, harapófógóval sem fognak belőlük kihúzni egy centet sem.

— Vagy úgy!

— Különben senkinek sem hagytam semmit. A cselédjeimnek sem, mert azok annyit loptak tőlem, hogy például Jimnek tizenötezer dolláros folyószámlája van a Nevada-bankban.

— Van az ön szolgálói között olyan ember is, akinek nincs folyószámlája a bankban, — mondotta szerényen a titkár.

— Tudom. Ön az. Nos hát beszéljünk önről.

A titkár szíve hevesen kezdett lüktetni.

— Ön tudja, hogy mi volt a tervem az emlékirattaimmal, — folytatta Huszt-Hudson. — Magam nem végezhetem már be a munkámat. Ön azonban megteheti. Ön annyira be van már avatva tervembe, hogy egyedül is megírhatja a könyv befejezését.

— Óh igen, — mondotta a titkár.

— A kész kézirattal el fog utazni Magyarországba. Ott kinyomatja tízezer példányban. A tízezer példányt ingyen szétküldi annak a tízezer embernek,

aki ma Magyarország előkelő társaságát alkotja. A költségek fedezésére és az ön fáradsága jutalmául adok önnek kétszázezer dollárt. Elfogadja a megbízást?

— El!

Az öreg úr jó ideig hallgatásba merült, majd újból megszólalt.

— Ha éppen akarja, meg is csálhat engem. Én ebben nem akadályozhatom meg és mivel nem vagyok vallásos ember, még a túlvilági büntetéssel sem fenyegethetem. Ha ön azonban okos ember, akkor nem fog megcsalni. A tízezer könyv kinyomatása és terjesztése az én fölületes számításom szerint legföljebb tízezer dollárba fog kerülni. Önnek marad tehát elég pénze, hogy tisztességesen megélhessen belőle. Ha megcsalna engem, akkor mégis csak valami kellemetlen emléke maradna és ez a kellemetlenség nem éri meg önnek a tízezer dollárt.

— Nem fogom megcsalni! — mondotta a titkár.

— Hiszek önnek. Most menjen az ébenfa-székényhez és nyissa ki a felső fiókját. Ott fogja találni a kéziratot és a kétszázezer dolláros bankutalványt. Vegye magához mind a kettőt és menjen a dolgára. Nem szükséges, hogy ma délután eljöjjön, mert akkor én már halott leszek.

A titkár zsebre tette a papircsomót és az utalványt, azután ismét az ágyhoz közeledett, hogy búcsút mondjon a betegnek.

— Elmehet! — mondotta Huszt-Hudson úr.

— Jó napot!

— Jó napot! Küldje be Bettyt!

A titkár elment. Első látogatása a Nevada-banknak szólt. Ott az utalványt becserélte egy csekk-könyvéért és mindjárt kifizettetett magának ezer dollárt. Azután elment egy árúházba és tetőtől-talpig fölruházta magát. Miután még aranyórát is szerzett, útközben néhány havanna-szivart vett és elment egy előkelő ebédlőbe reggelizni. Reggeli után elsétált a Hudson-ház felé. A fekete Jim künn állott a kapu előtt.

— Mi van a gazdával, Jim úr?

— Meghalt! — válaszolta a fekete.

A kertben egész csapat feketekabátos, köcsöskalapos, borotvált bajszu, Kossuth-szakállas ember állott. Furcsa ájtatos és gőgös arcuk volt. Ezek mind metódista papok voltak.

A titkár még két napig maradt Sacramento városában, hogy résztvehessen jóltevője temetésén. Azután New-Yorkba utazott. Eleintén az volt a terve, hogy New-Yorkban fogja megírni az emlékiratok befejezését. De azután eszébe jutott, hogy ezt a munkát elvégezhetné az Európába induló hajón is. Egy napot azzal töltött, hogy felszerelte magát mindennel, amire egy hosszú útra készülő gentlemannek szüksége lehet. Azután megváltotta elsőosztályu jegyét Hamburgig és hajóra szállt.

II.

A bécs-budapesti délutáni gyorsvonat éppen indulófélben volt a pozsonyi állomásról, midőn az utolsó pillanatban még két úri hölgy kapaszkodott föl egyik elsőosztályu kocsira. Körülbelül egy korban lehettek; az egyik fiatal asszony, a másik nem éppen fiatal leány. Az asszony kicsi és tömzsi volt, de azért karcsu és elegáns. Kedvesen impertinens fitos orra volt és beszédes, szinte már bőbeszédű szeme. Valódi szubrett-alak, melynek szikrázó mozgékonyásával különös, de nem kellemetlen ellentétben volt az a kis arisztokratikus tartózkodás, amelyet állandóan magára erőltetett. A leány magas és vékony volt. Meglátszott rajta, hogy egy-két esztendővel ezelőtt még úgynevezett szenzációs szépségszámba mehetett. Most már valamivel öntudatosabb, blazirtabb és soványabb volt a kelleténél. A két hölgy kitűnő szabásu és mindenestre igen drága utiruhát viselt. A hordárjuk két pompás utiböröndöt tett a jászolba. Ez a gögös két börönd igen megrémülhetett, midőn egyszerre egy még gögösebb börönd mellé került. Ők afféle pompás londoni bőrtáskák voltak, a harmadik koffer azonban, amely a jászol-hálóban feszített, már nem is pompás, hanem valósággal monumentális börönd volt. Ilyen podgyással már az angol lord sem utazik,

csak az amerikai milliárdos könnyelmű fia. A két hölgy szeme rögtön megakadt az amerikai bőrparafák remekén.

— Nézd, nézd! — mondotta a leány és olyan tisztelettel szemlélte a bőröndöt, mintha Leonardo da Vinci egyik képe előtt állana.

A menyecske, miután előbb meggyőződött, hogy senki se jár a kocsifolyosóján, fölkapaszkodott az ülésre és megnézte a három reklám-cédulát, amely a bőröndön virított. „Waldorff-Astor — New-York“; „Hôtel Cecil — London“, „Palace-Hôtel — Nice“. A világ három legdrágább vendégfogadója.

A két nő összenézett.

— Te, — mondotta aztán a menyecske, — én azt hiszem, megjött az amerikai milliárdos, akit olyan régóta vársz . . .

— Egy csúzos, vén petroleum-kereskedő lesz, — mondotta a leány. De aztán lojálisan hozzátette: — Én ugyan azt se bánom, ha milliárdos!

Abba kellett hagyni a beszélgetést, mert a monumentális koffer tulajdonosa, aki eddig az ebédlő-kocsiban mulatott, belépett a fürkébe. Egy angolszász pillantást vetett a hölgyekre, — egy pillantást, amely semmit se mond és mindent meglát — és leült a maga helyére. Később kivette a New-York Herald párisi kiadásának egyik számát és olvasásba merült.

Mi már ismerjük ezt az urat. Mr. Huszt-Hudson egykori titkára volt, akivel már mint jerichói érsekkel

és Huszti báróval is találkoztunk. (Most jut eszembe, hogy az igazi nevét nem mondtam meg tisztelt olvasóimnak. A hajdani grófi szakács és a grófi komorna fiát Hudelkának, mások szerint azonban Hodelkának hívták. Ő nem igen élt ezzel a névvel, bár ez törvényes tulajdona volt.)

A hölgyek hideg közömbösséggel tekintettek maguk elé, de azért az érdekes utitárs külsejének egyetlen részlete sem kerülte el a figyelmüket. Miután biztosra vehették, hogy az amerikai egy kukkot sem ért magyarul, fenszóval közölték egymással megfigyeléseiket. Közömbös arccal, blazirt hangon beszélgettek, mintha csak az időjárás forogna szóban.

— Te, — mondotta az asszony, — nekem örülten tetszik a te milliárdosod. Fogd meg jól, mert különben elhalászom előled.

— Lehet, hogy petroliummal kereskedik, — válaszolt a leány, miközben a karperecén levő kis órát nézte, — de akkor bizonyos, hogy az amerikai petrolium-kereskedők arisztokratikusabbak a mi hitbizományosainknál.

— Nem lehet kereskedő, — vélekedett az asszony, — csak nézd meg a cipőjét meg a keztyűjét. Ilyesmit nem vesz pénzért az ember, ilyesmi veleszületik . . .

(A szép asszony ezt alkalmasint nem értette szó szerint.)

— Szép lába van, — jegyezte meg később a leány.

— Te mindig csak a lábakat nézed, — korholta az asszony. — Pedig a szeme se kutya.

— A profilja olyan, mintha vasból kovácsolták volna. Kemény, energikus, szentelen, de azért mégis elmés és finom. Én roppantul szeretem az ilyen férfiarcokat.

Az utitárs azalatt nyugodtan böngészett a lapjában. A következő megállóhelyen a leány egy budapesti ujságot szerzett és ugyancsak olvasni kezdett. Egyszerre odaadta a nyitott lapot az asszonynak.

— Az uradról írnak itt.

— Párbaj? — kérdezte nyugodtan az asszony.

— Azt írják, hogy négyszázezer forintot nyert kártyán.

— Bár igaz volna! — sóhajtott a menyecske.

Később bejött a vasúti ellenőr és a jegyeket kérte.

Az amerikai egy Cook-féle sárga füzetet nyujtott oda.

— Budapestre tetszik utazni? — kérdezte magyarul az ellenőr.

— Oda! — mondta ugyancsak magyarul a milliárdos.

A hölgyek rémülten tekintettek össze. Ez az ember tud magyarul! Megértett mindent, amit róla beszéltek! A leány az ajtóra tekintett, az asszony pedig a vészfélkre . . .

Most megszólalt az amerikai. Megint magyarul. Kissé akadozva és erős angolos kiejtéssel.

— Bocsánat, hölgyeim, nem akartam önöket zavarba hozni, csak szórakozottságomban szólaltam meg magyarul. Mivel már elkövettem ezt az ügyetlenséget, ki kell jelentenem, hogy nincs okuk restelkedni a tréfás megjegyzéseik miatt. Nem vagyok sem érzékeny, sem képzelődő ember és két jókedvűen unatkozó hölgy csevegését nem veszem komolyabban, mint illik . . .

Az amerikai kissé meghajtotta magát és tovább olvasott, jelezve ezzel, hogy nem akarja reájuk erőszakolni az ismeretséget. A két nő tanakodva nézett össze. Nevethetnékjük is volt, de bosszankodtak is. Végül megszólalt a menyecske.

— Mi bizony amerikainak néztük.

Az utitárs most félretette lapját.

— Jól ítélték meg, mert amerikai vagyok.

— És mégis tud magyarul? Ez különös.

— Magyar vér folyik ereimben. Az édesapám magyar emigráns volt. A szabadságharc után menekült ki és amerikai asszonyt vett el. De azért nagy súlyt vetett reá, hogy elsajátítsam őseinek anyanyelvét.

— Ez szép! — mondta néminemű hazafias megindulással a szép asszony.

(Mr. Huszt-Hudson, egy pillanatnyi inspirációjának engedve, apjának fogadta néhai volt gazdáját. Neki gyakran voltak ilyenféle inspirációi.)

— Most van elsőízben Magyarországon? — kérdezte a fiatal leány.

— Most.

— Bizonyára vannak itthon rokonai is, akiket még nem látott?

— Talán vannak, — mondta titokzatos mosollyal az amerikai. — Attól függ, hogy akarnak-e reám emlékezni.

Az amerikai valami kellemes melegséget érzett a szíve tájékán. Tíz esztendő óta, amióta Amerikába szökött, nem beszélt magyar asszonnyal. Ez a meleg-hangu, bársonyos tekintetű, puha mozgású asszonyi fajta mégis sokkal különb minden anglikán Kettynél és metódista Maudnál. Éppen csak azt nem tudta, hogy tulajdonképpen melyik tetszik neki jobban a két útitársa közül, az asszony-e, vagy a leány. Igen szeretne volna tudni, hogy kicsodák a hölgyek. Kérdést azonban nem intézhetett hozzájuk, mert ezzel véglegesen kompromittálta volna amerikai voltát. De aztán eszébe jutott, hogy kérdés nélkül is könnyűszerrel kielégítheti kíváncsiságát.

A leány, alkalmasint csak azért, hogy fitogtassa előtte angol tudományát, kölcsön kérte tőle a Heraldot. Erre ő kölcsönkérte a magyar lapot. Abban megke-reste a hírt, amely a négyszázezer forintos kártyanyere-ségről szólt. Nagy meglepetésére az ujsághír így kezdődött: huszti Avarffy, az ismert sportember . . .

Avarffy? Hiszen ez az én emberem, akinek meg-

nyomorítására Európába jöttem, — mondta magában az amerikai. — Ha ez tudná, hogy miféle papirokat hordok én a kofferemben.

Azzal tisztában volt, hogy a szép asszony ura nem lehet az ő volt gazdájának hűtelen öccse. Az, ha ma még él, legalább is hetvennyolc esztendő; hetvennyolcesztendő emberek pedig még Magyarországon se kártyáznak százezrekbe. De azt is tudta az amerikai, hogy Mr. Huszt-Hudson menekülése után csak egy huszti Avarffy maradt az országban. A kártyás Avarffy tehát föltétlenül egyenes leszármazója a pecsovecs öccsnek.

Hamar elérték Budapestet. A pályaudvaron libériás inas várta a hölgyeket. Az amerikai megémelte előttük a kalapját, aztán kocsiba szállott és a legelőkelőbb vendégfogadóba hajtattott. Az úton jó ideig egy másik kocsi ügetett párhuzamosan az övével. Az ablakon át egy halvány leányarcot látott, amely előre hajolva, mereven tekintett reá.

— Ez a szép leány attól fél, hogy nem fog többet látni, — gondolta az amerikai. — Pedig téved, mert nemsokára megint szerencséje lesz hozzám.

Egy igen jó estebéd után, miután megivott egy kis üveg Goulet-t, az amerikai — vastag havannával a fogai között, — rákönyökölt a vendéglő asztalára és a cigányzene hangjai mellett morfondírozni kezdett.

— Tulajdonképpen infámis ötlet volt az öreg Huszt-Hudsontól, hogy egy poszthumus pamflettel

akart bosszút állani az igazságtalanságért, amely rajta esett... Bosszúból embert ölni, azt értem, mert férfias dolog. De pletykákat terjeszteni, az vénasszonyos tempó... Mindazonáltal meg fogom tenni azt, amit az öreg rám bízott. Sietnem azonban nem kell. Mr. Huszt-Hudson ma már különben is ráér várni... Az utolsó pár fejezete a könyvnek még nem is kész... A hajón akartam megírni, de ott annyi mulatságos asszony volt, hogy nem értem rá semmire... Majd megírom Budapestén. Közbe azonban meg fogok ismerkedni Avarffyékkel. Magyarországon az ilyesmit könnyen nyélbe lehet ütni. Különben elég szerencsés ötlet volt tőlem, hogy a vasuton apámmá fogadtam az öreg Huszt-Hudson-t és hogy a fogadóban Mr. Frank Huszt-Hudsonnak mondtam magamat. Ennél az ötletnél meg fogok maradni... Jól ismerem az Avarffy-család történetét és ha a személyazonosságom igazolása céljából okmányokra lesz szükségem, nem fogok zavarba jönni. Ezennel kijelentem, hogy a nevem mától fogva holtomiglan Frank Huszt-Hudson marad. Azaz ne hamar kodjunk el a dolgot! Hiszen meglehet, hogy idők multával újból fölveszem tiszteletreméltó őseim, a huszti Avarffyak nevét... Ha az én Sándor kuzénom, aki tegnap állítólag négyszázezer forintot nyert kártyán, tisztességes gentleman, akkor meg fogok vele barátkozni. Mert én nem vagyok annyira bosszúálló természetű, mint boldogult jó apám, aki — ezt bevallhatjuk őszintén — élete alkonyán már kissé gyöngélméjű

volt . . . Talán feleségül veszem azt az érdekes leányt, de mindenesetre udvarolni fogok a szép asszonynak. Ha boldogult apám erről tudomást vesz a túlvilágon, akkor esetleg még örülni fog, mert hiszen az én bosszúm sokkal nagyobb szabásu és mélyebbreható, mint az ő együgyü irkafirkája . . . Most azonban gyerünk aludni!

Mikor megfizette a vacsoráját, különös meglepetés érte. A főpincér az ő anyai nagybátyja volt. Muki bácsi, aki E. gróféknál valamikor második komornyik volt. Az öreg természetesen nem ismerte meg az előkelő külföldi úrban az ő öccsét. Mély meghajlással tette zsebre a forintot, amelyet a nagylelkü idegen borral valóul adott neki.

Az amerikai másnap elment egy kis nyomdaüzletbe és miután sokáig válogatott a betűben és a papírban, névjegyeket rendelt magának.

Frank Huszt-Hudson

*Sacramento,
Nevada U. S.*

Azután elment egy másik nyomdába és miután ott is sokáig válogatott betűben, papírban egyaránt, másféle névjegyet is nyomatott, a *W. G. Hamy* névre. Ezt a látszólagos pazarlást megértheti és megbocsáthatja a szíves olvasó, ha megtudja azt, amit a nyomdász nem is sejtett, hogy *W. G. Hamy* akkoriban az Egyesült-Államok külügyi államtitkára és állandó elnökjelöltje volt.

Huszt úr, — a rövidség okáért adjuk meg neki a nevet, amelyhez szemmel láthatólag nagyon vonzódott, — harmadnapra meglátogatta a budapesti amerikai főkonzult. Amikor belépett a főkonzulátusi hivatalba, ott rögtön tisztában voltak vele, hogy hamisítatlan és előkelő yankee-val van dolguk. Huszt ugyanis kalappal a fején, zsebetett kézzel lépett be, nem köszönt senkinek, hanem mereven a titkár arcába nézett és éneklő hangsúlyozással mondotta ki a főkonzul nevét.

— A főkonzul vadászaton van, Erdélyben, de én vágyok a helyettese, — mondotta a titkár.

Huszt erre az iratai közt kezdett keresgélni. Egy hitel-levelet nyújtott át a titkárnak. A titkár belepillantott.

— Látom, hogy önt Huszt-Hudsonnak hívják és hogy egy millió koronányi hitele van az Angol-Magyar-nál.

Huszt ekkor szó nélkül odaadott neki egy névjegyet. M. G. Hamy névjegye volt. Arra egy írástudó kéz már előbb ráírta a következő sorokat: „Kedves főkonzul, Huszt-Hudson nekem jó barátom; tegyen érte, amit tehet. Üdvözli: Hamy.“

A hatalmas ember ajánlata mindenekelőtt arra indította a titkárt, hogy egy nádszéket toljon Huszt alá. Azután kinyitotta a nagy Arnheim-szekrényt, ahol különböző diplomáciai titkok közt havanna-szivarokat és egy üveg A. D. G. scotch whisky-t őrzött. Miután

szivarra gyújtottak, társalgás indult meg köztük, amely angolszász fogalmak szerint bizalmasnak volt nevezhető.

— Ön fia a konzerv-Hudson-nek? — kérdezte a titkár.

Huszt bólintott a fejével. Annak.

— Nem tudtam, hogy az öregnek fia van.

— Egy pár hónappal ezelőtt magam sem tudtam.

— És mindenét önre hagyta?

— Egy pár milliót a metódistáknak juttatott.

(A titkár hamarosan kiszámította, hogy ha az egy pár tíz milliót jelent is, Huszt úrnak akkor is juthatott még vagy ötven millió dollár . . .)

— Üzleti ügyben jött ide? — kérdezte tovább a titkár.

— Nem. Csak meg akarom ismerni az országot, mert az édesapám innen szakadt ki Amerikába.

— Jól van. Akkor tehát társaságba akar járni. Az emberek itt nem vendégszeretők, — bár ők maguk meg vannak győződve az ellenkezőről, — de ha nem kerül pénzükbe és fáradságukba, akkor szívesen maguk közé eresztik a külföldi embert. Önnek azonban választania kell, hogy melyik társasággal akar érintkezni. A földbirtokosokkal, vagy a kereskedőkkel?

— Kik itt az előbbkelőbbek? — kérdezte Huszt.

— Azt bajos volna eldönteni. A kereskedők, ha csak tehetik, földbirtokot szereznek, a földbirtokosok pedig szívesen veszik ki részüket a kereskedelmi vállá-

latok hasznából. Egészen véve mégis inkább a föld-birtokosok társaságát ajánlanám önnek, mert onnan mindig átmehet a kereskedők közé.

— Helyes.

— A főnököm most nincs itt és én nem mutathatom önt be. De majd telefonálok a német főkonzulnak. Neki jó összeköttetései vannak itt és ő örül, ha szíveséget tehet nekünk.

— Amint gondolja.

A titkár összeköttette magát a császári főkonzulátussal.

— Halló, kedves gróf . . . Ön az? Van itt egy amerikai úriember . . . a konzerv-Hudson fia . . . ötven millió dollár és sajátkezű ajánlat az államtitkártól . . . Meg szeretné ismerni a magyar társaságot . . . Igen? Köszönöm! Akkor majd önhöz küldöm!

A titkár megint Huszthoz fordult.

— A dolog rendben van. A német elvállalja az ön bemutatását. Azt mondja, könnyű föladat, mert a magyar előkelő társaságban mostanában a gazdag angolnak és amerikainak arisztokratikus pozíciója van. . . . Menjen mindjárt hozzá és tegye azt, amit ő mond.

Huszt kezet fogott a titkárral.

— Köszönöm.

Amikor már az ajtóban volt, a tisztviselő még utána szólt:

— Ön most jött át első ízben a nagy vizen?

— Most.

— Akkor figyelmeztetem, hogy itt vannak emberek, akiket nem szoktak a nevükön szólítani.

— Hanem? — csodálkozott Huszt.

— Hanem valami címükön, amely őket örökség jogán megilleti. A német főkonzul például gróf úr. De vannak bárók is és hercegek.

— Óh, erről már hallottam! — szólott mosolyogva Huszt.

Még az este Huszt a császári főkonzul társaságában megjelent egyik előkelő klub alapító lakomáján. A daliás termete, amelyen ő brit felsége londoni szabójának remekbe szabott frakkja feszült, általános föltűnést keltett, a száraz és nyugodt modora pedig kellemesen érintette az embereket. A főkonzul bemutatta őt néhány tucat gentleman-nek, azután asztalhoz vezette. A hivatalos pohárköszöntők elhangzása után az asztalfőn szólásra emelkedett egy öreg úr. Ő volt az egyetlen a társaságban, aki fekete magyar ruhát viselt. Piros arca, tüskés szemöldöke és melléig érő, hófehér szakállá volt. A szép öreg azt mondta, hogy ahol annyi magyar ember van együtt, ott poharat illik emelni a hazára is. Majd a szabadságharcról kezdett beszélni. Komárom ostromának egyik hősiepizódját beszélt el, amelynek ő szemtanúja és szereplője volt.

A fiatalabbak mosolyogva néztek össze.

— Az öreg ezt ma már ötvenedszer meséli!

A császári főkonzul odahajolt Huszt füléhez.

— Látja a karneolgombos öreget? Egyike a leg-

különösebb embereknek, akit ismerek. Valahányszor alkalma van szónokolni, mindig a hazaszeretet evangéliumát hirdeti és átkozza az árulókat és a közömbös szívűeket. Pedig száz szavahihető tanu állítja, hogy a szabadságharc idején muszkavezető volt és hogy később förtelmes odaadással szolgálta a császári reakciót . . .

— Tehát szélhámos? — kérdezte Huszt.

— Dehogyan! Ő annyiszor hirdette a szabadság hitvallását, hogy most már maga is hisz benne. És azt is elhiszi, hogy ő valamikor karddal harcolt az osztrák zsarnokság ellen. A kézen fekvő hazugság örökös ismételtetésével sikerült elnyomnia a valóságot. Senki sem merné ma tiszteletlenül beszélni az öreg multjáról, még az a félkezű másik öreg sem, aki a váci csatában vesztette el a jobb karját és aki talán éppen a karneol-gombos öreg denunciációja folytán töltött néhány esztendő az olmtzi kazematókban . . .

— Mi a neve a magyarruhás öregnek? — kérdezte Huszt.

— Avarffy Sándor . . .

— Lám, hát él még az öreg? — csodálkozott Huszt.

— Ismeri a nevét? — kérdezte a főkonzul.

— A vasúton két hölgygel utaztam, megtudtam, hogy az egyik Avarffyné volt . . .

— Avarffy Guidóné lehetett; az öreg úr menyel

— Egy fiatal hölgy volt vele . . .

— Avarffy Pálma, az öreg úr leánya. Érdekes fiatal hölgy!

— Az öreg úr nagyon későn nősülhetett?

— Ezek a második házasságából való gyerekei. Első házasságából is van egy fia, Imre, ő már meglett ember . . .

A főkonzul körülnézett a teremben.

— A fiatal Avarffyak közül egyik sincs itt.

Asztalbontás után a főkonzul bevezette Husztot a kártyaszobába. Bakkarát játszottak. Ezt a játékot az amerikai is ismerte és így részt vehetett benne.

Osztás közben egyik fiatal úr szeme megakadt Huszt kezén.

— Ön nagy sportember lehet, mr. Huszt, — mondotta.

— A kezemet nem a sport durvította el, hanem a munka, — válaszolt egykedvűen az amerikai. — Én hét évig vashámorban dolgoztam.

— Kolosszális! — kiáltotta az ifju. — Passzióból tette ezt?

— Nem, — válaszolt mosolyogva Huszt. — Mi amerikaiak se vagyunk olyan bolondok, hogy passzióból végezzünk állati munkát. Szükségből dolgoztam.

Miután nagy hidegvérrel elvesztett ezer koronát, újból megszólalt.

— Az édesanyám és én lelkes hívei voltunk a nők politikai egyenjogúsításának. Az apám, aki európai eredetű ember volt, az ellenpárthoz tartozott. Az édes-

anyám ezért elvált az apámtól és hogy megélhessünk, a hámorba kellett mennem.

— De kedves apjaura mégis megbékült önnel a halálos ágyán?

— Én békültem meg vele, — mondotta Huszt, — miután tanúk előtt beismerte, hogy igazságtalan volt velem szemben.

Huszt sok ízléssel elvesztett néhány ezer koronát, azután hazament a szállására. A főkonzul, amikor másnap visszaadta neki a látogatást, azt monddta neki:

— Ön nagyon megnyerte az embereket.

III

Az öreg Avarffy Sándorról. — a magyarruhás hazafiról — azt beszélték, hogy az ország egyik leg-gazdagabb embere. Mikoriban ő átvette a huszti család birtokokat, a földek kilencztizedrésze ingovány volt, hol sáson és piócán kívül még csak csíkkal és hideglelés termett. Idővel azonban lecsapolódtak a vad-vizek és Avarffy uram óriás kiterjedésű, elsőosztályú buzaföldek urává lett. Az öreg úrnak az volt a híre, hogy jeles gazda. Gazdálkodó módszere egyébként fö-lötte egyszerű volt: ami neki járt, azt lehetőleg duplán megvette, amit pedig tőle követeltek, azt elvből nem adta meg. Módszeréhez szívós következetességgel ra-

gászkodott. A háztartása szükségleteit is mindig hitelbe vásárolta. Számlát nem fizetett. A kereskedő vagy várt, vagy perelt. Ha perelt, akkor egy szívós, gögös, nagybefolyásu, a törvéncsavarás minden fogásában járatos, tagadásra, esküre, fölebbezésre és perújításra kész ellenféllel találta magát szemben, aki akkor nyult csak a zsebébe, ha már semmiképpen sem kerülhette el az árverést. Tíz kereskedő közül nyolc egyáltalában nem perelt. Úgy okoskodtak, hogy egyszer, — ha előbb nem, hát Avarffy uram halála után — csak megkerül a pénzük. Bebizonyított dolog, hogy a nagy vagyon erkölcsi kamatokat is hajt, amelyek után az ügyes ember megélhet, anélkül, hogy hozzá kellene nyulnia a valódi kamatokhoz. És különös, hogy Avarffy uram, bár apró piszkosságairól mindenki tudott, nem volt rossz hírű ember. Csak különc volt.

Az öreg úr az esztendő egy részét a budai palotájában töltötte. Az emeleten ő maga lakott Pálma leányával, a földszinten Imre fia, a második emeleten pedig Avarffy Guidó. Mindakét fiu házas ember volt, gyermeke azonban egyiknek se volt. Imre úr egyik északi vármegyének főispánja volt. Nem lehettek valami bokros teendői a megyéjében, mert csak elvettve hagyta el a fővárost. A felesége egy szegény, de fényesnevű, feltűnően rút és istenfélő osztrák grófné volt. Az asszony befolyásának tulajdonítható, hogy Imre úr teljesen elosztrákosodott, nem ugyan politikai meggyőződése dolgában, hanem fizikailag. A külseje,

a modora és az ételszokásai olyanok lettek, mint egy Metternich iskolájában nevelkedett császári diplomataé. Igen méltóságos külsejű, óvatos és megfontolt úriember benyomását tette. Ostobaságot sohasem mondott, nem is cselekedett, de elmés mondást se hallott még senki a szájából. Élete célja szemmelláthatólag az volt, hogy a jóízlésnek bizonyos előre megállapított szabályai szerint unatkozzék. Mivel az öreg Avarffy mindent adott Imre fiának, csak éppen pénzt nem, a főispán úr meglehetősen szegénységben élt. Felesége, a grófnő nagy önfeláldozással viselte el a cifra, de olykor kegyetlen nyomorúság terheit.

Guidó úr még alig volt harminc esztendőös. Hogy valami foglalkozása legyen, képviselői mandátumot szerzett. Eleven eszü, ötletes és könnyüvérű ember volt. Néhány esztendővel ezelőtt, — a feudális érzelmű Imre őszinte megbotránkozására, — egy csinos örmény leányt vezetett oltárhoz. Az asszonynak volt vagyona is, de az nagyon hamar eluszott Guidó úr kezén.

Azóta Guidó úrnak tulajdonképeni foglalkozása kölcsönök szerzése volt. (A laikus nem is hinné, mennyi időbe és munkába kerül egy-egy jól záródó vasszekrény megostromlása.) Az asszonyka teljes elmentétje volt a földszinti grófnőnek, akivel egyébként a képzelhető legrosszabb lábon élt; míg ugyanis Imréné egészen a maga képére formálta a főispánt, addig Guidóné szakított pénzszerző őseinek minden hagyomá-

nyaival és szakasztott olyan vidám és könnyelmű lett, mint volt a képviselő úr.

Lássuk azonban, hogy mi történik az Avarffy-palotában. Guidó éppen e pillanatban érkezett haza. Az első emeleten, édesapjának ajtaja előtt, összetalálkozott a feleségével, akin nagy és kellemes fölindulás nyomai látszottak.

— Guidó, — kiáltotta suttogó hangon az asszony (mert bizonyos, hogy suttogva is lehet kiáltani), — apa elesett a lépcsőn . . . Azt beszélük, hogy szélhűdés érte . . .

— Az nem lehet igaz! — válaszolta kétkedően Guidó, akiben esztendőik óta megerősödött már a hit, hogy az öreg Avarffy halhatatlan.

De azért dobogó szível lépett be a felesége után az öreg úr lakásába. Édesapja ott ült a nappalijában, pipával a szájában. Az asztalán egy üveg tokaji bor állott. Épnek és erősnek látszott, mint egy százesztendőös tölgyfa.

— Hogy van, kedves apa? — kérdezte a szép asszony.

— Nagyon jól. Az imént elcsúsztam a lépcsőn, de annak az átkozott szőnyeg az oka.

— Hál' Istennek, hogy így van, — mondotta Guidó, miközben leroskadt egy székre.

A főispán és a grófnő is ott voltak a szobában. Imre úr az ő rendes, ostobán-titokzatos szfinksz-arcát csinálta és mélységesen hallgatott. A felesége pedig

úgy volt öltöztetve, mint egy jobb angol házban szolgáló szakácsnő.

— Olvasom, hogy neked gratulálni lehet, — szólott Guidóhoz az öreg úr.

— Nekem?

— A lapok azt írják, hogy négyszázezer forintot nyertél kártyán.

Guidó dühösen fölkacagott.

— Legfőbb ideje, hogy behozzák a botbüntetést az ujságírók számára. Négyszáz forintot vesztettem pókeren és a nyavalyások azt írják, hogy ezer annyt nyertem. Se éjjelem, se nappalom azóta a hitelezőimtől.

— Így is gratulálok neked, hogy van veszteni való négyszáz forintod, — elméskedett az öreg.

E pillanatban Pálma lépett be. Egy nagyon fantasztikus és kissé asszonyos pongyola volt rajta. Hidegen bólintott a grófnő felé, akit ő sem állhatott ki; Guidónénak pedig azt mondta, hogy: szervusz. Egy névjegyet tett az asztalra.

— Ezt Mihály hozta. Ez az úr künn van a folyosón és beszélni akar apával.

Az öreg megnézte a névjegyet.

— Ez az úr menjen a pokolba. Én nem veszek gazdasági gépeket.

— Gépügynök? — kérdezte Pálma.

Most nézte csak meg a névjegyet: *Frank Huszt-Hudson*.

Mihály, egy kiéhezett öreg cseléd, aki valami ért-
hetetlen okból ragaszkodott Avarffyékhoz, belépett.

— Kérem, az az úr odakünn azt mondja, hogy
levelet hozott Lándory gróf önagyméltóságától . . .

— Akkor jöjjön be.

Guidóné elpirult, Pálma arca pedig elfehéredett,
midőn belépett az, akire éppen gondoltak: az ő vasuti
milliárdosuk.

A milliárdos remekbe szabott fekete kabátot vi-
selt és ragyogó köcsögalapot tartott a hártavékony-
ságu, fehér keztyűbe bujtatott kezében. A bal szemé-
ben keretnélküli monokli csillogott.

— Avarffy Sándor úr?! — kérdezte.

— Én vagyok, — jelentkezett az öreg.

Az amerikai disztिंगváltan közömbös arcán széles
mosoly futott végig. Kivette szeméből a monokliját,
megtörülte a kendőjével, azután odalépett Sándor úr-
hoz, szó nélkül megölelte és jobbról-balról megcsó-
kolta. Az öreg úr erre kimondhatatlan furcsa arcot
vágott.

— Jó napot, Sándor bácsi! — mondotta Huszt.

— Mi az? Mi tetszik?

Az amerikai meghatottan mosolygott körbe.

— Frank Huszt-Hudson vagyok, a konzerv-Hud-
son fia.

— Mi közöm nekem a konzerv-Hudsonhoz? —
csodálkozott az öreg.

— A konzerv-Hudson huszti Avarffy Ferenc volt.

A mult hónapban halt meg. Ő küldött, hogy látogassam meg magyarországi rokonaimat.

Avarffy Sándor visszahanyatlott a székére. A két fia egyenesen állott, mint a cövek és kidülledt szemmel nézte az amerikaiit. Ha látni és hallani lehetne a gondolatokat, akkor rémült sirálycsapatként kergetőztek volna a szoba padmalya alatt.

Az elzüllött Avarffy Ferencnek fia van . . . A fiu megjött Amerikából . . . Egy nagy, erős, szemtelen kamasz . . . Vissza fogja követelni apja vagyonát, itt fog élni a nyakunkon, pénzt fog kérni, pörrel fog fenyegetőzni, botrányt fog csapni . . . Kapni ugyan nem fog kapni egy árva fillért sem, — ez a gránitszilárdságu bizonyosság azonnal kibukkant az első rémület káoszából, — de a lapok, hej a lapok!

Az öreg úr volt az első, aki lélegzethez és szóhoz jutott. Az imént úgy összelapult a meglepetés súlya alatt, mint a palacsinta-kalap; de most fölpattant, ki-egyeneseedett és dühbe jött.

— Miféle ízetlen tréfa ez?! Azt hiszi az úr, Huszton vagy Hudson úr, hogy engem be lehet csapni? Semmi közöm az apjához, sem az apja fiához! Ha százszor be tudja bizonyítani, hogy Avarffy Ferenc fia, én akkor sem ismerem az urat! Volt nekem egy testvérem, — egy léha, pazarló ember, — levettem róla a kezemet és nem akarok tudni sem róla, sem semmi ijárol-fijárol . . . Most menjen az úr, mert policájt hivatok!

Az amerikai nyugodt arccal hallgatta végig az öreget. Nem ijedt meg, de haragos sem lett, inkább valami férfias meghatottság tükröződött vissza a vonásain. Azután Pálmához fordult és csodálatos puha hangon mondotta:

— Így kell hát viszontlátnom szegény jó nagybátyámat? Óh, ha sejtettem volna, hogy az egészsége ilyen szomorú állapotban van, akkor nem izgattam volna föl . . .

Láthatólag gyöngélméjűnek tartotta Sándor urat.

— De édesapa, talán megnézné a kegyelmes úr levelét, — szólott Pálma oly szerény hangon, amely sehogysem illet gőgös arcához.

Guidó fölvette a levelet az asztalról, hová az amerikai tette, fölbontotta és átfutotta.

— A kegyelmes azt írja, hogy a német gróf mutatta be neki ezt az urat, és hogy ennek az úrnak kitűnő ajánlatai vannak az amerikai külügyi hivataltól.

Megint füledt csöndesség támadt a szobában. A gondolatsírályok megint szálldosni kezdtek. Most már így víjogtak:

— Ez tehát nem amolyan ágrólszakadt, akit el lehet toloncoltatni a rendőrséggel . . . Pártfogói, nagyúri barátjai vannak . . . Baj, nagy baj, de kapni azért nem fog egy megveszekedett garast sem . . .

Az amerikai szakította meg elsőnek a csendet.

Kissé meghajtotta magát, az angolszászok esetlen, de előkelő férfiaságával, majd így szólott:

— Úgy látom, hogy nem kellett volna idejőnnöm. De én csak azért jöttem, mert édesapám parancsolta meg halálos ágyán. Azt mondotta: „Keresd föl Sándor öcsémet, ha még él, vagy keresd föl gyermekeit, ha maradtak utána és mondd meg nekik, hogy Ferenc bátyjuk megbocsát nekik.“ Én nem tudom, hogy volt-e édesapámnak valami megbocsátani valója, — mert ő sohasem beszélt velem ilyenekről, — én csak megteszem azt, amit meghagyott nekem. És még valamit mondott nekem édesapám. Azt mondotta: „En neked hatvan millió dollárt hagyok fiam. Ez elég arra, hogy segíts európai rokonaidon, ha netán szükséget szenvednének.“

Hatvan millió dollár . . . Százötven millió forint . . . Háromszáz millió korona . . . Éppen ötven millióval több a negyed milliárdnál — pedig ötven millió is sok pénz . . . Rettenetesen sok pénz . . . Szemérmetlenül sok . . .

Most lett csak igazán csend a szobában. Nagy távolságból mintha ünnepi harangkongás és orgonazúgás hallatszott volna. A szemétdombon aranyszemecskét keresgélő baromfi egyszer abbahagyta a kaparászást, midőn egy óriási aranyhegy emelkedett föl a szemük előtt . . .

Akadtt az Avarffy-családban egy érzelmes szívű férfi, aki nem tűrhette tovább az öreg úr zsarnokságát

és nyíltan a rokonszenves idegen pártjára állott. E férfi Guidó úr volt. Odalépett Huszt elé és így szólt hozzá:

— Eddig hallgatásra kényszerített a fiúi tisztelet, de most beszélnem kell! Nyíltan kimondom, hogy nem értek egyet édesapámmal. Én fölismerem önben a kedves rokont és ha mindenki megtagadja, énreám számíthat. Szervusz!

Azzal megrázta az amerikai kezét.

Imre úr, aki lassabb fejtengődolkozásu férfi volt, egy pillantást váltott a grófnővel, azután ugyancsak odalépett Huszthoz és némán, de igen ünnepélyesen megrázta jobbját.

Az amerikai egy pillantást vetett az öregre és ekkor észrevette, hogy annak arca eltorzult, mint a pityergő gyereké. Sándor úr siránkozó hangon mondotta:

— Ihol ni, most mind elfordulnak tőlem és úgy bánnak velem, magammal tehetetlen emberrel, mintha én loptam volna el a Szent István palástját . . . Pedig én mindig nagyon szerettem szegény jó Ferenc bátyámat és sohasem bántottam meg egy szóval sem . . . De valami ellenségem megrágalmazott előtte és ő nem akart rólam többet tudni és visszaküldte a pénzt is, amit utána menesztettem . . . Ennekem pedig — mi tagadás benne — nagyon érzékeny szíve van . . . Ha azonban szegény jó bátyám szeretettel emlékezett

meg rólam a halálos ágyán és ha elküldi hozzám a fiát, akkor köszívűnek kellene lennem . . .

Az öreg úr nem fejezhette be a mondatát, mert fuldokló zokogás vett rajta erőt. A fiai borzongva néztek reá. Szivettépő hatással lehetett Sándor úrra az amerikai aranyhegy, ha sírni tudott, ő, aki még az Istenben boldogult felesége temetését is hűvös nyugalommal nézte végig.

Az öreg azután fölkel, odalépett Huszthoz, sokáig a szemébe nézett, majd így szólott:

— Igen, igen, te Avarffy Ferenc fia vagy! Negyvennyolcban, amikor együtt vonultunk Klapka táborába, szakasztott ilyen volt, mint te most!

Azzal két kezét gyöngéden rátette Huszt simára fésült fejére, mintha meg akarná áldani. Az amerikai meglátszott, hogy furcsának találja az érzelgős bőbeszédűséget, de azért jóízléssel viselte el kényes helyzetét.

Később leültették és Sándor úr az ő szegény jó Ferenc bátyja után kérdezősködött. Huszt pompásan megállotta helyét a keresztkérdések záporában. Az Avarffy-rokonság labirintusában járatosabb volt, mint teszem Guidó úr. Pálma egy miniatűr-képet hozott elő, amely egy fiatal honvédtisztet ábrázolt.

— Itt van az édesapja arcképe. Ön semmit sem hasonlít hozzá.

Guidóné egy röpké pillantást vetett az arcképre és egy igen hosszú az amerikaira.

— Nem hasonlít, de az nem baj, sőt ellenkezőleg,
— mondotta. Es elpirult a haja tövéig.

IV.

Aznap este, amikor Huszt éppen kilépett a fogadója kapuján, egy gummikerekes kocsí állott meg a gyalogjáró mellett. A kocsiban Guidó úr ült a feleségével és a hugával. A hölgyek kicsipték magukat és igen csinosak voltak.

— Halló, yankee, hozzád jöttünk! — kedélyeskedett Guidó. — Megszöktünk a budai bagolyvárból és ha nincs jobb dolgod, veled töltjük az estét.

Az amerikai azt mondotta, hogy nagy kitüntetésnek veszi önagyságáék látogatását.

— No, csak nem nagyságolod a kuzinjaidat? — támadt rá Guidó úr. — Nálunk az a regula, hogy a jó rokonok tegeződjenek.

Együtt vacsoráztak és a multságuk eltartott éjfélig. Még az éjjel furcsa és botrányos kalandja volt Husztnak a kaszinóban, ahová Guidóval ketten elmentek, miután hazaszállították hölgyeiket. Az amerikai éppen ~~Lándory gróffal~~ és a német főkonzullal beszélgetett, amikor egyszerre a vállára ütött egy szőke, hórihorgas úriember.

— Fránci, — mondotta a szőke ember, — hát te mit csinálsz itt?

Az amerikai egy csodálkozó pillantást vetett két

úri barátjára, mintha azt akarná mondani: Kérem, nemzeti szokás ez itt? — majd nyugodtan szólott a hosszú emberhez:

— Nem ismerem önt, sir!

A másik azonban tovább kellemetlenkedett.

— Ugyan, ugyan! Hiszen te a nagynéném komornájának a fia vagy . . . Az apád meg szakács volt a nagybátyám házában . . .

— Részeg a gentleman? — kérdezte Huszt.

A grófi főkonzul arca elfehéredett a fölindulástól.

— Ez mégis hallatlan! Az ember azt hihetné, hogy ilyen előkelő helyre elhozhat egy disztिंगvált idegent . . .

A többi az óvatos diplomata már elharapta. Ami bennerekedt, az alkalmasint tömör, de éles kritikája volt a magyar társadalmi viszonyoknak.

Az öreg Lándory gróf pedig, aki rokona volt a kötekedő ifjúnak, erélyesen ráripakodott:

— Eredj és aludd ki magadat! Tökrészeg vagy!

A hórihorgas szőke ifju Kelemenffy báró volt. Évekkel ezelőtt, ha E. gróf kastélyában töltötte a vakációt, Huszt-Hudson mint groom forgolódott körülötte. Igaz azonban, hogy a báró, amikor megszólította az amerikai, tényleg annyira részeg volt, hogy alig tudott állni a lábán.

Huszt nem törődött többet a kalandjával, hanem angolszász flegmájába burkolódva szívta szivarját, Guidó úr azonban, aki éppen végszóra jelent meg a

kártyaszoba ajtajában, lovagias lelkének egész hevével tette a magáévá kuzénjának ügyét. Tíz perc alatt sikerült is dühbe hoznia az egész klubbot. Hogy ez a Kelemenffy lehetetlen ember. Részeget, mint egy tót nap-számos, ripők modoru és — ami legsúlyosabban esett latba — fűnek-fának adósa. Ha volna a klubban két garas ára önérzet, akkor — báró ide, báró oda — kurtán kilöknék. Kelemenffynek időközben nekiestek a barátai és annyi gorombaságot vágtak a fejéhez, hogy a részeg báró végül már azt sem tudta, hogy fiú-e vagy leány. Rávettek, hogy kérjen bocsánatot az amerikai-tól. Meg is tette. Mialatt elhebegte mondókáját, a szürke, nagy halszeme kétségbeesetten kereste Huszt tekintetét, mintha azt akarná mondani: Fránci, kérlek, valld be, hogy te vagy a szakács fia!

Guidó úr később odatelepedett Huszt mellé.

— A dolog el van intézve. Ez a fráter jó ideig nem fogja magát mutatni a klubban. Szó ami szó, barátom, mi félig barbárok vagyunk . . . de azért reménylem, hogy ilyen apró izetlenkedések nem útáltatják meg veled társaságunkat . . .

Huszt azt mondotta, hogy nem érdemes több szót vesztegetni a semmiségre. Guidó úr vissza akart menni a kártyaszobába, de azután hirtelen a homlokára kop-pintott és könnyed mosollyal szólott az amerikaihoz:

— Igaz . . . nem adhatnál nekem holnap ötezer forintot?

— Akár rögtön is!

Huszt kivette zsebéből a csekk-könyvét, kitöltött egy lapot és odaadta Guidónak. A kuzén zsebetette a papírt, miközben a szíve valósággal megmámorosodott a rokon szeretettől.

— Azt a Kelemenffyt mégis ki kellene dobni a klubból! — mormogta magában.

V.

Az amerikai mindennapos vendége lett a budai palotának. Ha egyszer véletlenül elmaradt, akkor biztosan elment érte Guidó. Az egész Avarffy-család igen megszerette, de leginkább a család feje, az öreg Sándor úr.

— Egész ember! — mondotta. — Meg tudott élni az apja nélkül is.

Ez persze a két Avarffy-fiúnak szólt, ennek az élhetetlen két embernek, akik siheder-koruk óta egyebet sem tettek, mit ébren-alva furfangos terveket szőttek, hogyan törhetnének be az édesapjuk jólzáró pénzszekrényébe.

Hamarosan beköszöntött a szép idő és az öreg úr ekkor kijelentette, hogy nem bírja tovább a városi életet és kimegy lakni a huszti kastélyába. Husztnak meg kellett ígérnie, hogy vendége lesz. Az öreg úr ekkor érkezettnek látta a pillanatot, hogy némi betekintést engedjen neki egy kedves tervébe, amely néhány nap óta sokat foglalkoztatta.

— Huszt körül sok a közbirtokossági erdő . . .
Azokat most olcsó pénzen mind meg lehetne venni . . .
Egy okos ember, aki tud beszélni a paraszt nyelven,
néhány millióval úrrá lehetne az egész vármegye föl-
lött . . . Vasutat kellene azután építeni a hegyekbe és
akkor ugyancsak szépen fiadzana a pénz . . .

Az amerikai nem vette magára a dolgot.

— Nem volna kedved az üzlethez? — kérdezte
félvállról az öreg.

— Nem értek az ilyen üzlethez . . .

Most egyszerre megnyitak az öreg úr bőbeszédű-
ségének zsilipjei. Nem is szükséges, hogy kedves öccse
kezébe vegye a dolog végét. Elég, ha társául szegődik
Avarffynak, esetleg csöndes társává. Ő maga, aki
megvénült a parasztmunkában, mindent eligazítana . . .

— Be akar csapni! — mondotta magában Huszt.
Majd hangosan szólt: — Nem tudom okos dolgot mű-
velnék-e, ha a vagyonom egy részét lekötném olyan
országban, ahol egyelőre csak vendég vagyok . . .

Pálma öna gysága az este pénzt kért az öregtől,
valami divatszám la kifizetésére. Egyébként ő volt az
egyetlen tagja Avarffy háznépének, aki néhanapján
hozzá tudott férközni az öreg úr rozsdás záru erszé-
nyéhez. Erkö lcsi leckéztetés nélkül persze sohasem
ment a dolog.

— Már megint pénz? Azt hiszem, te most már
abban a korban vagy, hogy nem apáddal, hanem urad-
dal illenék megfizettetni a puccodat.

Erre az volt a Pálma rendes válasza:

— Ki az ördög mer engem feleségül venni, amikor ország-világ tudja, hogy édesapám tisztességes kelengyét se fog nekem venni.

Valahányszor idáig jutottak, az apa vagy fizetett, vagy nem fizetett, de mindenesetre elhallgatott. Mert elve ellenére volt, hogy a kelengyére vonatkozólag vérmes reményeket ébresszen föl leánya szívében.

Ezúttal azonban nem hallgatott az öreg. Egy mérész fordulattal nekitámadt Pálmának:

— Hogy máig is pártában vagy még, annak nem az én takarékoságom, hanem a te élheteretlenséged az oka. Miféle emberekkel barátkozol te? Nagyzoló mág-násokkal, eladósodott képviselőkkel és széllel bélelt katonatisztekkel. Ha eszed volna, akkor találhatnál valami komoly embert, aki nem a pénzedet nézi, hanem téged szeret . . .

Pálma keskeny ajka szélén könnyü mosoly jelent meg.

— Mit ért, édesapám, komoly ember alatt?

— Hát olyat, akinek magának is elég a pénze . . .

A leány most már gúnyosan mosolygott. Ni, az öreg úr nagy furfangosan olyan útra akarja őt terelni, amelyen ő már hetek óta dobogó szívvel és visszafojtott lélegzettel sompolyog előre.

— A komoly emberek is szívesen látják ám a párisi kalapokat és a selyemharisnyákat, — jegyezte meg.

— Mennyi pénz kell? — kérdezte kurtán Avarffy.

— Most csak háromszáz korona.

Az öreg kinyitotta a pénzszekekrényét és jó ideig elgondolkozva simogatta a patriárka-szakállát. Azután egyszerre három ezresbankót adott a leányának.

— Ne, vegyél magadnak párisi kalapot meg se-lyemharisnyát.

Pálmát szinte megrémítette az édesapja bőkezű-sége. Ez már komoly dolog volt.

Guidóné, amikor meghallotta, hogy az öreg Husztra akar menni, kereken kijelentette, hogy a ta-vaszi évéd vége előtt ő bizony senki kedvéért nem megy el faluzni. Másnap azonban hirtelen megváltoz-tatta szándékát. Azt mondta, hogy egész éjszaka ide-ges főfájása volt és hogy nem bírja tovább a városi zajt és port. Persze, ő is hírét vette már, hogy az ame-rikai ott lesz a huszti kastélyban.

Pálmát megijesztette és fölbosszantotta szép só-gornőjének pálfordulása. Ők ketten oly jóbarátságban éltek egyébként, valahányszor azonban valamirevaló férfival ismerkedtek meg, rendszerint meghidegült köz-tük a viszony. Pálma úgy találta, hogy sógornője oly-kor — merő játékos vadászszenvedélyből — meg-zavarja az ő legkomolyabb kombinációit. Derék asz-szonyka egyébként, de annyi lelkierője sohasem volt, hogy ne kacérkodjék Pálma udvarlóival. Neki vala-hogyan, talán a tüzes szeme, a mozgékony-sága, és a kecses fölületessége révén, az a híre kerekedett, hogy

forróvérű asszony és való igaz, hogy az ő jelenléte nem vált előnyére a fagyos viselkedésü, de éppen nem fagyos vérmérsékletü leánynak.

Pálma, mondom, megszeppent, de azért nem vesztette el a szívét. Tudta, hogy meg kell küzdeni a szép sógornővel, de azt is tudta, hogy le fogja győzni az ugrifüles asszonyt, ha nem sajnálja fegyvertárának élesebb fegyvereit. És ezúttal nem fog sajnálni semmit.

Mint lelkiismeretes krónikásnak, föl kell jegyez-nem a tényt, hogy Avarffyék elutazásának előestéjén Imre úr, a főispán, meglátogatta az amerikai t fogadó-jában. Valahogyan megneszelte édesapjának erdő-vásárlási terveit és most kötelességének tartotta, hogy Huszt figyelmét egy hasonló, de mindenképpen reálisabb tervre irányozza. Felesége, a grófnő családjának volt Morvaországban egy birtoka, ahol első minőségű komló és kitűnő cukorrépa termett. Ez a birtok csak névleg volt a grófi családé, mert minden göröngyére külön jelzálog-adósság jutott. A főispán, illetőleg felesége a grófnő, úgy vélekedett, hogy Huszt gyümölcsözően helyezhetné el tőkéinek egy részét, ha tisztázná a birtokot.

Huszt nyugodtan hallgatta végig a főispán előadását, de nem adott határozott választ. Azt mondta, hogy alkalmilag foglalkozni fog az ügygel.

VI.

A huszti kastély — ha szabad a kastély szót egy rideg, négyszögletű és kopárfalu kőhombárra alkalmazni — a déli homlokával beláthatatlan szántóföldekre nézett. E fekete göröngyű földek helyén volt valamikor a százezer vizimadártól hangos nagy nádas. Északon, néhány kilométernyire a kert mögött, erdős hegyek emelkedtek. Ott voltak a közbirtokossági erdőségek, amelyekre Avarffy Sándor foga fájt. A kastélyban hatalmas, de hiányosan és mindenféle ócska limlommal berendezett szobák sorakoztak egymás mellé. Az épület hosszán széles folyosó vonult végig. A fehérre meszelt folyosót valamikor nyolcszögletű vörös téglákkal rakták ki, amelyeket már az ötödik Avarffynemzetség lába koptatott. Ha valaki végigmet a folyosón, kongó visszhang támadt léptei nyomán.

Volt azonban a sivár vidéknek egy igen szép része: a kastély régi kertje. Az öreg Avarffy már negyven esztendővel ezelőtt elcsapta utolsó kertészét és azóta pompás vadon burjánzott az ingoványos fekete talajból. A kertet hosszú és széles hársfasor szelte át és a kétszázéves lombos faóriások közt csendes birkanyáj legelte ruganyos szmirna-szőnyeggé a gyöpöt. A fasoron túl levő ligetben embermagasságra nőtt meg a viruló gaz egy-egy kidőlt, korhadó fatörzs körül. Az eliszaposodott nagy tó fenekén ezerszámra ter-

mett a vizililiom, a lejtős partot pedig rikitó mezei virágok borították.

Az amerikai, aki a francia komornyikja kíséretében érkezett Husztra, a kertre nyíló földszintes sarokszobát kapta lakásul. Az első nap reggelét azzal töltötte, hogy Pálma társaságában bejárta a vidéket. A szép sógornőt, aki későn kelő asszony volt, csak ebédnél látta. Pálmára láthatólag igen jó hatással volt a vidéki levegő; egyszerűvé, kedvessé és közvetlenné tette. Ha éppen akart, tudott jó pajtás is lenni.

Amikor a nagy fasor végébe értek, a Huszt-patak zárta el útjokat. Odaát pompás fenyves sötétlett.

— Ha át tudnánk menni, mutatnék neked egy szép kis kolostor-romot, — mondta Pálma.

— Nincs itt a közelben híd?

— Két mérföldnyire sincs.

— Akkor hogyan megy át az ember?

— Leveti a cipőjét és átgázol a patakon.

— Átvihetlek, ha akarod, — mondta az amerikai.

— Köszönöm, nem játszom Pál és Virginiát.

Pálma leült egy kőre és szó nélkül levetette a cipőjét meg a harisnyát, azután átgázolt a tulsó partra. A lába tökéletesen szép volt, akár egy görög szoboré; ha nem ilyen lett volna, bizonyára nem mutogatta volna olyan könnyűszerrel, mert a szemérmesség védőpajzsa tudvalevőleg a rútság. A tulsó oldalra érve, jó ideig a part mentén a puha homokban gázoltak. Azután fölverték a cipőjüket és hamarosan elérték a kis

romot. Azon ugyan nem volt sok látnivaló. Az amerikai titokban azzal gyanúsította hölgységét, hogy az nem is az ócska falakat, hanem a fiatal lábait akarta neki megmutatni. Huszt ügyesen megmászta az egyik bolt-hajtást.

— Vigyázz, leesel, — kiáltotta Pálma.

Huszt úr ekkor zsebretegte a két kezét, fejével a levegőbe vetette magát és egy tökéletes salto mortáléval talpraesett. A kalapja a fején volt, a monoklija pedig a szemében, amikor megállott Pálma előtt. A leány elsikoltotta magát, majd kacagva tapsolni kezdett.

— De hiszen te nagyszerű ember vagy! — kiáltotta.

— Semmiség! — szerénykedett Huszt. — A Washington-College-ban egyebeket is tanultunk.

— Példának okáért?

— A galoppozó ló nyergében fölállani. A villámhárítón a hatemeletes ház tetejére fölmászni.

(Az amerikai ezeket és hasonló dolgokat nem a főiskolában, hanem a Barnum-féle cirkuszban tanulta, ahol két éven át mint akrobata, majd mint Dummer Augustus működött.)

Amikor estebédhez öltöztek, Huszt megborotváltatta magát a franciájával. A borotválkozás méla hangulatát rendesen arra szokta használni, hogy gondolkozzék. Újabban, amióta módjában volt, hogy minden nap megborotváltassa magát, jóval intenzívebb lelki

életet is élt, mint annakelőtte. Ezúttal ilyenféle gondolatok fordultak meg a fejében.

— Ennek a leánynak igen szép lába van . . . Hogy nem ok nélkül irányította figyelmemet a lábára, az bizonyos . . . Ő sokkal eszesebb leány, semhogy komoly ok nélkül levesse a cipőjét és a harisnyáját . . . Pálma önagysága tetszeni óhajt nekem és el akarja magát velem vétetni . . . Azt hiszem, meg fogom neki tenni ezt a szívességet . . . Határozottan előkelő megjelenésű leány és ha szörnyű módon rossz nevelésű is, bizonyos jelekből azt merem következtetni, hogy egy gyöngéd, de erélyes kezű férj még jó útra vezethetné . . . Nem szabad megfélekezniünk arról sem, hogy kitűnő családból való és vagyonos . . . Az öreg többszörös milliomos és végre sem örökéletű . . . Ha egyszer elvettem a leányt, akkor ki fog sülni, hogy a hatvan millió dollárom, — gondolom, annyit vallottam be? — nincs sehol. Egyebek is ki fognak még sülni. De ez nem az én bajom, hanem Avarffyék baja. Lesz rá gondom, hogy a dolognak meglegyen a maga formája . . . Nekem ma tényleg lehetne odaát hatvan millióm . . . Tegyük föl, hogy a vagyonom a konzervtröszt papírjaiba van elhelyezve . . . Tehetek én arról, ha a tröszt egy félesztendő mulva csődöt mond és ha én elvesztem a pénzemet? Nem, én arról nem tehetek. Az öreg Avarffy prűszkölni fog, de a feleségem akkor már imádni fog és híven ki fog mellettem tartani . . . Ha pedig egyéb dolgok is kisülnének, akkor se lesz

belőle baj. Avarffyéknek inkább van érdekükben, hogy le ne leplezzenek nyilvánosan, mint nekem . . . Tehát el fogom venni Pálmát, akinek csinos lábában a boldog házasság biztosítékát látom . . .

Huszt azzal a meggyőződéssel lépett a szalonba, hogy ő máris fülig szerelmes Pálmába. A gyöngéd mosoly, amellyel a leány fogadta, kissé meg is dobban totta szívét. Estebédnél azonban váratlan dolog történt. Huszt, aki Pálma és Guidóné között ült, az asztal alatt egy könnyű lábacska érintését érezte. Még pedig a bal, tehát az asszony oldalán. Ez lehet félig véletlenség, de lehetne félig szándékosság is. Az amerikai nem volt az a férfi, aki könnyelműen elsiklik ilyen kérdés fölött. Öt perc múlva már tisztában volt vele, hogy a szép sógornő, ha nem is kereste vele a titkos érintkezést, másrésről nem is kerüli. Az asszony vidáman fecsegett Pálmával és tudomást sem vett Huszt tekintetéről, amely jó ideig az arcán függött. Ez a finommet szésü, kissé merész, de bájos profil meg is érdemelte, hogy megnézzze az ember. Pálma észrevette Huszt pillantását és elkedvetlenedett. Sejtette-e vajjon, hogy az ő lábának emlékét egy pillanatra elhomályosította a sógornő lába?

Az éjjel, amikor Guidóné már ágyában feküdt és elalvás előtt gyertyafény mellett olvasott, megnyílt szobájának ajtaja és belépett hozzá Pálma. A két nő szobája közel esett egymáshoz az emeleti folyosón és a

leány éjjeli pongyolában, papuccsal a lábán és cigaret-tával a szájában tehette meg látogatását.

— Nini, a huszti fehér asszony! — csodálkozott Guidóné.

Pálma letette gyertyáját az éjjeli szekrényre és odakuporodott a sógornője ágyára.

— Beszédem van veled, Zsezse, — mondotta komoly arccal.

— Parancsolj velem, édesem!

Pálma nagy füstfelhőt fújt a padmaly felé, azután szárazon szólt:

— Mondd, Zsezse, tudnál te egyszer az én kedvemért öt percig igazat beszélni?

— Megpróbálhatom, édesem. A te kedvedért semmi áldozattól nem riadok vissza.

— Mondd meg, tulajdonképpen mi a szándékod az amerikaival?

— Semmi, galambom; a világon semmi szándékom sincs vele. Sem elcsábítani nem akarom, sem megszöktetni nem fogom.

— Rendben van, — mondotta Pálma, — és én köszönettel tudomásul veszem a kijelentésedet. Én is őszinte leszek és megmondom, hogy nekem igenis vannak szándékaim. El akarom magamat vétetni az amerikaival.

— Fogadd szerencsekívánatomat, — szólott Zsezse. — Mert ha te akarod, akkor hamarosan meg is lesz a lakodalom. Az amerikai sokkal jobbízű ember,

semhogy szemet hunyjon a te testi és lelki bájaid előtt.

Megjegyzendő, hogy a két nő egyébként őszinte jóbarátságban élt egymással. Ha azonban férfi állott kettőjük között, akkor egyszerre idegenek lettek egymáshoz, ellenségeskedést éreztek egymás iránt és diadalt, ha megbánthatták egymást. Most pedig férfi állott közöttük.

Pálma szándékosan nem akart tudomást venni a sógornő szavaiban rejlő gúnyról.

— Attól még nagyon messzi tartok, hogy elfogadhassam a gratulációdát. Tulajdonképpen még sehol sem tartok. De úgy képelem, hogy a dolog rendbe jöhetne, ha te nem állnál kettőnk közé.

— En?! Hát olyannak tartasz? — kérdezte érzelmes hangon Zsezse.

— Nem tartalak rossznak, — jegyezte meg nyugodtan a leány, — csak tudom, hogy léhaságod alkalomadtán perfidde és kegyetlenné is tesz. Kétrendbeli kombinációimat alaposan megrontottad már. Neked nem volt belőle hasznod, de nekem kellemetlenséget okoztál.

A szép asszony lehunyta a szemét és mosolyogva nyújtózott a párnái között.

— Szívem Pálmája, te igazságtalan vagy, amikor a saját *pechedért* engem teszesz felelőssé. Mert a te peched, hogy nem tudod lekötni a gavallérjaidat és

hogy kétheti udvarlás után mindegyiknek sürgős dolga akad Európa másik végében.

Pálma rettenetes gyűlölettel nézett az ágyban fekvő asszonyra. Azzal a gyűlölettel, amelyet csak egy sovány és hidegszemű leány féltékenysége érezhet egy gömbölyütagu és tüzesszemű menyecske iránt. Erőt vett azonban magán és halkán mondotta:

— Lehet, hogy a saját ügyetlenségemmel rontottam el két kombinációm. A mostanit azonban nem akarom elrontani. Azért beszélek veled ilyen őszintén. Szeretném, hogy mint jó rokon a segítségemre légy . . .

Zsezse igen előkelő arcot vágott.

— Szívem, te sokat kívánsz tőlem. Én elvből nem avatkozom ilyenféle dolgokba . . .

Pálmát most már végleg elhagyta önuralma. Gögös arccal fölkelte és a gyertyája után nyult.

— Értem! A nyomorult kis izgalmat, amelyet a flirt neked nyújt, többre becsülsz az én egész jövődömnél. Tégy tehát, amit jónak látsz. Kezd meg újból perfid kis játékaidat. Nem félek tőled. Szembe szállok veled. Jó éjszakát.

Kiment a szobából és magára csapta az ajtót. Zsezse fölült a párnái között, mint a nyulfiók a vetésben és kissé megszeppenve tekintett utána. De azután valóságos nevetőgörcs vett rajta erőt.

— No nézd, a gögös amazon-királynőt! Ő nem fél tőlem! Ő szembe száll velem! Ilyen halszemmel és ilyen sovány vállperecsel? Pedig én eddig nem is vet-

tem komolyan az amerikánust. Holnaptól fogva azonban komolyan fogom venni.

A két nő hajnalig se tudott elaludni. A nyílt hadüzenet, amelyet váltottak, sorompóba szólította a női hiúságukat és szárnyára eresztette a fantáziájukat. Hajnalig vakmerő, alattomos és kegyetlen cselvetéseken törték a fejüket.

Másnap már megindultak az ellenségeskedések. A háborus felek egyelőre még nem vettek tudomást egymásról, de lázas sietséggel igyekeztek lábukat a stratégiai fontos ponton, az amerikai szívében megvetni. Mosolygó arccal, kecsesen és bájosan törtettek előre, a puzdrájukban azonban mérgezett nyilak zörögtek. Mindegyiknek persze más volt a harcmodora. Pálmának, a feleségjelöltnek, tisztának, szelídnek, egyszerűnek és becsületesnek kellett magát mutatnia. Ellenben Zsezsének a forróvérű démont kellett megjátszania. A Pálma szavai úgy hullottak az amerikaira, mint valami fehér virágeső. Zsezsének minden mozdulata az epedő odaadás gesztusa volt.

Az Avarffy urak persze tudomást sem vettek mindarról, ami a fejük fölött történik. Akár az erdőben legelésző tulkok a fakoronákon röpködő madarakról. A nők meg óvakodtak attól, hogy beavassák terveikbe a férfiakat. Ilyenféle háborúkat maguk közt szoktak végigküzdeni az asszonyok. Husztnak nagyon inyére való volt e bájos és izgalmas játék. Úgy érezte

magát, mint a ligetben éjszakázó pásztor, akit szerelmes holdvilág-tündérek rohannak meg.

A szép Guidónénak hátrányára vált, hogy a reggelt át kellett engednie Pálmának. Zseze ugyanis képtelen volt arra, hogy tizenkettő előtt fölkeljen. Délig ő egyáltalában nem volt sem kacér, sem hiu, sem cselszövő, sem semmi egyéb; addig ő csak szörnyen fáradt és álmos volt. Rózsaszínű, pihegő holttestként feküdt ágyában és ha történetesen tűz ütött volna ki a szobájában, biztosan benn égett volna, mert nem lett volna annyi energiája, hogy kimásszon a paplan alól.

Pálma sietett kiaknázni a nagy előnyt, amelyet sógornőjének véghetetlen lustasága neki nyújtott. Talált az istállóban két, még végleg el nem vénhedett lovat, azokat megnyergeltette, hogy az amerikai társaságában bekalandozhassa a környéket. Valami híres lovasnő nem volt a leány, de tudta, hogy lóháton pompásan érvényesül az ő acélpenge-karcsuságu amazon-termete. Huszt, aki mindenhez értett, úgy lovagolt, mint maga Buffalo Jim.

Egyszer egy szép tavaszi reggelen a monostori romon túl levő fiatal erdőben jártak. Az amerikai vagy két lépésnyi távolságban követte Pálma paripáját a keskeny gyalogösvényen. A vékony és egyenes fenyőtörzsek közt úgy játszadozott a tavaszi verőfény, mint egy rostély rúdjai közt.

Beszélgettek és Pálma filozófált, persze, a maga módja szerint.

— Mindenki szereti a tavaszt, de nekem, úgy látom, nem jó barátom ez az évszak. Engem szomorúva tesz. Ne nevedd ki, — lelkekre mondom: nem affektálok, csak megállapítom a száraz tényt, hogy nagyon szeretnék meghalni. A haláltól, mint fizikai proceszszustól, természetesen, irtózom. De ha módomban volna, hogy egy pillanat alatt felhővé vagy földdé változzam át, akkor nagyon boldoggá tenne a megsemmisülés gondolata.

— Mi csábít arra, hogy kitérj az élet elől? — kérdezte Huszt.

— Nem ismerem az életet, nem várok tőle semmi jót és félek tőle. Attól is tartok, hogy hiányzik belőlem az akaraterőnek rugalmassága és szívóssága, amely — úgy hiszem — szükséges az élethez.

(Pálma azért erőltette megint a mélabús lemondást, mivel úgy tudta, hogy az erélyes jellemű és gyakorlatias észjárású férfiakat vonzza az álmadozó lágy-ság és félénkség.)

— Az igazi nő számára az élet a szerelem, — vélekedett Huszt. — Élni fogsz, ha szeretni fogsz.

— De hiszen éppen ez az, ami nyugtalanná tesz. A leány számára a szerelem a házasság. De úgy veszem észre, hogy a házasság nem mindig a szerelem. A mi társadalmi törvényeink passzív szerepre kényszerítik a nőt éppen életének legválságosabb időszakában. A leány alig járulhat hozzá életének irányításá-

hoz. Az ő kötelessége a hallgatás, a várakozás és a reménykedés.

Az amerikai elnevette magát.

— Én nem ismerem eléggé a ti szokásaitokat. Ha azonban rossznak tartanék egy szokást, akkor túltén-ném magamat rajta.

Pálma is nevetett.

— Ha te leány volnál és szeretnél egy férfit, megmondanád neki?

— Minden bizonnyal. És nem is félnék attól, hogy veszítek valamit női méltóságomból. Amerikában, ahol a nők jobban ismerik emberi jogait, mint nálatok, erre számtalan példa volt már. A házasság végre is kétoldalu szerződés. Nem látom be, hogy miért illesse a kezdeményezés joga éppen csak az egyik szerződő felet.

Meg fogom vele kéretni a kezemet, — mondotta magában Huszt. — Nem fogom ugyan kikoszorazni, de akarom, hogy a kettőnk között levő egész útat ő maga tegye meg. Mindenesetre jó lesz, ha valamikor így szólhatok hozzá: Te akartad! — Okos ember előre gondoskodik az enyhítő körülményekről.

A leány, akit kissé megszedített a lovaglás izgalma és a tavaszi szellő, tényleg valami vakmerő elhatározáson törhette a fejét, mert az arca egészen elváltozott. De aztán váratlanul beleavatkozott a dolgok folyásába egy túlhideges mókus. A szóban forgó állat megriadt a lovasoktól és egy fa tetejére menekült.

Pálma lova erre azt hitte, hogy neki is a cselekvés tereére illik lépnie és ágaskodni kezdett. Huszt melléje ugratott, hogy megfékezze a neveletlenkedő táltost és mivel a megijedt Pálma a fejével együtt elvesztette a gyeplőt és a kengyelt is, az amerikai derékon fogta a nyeregből lesikló amazont és maga elé ültette. A romantikus iskola szabályai szerint most már símán elintézhették volna a dolgukat. A megszeppent hölgy feje ott pihent a lovag vállán és a félig nyitott szája delejes erővel vonzotta az amerikai. Huszt azonban — nem tudni, hogy szándékosan-e, vagy véletlenül, — elmulasztotta a kedvező alkalmat. Dühös volt a Pálma lovára. Miután hölgyét a gyöpre állította, elfogta az elszabadult paripát és néhány kemény botütéssel megmagyarázta neki, hogy viselkedése nem illik tisztos korához.

Az érdem azonban nem marad jutalom nélkül. A csókot, amelyről a lovagias amerikai oly nagylelkűen lemondott az erdőben, még az este megkapta a kastély lépcsőjén. Csakhogy nem Pálmától, hanem Zsezsétől. Ez pedig a következőképpen esett. Az ebédhez hívó harang kongására az amerikai fölsietett az emeletre. A lépcső fordulójánál hirtelen egy illatos selyemfátyolt csaptak az arcára.

— Ki az? — kérdezte Huszt.

— Találja el! — suttogta valaki.

— Mit kapok, ha eltalálom? — enyelgett a yankee.

— Amit akar és azon felül egy piros szegfűvirágot.

— Zsezse!

— Nos, mit akar?

Nagy parasztnak kellett volna lennie, ha nem azt akarja, amivel a szép asszony piros ajka megkínálta. És Huszt, miként tudjuk, nem volt paraszt. Zsezse — alkalmasint csak a forma kedvéért — elsikoltotta magát: — Jézus Mária!

— Mi bajod? — hallatszott Guidó úr hangja a folyosóról.

— Egy nagy éjjeli pillangó csapódott az arcomhoz, — válaszolt az asszony.

— Kellemetlen! — mondotta Guidó, csakhogy mondjon valamit.

— Nem is olyan kellemetlen, — válaszolt halkabban az asszony.

— Ha nem kellemetlen, akkor miért kiabál?

Az asszony meghajolt hitestársának vaslogikája előtt.

— Igaza van, Guidó és máskor nem is fogok kiabálni.

Azzal az amerikai karja alá fűzte kezét és az ebédlőbe vezettette magát.

VII.

Lándory gróf ő nagyméltósága birtokos szomszédja volt Avarffynak és egy nap látogatóba érkezett Husztra. Régi ismerős volt Sándor úrral, de azért nem szokták egymást látogatni. Ha a gróf általjött a Huszt patakon, akkor mindig akart valamit. Vagy fajtyúkokat akart venni Avarffytól, vagy tenyészbikát akart neki eladni. Az öreg Avarffy most is így fogadta:

— Mivel szolgálhatok?

Ezúttal azonban a gróf nem tudta megmondani látogatásának célját. Azt mondta, hogy csak meg akarta nézni a szomszédságot, de ezt senki sem hitte el neki. Két perc múlva már Huszt úr után tudakozódott.

Szólnom kell itt a gróf családi viszonyairól. Igen gazdag ember volt és az ég csak két gyermekkel áldotta meg. Egy fiúval és egy leánnyal. A fiatal Lándory grófot, korának egyik legszebb férfiát, ország-szerzte ismerték. Legutóbb egy érdekes fogadása révén került forgalomba a neve. Egy spanyol táncosnővel arra fogadott, hogy le tudja-e bökní cipője hegyével egy hat láb magas ember fejéről a kalapot. A táncosnő megnyerte a fogadást és az ifju gróf egy tízezer forintot ékszert nyújtott át neki elismerése jeléül. Eny nyit a fiúról. Ami a gróf leányát illeti, róla elég lesz

megjegyeznünk annyit, hogy hét napi járó földön ő volt a legrútabb nő.

Mikor az öreg kegyelmes tudomást szerzett fiának fogadásáról, gondolkozóba esett örökösének jövője felől. Belátta, hogy az ifjúnak, aki életében bizonyára még több spanyol táncosnővel is fog összetalálkozni, kevés lesz az apai öröksége. Azért kíváncsúnak tetszett előtte a gondolat, hogy a leányát kitagadja és annak vagyonát is a fiának hagyja. A grófnő egyébként is annyira igénytelen és takarékos volt, hogy nem kellett őt féltetni a jövőre eshetőségetől. Mialatt a gróf ilyen apai gondokkal vívódott, hirtelen azon ötlete támadt, hogy a leányát össze fogja házasítani az amerikaival. Uriember nem vesz el hozomány nélkül csunya leányt, az ilyen amerikai konzerv-mágnás azonban boldog, ha összeházasodhatik az ó-világ nagy familiáival. Korántse higgyük, hogy ő nagyméltóságának büszkesége küzdelem nélkül megadta volna magát. Óh nem! Eleintén fölháborodással utasította vissza a természetellenes összeköttetés gondolatát. Azt mondta: ha ez a fráter meg merné kérni a leányom kezét, kidobatom a házamból! Később azonban enyhébben ítélte meg a helyzetet. Keresett és talált érveket, amelyek az amerikai mellett szóltak. Hosszu vívódás után végleg meggyőzte magát és sóhajtván bár, de mégis csak ráadta előlegezett áldását a megkötendő frigyre.

Lenke grófnő — ez volt Lándory leányának a

neve — egy egész éjszakán át keserű könnyeivel itatta párnáját, mikor megtudta édesapjától, hogy feleségül kell mennie a parvenü milliárdoshoz. A szegény grófnő nagyon rút volt, minélfogva fölötte gőgös is volt. Mert figyelemre méltó tény, hogy a szép külsejű mágnásivadék nem annyira büszke főrangu eredetére, mint a csúnya. Azt merném mondani, hogy a szépség mennyisége fordított arányban áll a gőg mennyiségéhez. És ez természetes is. A szépség tudja magáról, hogy a világnak joga van hozzá és a szép asszony, akár mágnásnő, akár mosónő, esztétikai viszonyban él minden jóízű férfival. Ez a viszony a szépség diadala és a szépség többre becsüli diadalát a nemesi koronájánál.

Mondom, a szegény grófnő keservesen sírt. Végül azonban mégis belenyugodott apjának akaratába, mert ő egyébként is a martiromságra hajló, nők fajtájához tartozott. Megkönnyítette martiromságát az a tudat, hogy a yankee tulajdonképpen régi nemesi család sarjadéka és hogy mi sem áll útjában, hogy újból fölvegye az Avarffy nevet.

A kegyelmes, mikor Huszton járt, megmondta az amerikainak, hogy látogatása tulajdonképpen neki szól és Huszt néhány nap múlva vissza is adta a vizitet. Pálma és Zsezse, bár megsejtették a gróf szándékát, nem féltették a gavallérjukat. A szegény Lenke oly példátlanul csúnya volt, hogy erről az oldalról nem fenyegette őket veszedelem.

Az amerikai azonban nagyon megbánta látogatását. A lándorfalvi grófi kastélyban a kellemetlen kalandok egész sorozata érte. Az első kellemetlenséget egy hórihorgas, szőke ember képviselte, aki a kastély udvarán fogadta a vendéget. Ama bizonyos Kelemenffy báró volt, aki a budapesti klubban fölismerte a yankee személyében a szakács s a komorna fiát. A báró rokona volt a kegyelmesnek és mint afféle tönkrement úr, félesztendőre bekvártélyozta magát a kastélyba, ahol — ha éppen józan volt — igyekezett Lenke grófnő körül kellemkedni. Ő úgy találta, hogy a grófnő „nem is olyan nagyon csúnya“ és ez „elegendő ok volt neki arra, hogy a kezére áhítozzék.

A báró ezúttal józan volt, azért nem is inzultálta az amerikai, hanem megelégedett azzal, hogy folyton a sarkában legyen és hogy kérdően rámeressze hideg, nagy halszemét. Ebédközben azonban már alaposan berúgott — két pohár bor elég volt neki e célra — és estig, valahányszor elcsíphette Husztot, suttogó és könyörgő hangon ismételte: „Úgy-e, te vagy, Fránci?“

A másik kellemetlenséget a szíves házigazda okozta vendégének. Ő ugyanis a tartózkodást, melyet az amerikai a grófnővel szemben tanúsított, Huszt túlságos félénkségével akarta megmagyarázni. Hogy kicsalja a madarat a bokorból, vaskos célzásokkal kezdte bombázni. Huszt végül már csak úgy tudott

védekezni az örömapa-jelölt ellen, hogy elővette legfagyosabb yankee-arcát és a hülyét játszotta.

Az este, mikor Huszt búcsút akart mondani a lándorfalviaknak, megnyitak az ég csatornái és zuhogó zápor söpört végig a vidéken. A gróf ilyen körülmények közt semmiképpen sem akarta útnak ereszteni vendégét. Husztnak tehát meg kellett hálnia a kastélyban. Mikor estebéd után a vendégszobájába vonult, egy tisztas öreg asszonyságot talált ott, aki német nyelven utasításokat adott a vendég szolgálatára rendelt lakájnak. A kastély kulcsárnőjének látszott. Az asszonyság mély bókot csapott az amerikai előtt; azt mondta: Kisztihand euer Gnáden! — és sietve kivonult. Huszt cigarettára gyújtott és így szólt magában: — Tehát még él a jó öreg!

A kulcsárnő ugyanis az édesanyja volt.

Mikor ágyba feküdt, odakészítette a töltött Browning-ját az éjjeli szekrényre. Mert olvasott egyszer egy történetet egy kegyetlen nagyúrról, aki éjnek idején megrohanta semmi rosszat nem sejtő vendégét a csatlósaival és a várkápolnában összeeskette a leányával.

Az éj azonban baj nélkül elmúlt. Másnap reggel az amerikai esze nélkül visszasietett Avarffyékhoz.

Mikor elbúcsúzott Lándory gróftól, az egy kis szolgálatot kért tőle.

— Az öreg Avarffy meg én igazgatósági tagjai szeretnénk lenni a Nagybirtokosok Bankjának . . .

Manap nem szabad már megvetni az ilyen morzsákat sem . . . Hogy befolyásra tegyünk szert a banknál, én is, meg Avarffy is néhány százezer forintot helyezzünk el a papirjaiban . . . Persze a rokonaink és a barátaink felesleg pénzét is oda dirigáljuk . . . Előkelő, gazdag intézet, melyről bizonyára hallottál már. Szeretném, ha te is odatelepítenéd a folyószámládat . . .

— A te kedvedért mindent, kegyelmes uram! — mondta Huszt. (Magában hozzátette: Csak *egy*et nem!)

Huszt az öreg Avarffy is szóba hozta a Nagybirtokosok bankját. Azt mondta, hogy a magyar pénzpiac legszolidabb vállalkozása. Neki már azért is rokonszenves, mert Guidó a bank révén valahára nagyobb keresethez jutott.

VIII.

— Értesz te igazgyöngyökhöz? — kérdezte egy nap Husztól Zseze önnagysága.

— Nem igen, — válaszolt az amerikai.

— Sebaj, azért mégis meg kell nézned Báthory Erzsébet smukját.

— Ki az a Báthory Erzsébet?

Az asszony elnevette magát.

— Ma már por és hamu, de valaha híres dáma volt Csejthe vár úrnője, ha nem is tudnak róla a Washington-College-ben. Neki volt az országban a

legszebb gyöngysora. Úgy látszik, nagyon szerette a bágyadt fényű kis gömböket, valamint Borgia Lukrécia is szerette. A híres ékszerter egyik unokája eladta vagy elzálogosította egyik nagyapánknak.

— S ma is megvan még? — kérdezte az amerikai.

— Megvan apa vasszekrényében.

Az öreg úr savanyu arcot vágott és hümmögni kezdett. Nincs annak semmi értelme, hogy az ilyesmit a nagyharangra akasszák! Végül azonban Zsezse és Pálma biztatására mégis előhozta titkos rejtékhelyéről a vasláda kulcsát. A ládát persze a hálósobájában őrizte. Nem volt modern pénzszekrény, hanem afféle Rákóczi-korabeli vasszekrény, várkapu-zárral és fogaskerekeken furfangosan szétszaladó, karvastagságú reteszekkel.

Az ékszer, egy mogyorónyi gyöngyszemekből készült torokpajzs, valóban gyönyörű volt. Zsezse a meztelen nyakára kapcsolta.

— Kezdenek megint vakulni a gyöngyök, — mondta. — Ilyenkor az a kúrájuk, hogy Pálma vagy én néhány hétig a nyakunkon viseljük. Én azonban nem kérek többet az élvezetből, mert ilyenkor apa szobájában kell aludnunk.

— Mennyit érhet az ékszer? — kérdezte az amerikai.

— Háromszázezret megér, — vélekedett az öreg.
— A gaz bécsiek azonban csak kétszázezret akarnak

érte adni. Ha megfizetnék az árát, mindjárt eladnám, mert borzasztó kamatot vesztek rajta.

— Apa már negyven esztendő óta alkudozik a bécsi ékszerészekkel, — nevetett Zsezse.

— Ez a vasláda zára olyan kezdetleges, hogy egy görbe szöggel meg egy harapófogóval tíz perc alatt kinyitom, — mondta az amerikai.

Hangsúlyoznom kell azonban, hogy ezt nem fenszóval mondta, hanem csak magában. Fenszóval ennyit mondott csak:

— Nekem van egy nyakkendőre való gyöngyöm, mely valamivel kisebb ezeknél, de reám nézve azért érdekes, mert jelen voltam, mikor a maláji gyöngy-halász fölhozta a tenger fenekéről.

Félórával később Huszt összetalálkozott az alsó folyosón Guidónéval.

— Guidónak hirtelen Pestre kellett utaznia, a többiek meg mind a délutáni álmukat alusszák, — mondta mosolyogva az asszony.

— S te miért nem alszol?

— Félek a hízástól, — volt az őszinte felelet. Mosolyogva, de kissé sápadtan nézett Huszt szemébe.

— Szeretném látni a gyöngyszemet, melyet előt-
ted halásztak ki a tengerből . . .

Az amerikai kinyitotta a szobája ajtaját és az asszony beosont hozzá. Huszt kikereste ékszerdobozát és egy nagy gyöngyöt nyújtott Zsezse felé. Ez az. (Egy antwerpeni zsidótól vette.)

— Ha elfogadja, magának adom.

— Köszönöm! — mondta Zsezse egyszerűen és nyakán a pongyolája bélésébe tűzte.

Az amerikai átölelte az asszonyt és meg akarta csókolni. Az azonban ijedten védekezett. Véletlen találkozásuk alkalmával a folyosó fordulóján vagy a kertben nem volt ennyire tartózkodó. Most történt azonban első ízben, hogy négy szemközt volt Huszttal és a szíve az inába szállott.

— Zsezse! hol vagy? — kérdezte valaki a folyosón.

Pálma hangja volt. Zsezse összekulcsolta a két kezét és az ég felé tekintett.

— Ebből szép slamasztika lehet!

Kopogtattak az ajtón.

— Yankee, odabenn vagy?

— Rögtön, — válaszolt Huszt, — csak magamra kapom a kabátomat . . .

A szobának csak egy kijárata volt, az ablakokat pedig vasrács zárta el . . . Mialatt Pálma a téglakövezeten kongó léptekkel járt föl-alá az ajtó előtt, az amerikai egy kérdő pillantást vetett Zsezsére.

— Mi lesz most?

— Rejtsen el! — suttogta az asszony.

Csak egyetlen búvóhely volt a szobában, a Regélő régi divatképeivel teliragasztott spanyolfal, amely Huszt ágya mellett állott. A képek krinolin, hosszú nyaku hölgyeket ábrázoltak. Zsezse a spanyolfal mögé

vonult, az amerikai pedig kinyitotta az ajtót. Pálma belépett és kissé sápadtan tekintett körül. Az orrcimpája idegesen remegett, mint az erdei ragadozóé, amikor ellenséget szimatol. Meglehet, hogy öntudatlanul megérezte a Zsezse pongyolájából áradó, gyűlölt ámbraillatot.

— Beszédem van veled, kezdte a leány.

— Sétáljunk egyet a kertben? — indítványozta a megszeppent gavallér.

— Nem, yankee; a kertben összetalálkozhatnánk Zsezsével, és amit mondani akarok, arról neki nem szabad tudnia.

Szépen vagyunk! — gondolta Huszt. És szinte hallotta a Zsezse türelmetlen és kíváncsi ficánkolását a papírfal mögött . . .

Pálma arca nagyon sápadt volt. Az ablak vasrácsa mögött bólongató lombra szegezte tekintetét, miközben halálos elszántsággal szólt:

— Te nemrégiben, amikor a házasságról beszélgettünk, azt mondtad nekem: Nem látom be, hogy miért illesse a kezdeményezés joga éppen csak az egyik felet, a férfit . . . Lehet, hogy ez hülyeség, de akkor magadra vess, ha én most hülyeséget teszek. Én napok óta különben sem tudok gondolkozni. Én egy rögeszme hatása alatt állok.

— De Pálma, kérlek . . .

A leány szinte haragosan vágott a szavába.

— Ne szólj, amíg végig nem hallgattál. Én most

megteszem azt, amit hozzám hasonló leány talán még soha sem tett. Bevallom neked, hogy szeretlek, és kérek, hogy légy az urammá. Ha visszautasítasz, nem fogok bánatomban meghalni. De ha elfogadod ajánlatomat, akkor hű és jó feleséged, mindenekelőtt pedig nagyon boldog feleséged lennék.

Huszt a rémülettől némán szemlélte a leányt.

Az pedig kis szünet után így folytatta:

— Nem szántam volna el magamat e vakmerő lépésre, ha nem tett volna beszámíthatatlanná a féltékenység, amelyet Zsezsével szemben érzek. Féltékenység talán nem is jó szó; félelmet kellett volna mondanom. Ő tud a szerelmemről és kétségbeesett erőlködéssel el akar tőlem csábítani. Ha másképp nem lehet, a szeretődde is lesz, csak hogy elválasszon tőlem. Pedig nem szeret. Nem is tud szeretni. Egész valóját betölti a hiúsága, az önzése és a telhetetlensége. Mert Zseze egy bestia.

A spanyolfal kissé megbillent . . .

— Nos, — szól Pálma, — mit válaszolsz?

Soha életében még yankee olyan ostoba arcot nem csinált, mint Huszt-Hudson e pillanatban. Kissé megköszörülte a torkát, aztán komoly meghatottság hangján mondta:

— Edes Pálmám, te tudod, mennyire rokonszenvezem veled . . . Nemes nyíltságod csak fokozza nagyrabecsülésemet . . .

Nem folytathatta ünnepi szónoklatát, mert e pillá-

natban felborult a spanyolfal. Zsezse öngagságtá rúgtá fel. A szép asszony nevetőgörcsöt kapott, és ott fetrengett Huszt ágyán. Sikoltozva kacagott, közbe levegő után kapkodott. A könnyei peregtek.

— Ezt nem lehet kibírni! — kiáltotta fuldokolva.
— Nyolc napi gondolkodási időt fog kérni! Esküszöm, hogy nyolc napi gondolkodási időt fog kérni!

Pálma hófehér arccal bámult az ágyra.

— A szeretője! — hebegte. — A szeretője!

Aztán kifutott a szobából, végigrohant a folyosón, föl az emeletre és bezárkózott a szobájába. Zsezse néhány percig még emberfeletti erővel védekezett viharos jókedve ellen, aztán ő is fölkelt és szó nélkül elhagyta a szobát. Bágyadtan, támolygó léptekkel ment föl az emeletre. A lépcső közepén újabb kacagó roham vett rajta erőt. Le kellett ülnie a garádicsra.

Huszt a maga részéről azzal töltötte az egész délutánt, hogy fel-alájárt a szobájában. Valahányszor az ablakhoz ért, mindig a homlokára ütött. Az ajtónál pedig mindig azt mondta, hogy: uff!

Mikor első harangoztak estebédhez, felöltözött; második harangszóra belépett az ebédlő mellett lévő dohányzóba. El volt rá készülve, hogy Guidó úr, — akinek Pálma bizonyára már mindent elmondott, — meg fogja rohanni, mint az éhes tigris. Az öreg Avarffy pedig ki fogja utasítani a házából. Guidó azonban nem rohanhatta meg, ő nem is volt Huszton, hanem e pillanatban éppen a budapesti Népszínház egy gömbölyű

karhölgyét látcsövezte kaszinói zsölléjéről. Az öreg úr pedig ily szavakkal fogadta az amerikaiit:

— Kell egy pohár jó szilvórium?

Pálma jókedvűnek és nyugodtnak látszott. Zsezse azonban bágyadt és rosszkedvű volt. A szép asszony fájlalta a mellét. És még valami fájtn neki. Öt perccel az első harangszó után Pálma ugyanis megjelent a sógornője szobájában és szeretetreméltó mosollyal az ajkán így szólt:

— Te, Zsezse, én meggondoltam a dolgot, és elhatároztam, hogy nem haragszom reád. A yankeera sem. Jó gyerek vagyok és nem veszem túlságosan komolyan, hogy az ideálom szeretője vagy. Sőt ha majd az uram lesz, akkor sem fogom eltiltani ilyen apró szórakozásoktól.

Zsezsének ekkor elmúlt a nevető kedve. Hogy mégis némi ürmöt öntsön Pálma poharába, száraz hangon ennyit mondott csak:

— Te okos vagy, drágám, és ez mindhármunkra nézve igen kényelmes . . .

IX.

Huszt a falusi postahivatalhoz ment, levelek után nézni. Ő napokkal ezelőtt egy csekket küldött Budapestre, a Nagybirtokosok Bankjához, ahol újabban a tőkét kamatoztatta, de bár táviratot is menesztett már a bankhoz, eddigelé sem pénzt, sem levelet nem

kapott. Levelet ugyan most sem talált, de a postahivatalt előtt meglátta Lándory ő excellenciájának négyes fogatát. A nagyúr feltűnő hűvösen fogadta az amerikai üdvözlését. Huszt tehát a faképnél hagyta a grófort és újabb táviratot írt a bankjának. A távirótiszt olvashatatlanak találta a yanke írását.

— Nagybirtokosok bankja? — kérdezte.

— Igen!

Ekkor megszólalt a kegyelmes úr, aki a füstös szoba túlsó végén sajátkezüleg pecsételt le egy csomagot.

— Hjah, igaz! Rossz információkat kaptam Avarffy Guidó bankjáról... Meg is szakítottam velük minden összeköttetést...

— Azt hiszed, kegyelmes uram, hogy veszedelemben van a pénzünk?

— Nekem nincs ott pénzem, — válaszolt nyugodtan az öreg úr.

— De hiszen azt mondtad, hogy néhány százezer forintot helyeztél el a banknál?

— Csak akartam! Csak akartam! — mondta a kegyelmes.

Azzal könnyedén megbillentette a kalapját és elment. Husztot rémület szállotta meg... Minden pénze a banknál volt!

Mikor kilépett az utcára, dübörgést hallott a közeli pályaudvarról. Megnézte az óráját: a budapesti

gyorsvonat két perc múlva indul. Még jókor érkezett, hogy fölkapaszkodjék az indulófélben lévő vonatra.

Budapestre érkezvén, mindenek előtt a bankjához hajtatott. A magyar pénzpiac legszolidabb vállalkozása — így nevezte a bankot az öreg Avarffy — egy újonnan épült, de máris bámulatosan mocskos külvárosi ház második emeletén székelt. A keskeny és meredek lépcsőn és fenn a folyosón, egy csapat búsképű ember ödöngött. Az ajtó előtt rendőr posztolt, odabenn pedig mérgesképű urak lapozgattak a halomra hordott üzleti könyvekben. Valami hivatalos vizsgálat folyt ott éppen.

Egy feketeruhás úr, akinek olyan szakálla volt, mint az asszir királyoknak, dühösen hadonászott esernyőjével a pénztár-szoba ketrece előtt. A hivatalos emberek nagynehezen kitéssékelték a folyosóra, és akkor ott kezdett szónokolni, a belső fölindulástól rikácsoló hangon.

— Betörés, amit itt műveltek! Minden igazgató annyi pénzt vett ki a bankból, amennyit be tudott fizettetni a balekjaival . . . Avarffy Guidó százezer forinttal terhelte meg a folyószámláját . . . A fedezete pedig egy fületlen gomb . . . Ez az úr most is szabadon jár még!

Huszt úgy gondolta, hogy eleget tud már. Sietett Guidó szállására. Ott azt mondták neki, hogy a képviselő úr a gőzfürdőben van. Hogy elcsípje, maga is jegyet váltott, levetközött és keresni kezdte barátját

a zuhanyos és medencés termekben. Végre megtalálta a gőzkamrában. Guidó hosszában a fapadon feküdt és egy herkulesi termetű fürdőszolgával dögönyöztette magát. Azt mondta éppen:

— A lapockámat is, Muki! Úgy, úgy!

Megpillantotta Husztot és vidáman elkurjantotta magát:

— Szervusz, yankee! Hát te hogy kerülsz ide?

Az amerikai leült a szomszédos padra.

— A Nagybirtokosok Bankja dolgában jöttem,
— mondotta.

— Biz' az csúnyául befuccsolt! — konstatálta Guidó. Majd a fürdőszolgának mondta: — Muki, a gerincemet is paskolhatja egy kicsit! — Aztán megint Huszthoz fordult: — Tudod, mindennek az a fránya Kotzinger az oka! Én persze semmit sem értek a banküzlethez, hittem Kotzingernek, aki azt mondta, hogy jól állunk, nagyon jól állunk, míg aztán a mult héten egyszerre eltűnt, mint a kámfor . . . Alkalmasint Amerikába ment. Az öregek a hibásak, Lándory meg az apám, mert az utolsó pillanatban megtorpadtak és megszaladtak a pénzükkel . . . Ha közibénk állanak, akkor van pénzünk és hitelünk bőven . . . No most egy dézsa hideg vizet!

Az utolsó mondása Mukinak szólt.

— Megmenthetünk valamit a pénzünkből? — kérdeze az amerikai.

— Nem igen hinném, — mondotta Guidó úr őszintén. — Hanem most gyere a zuhany alá!

Együtt mentek a szomszéd terembe. Guidó, aki fürdő-inyenc volt, sorra vette a különböző hőfoku és erejű vízsugarakat. Közben beszélt és szavait olykor furcsa hörgő és rőfögő hangokkal szakította meg.

— Nem is hinnéd, mennyi bosszúságot okoz nekem az a buta bank . . . Két nap óta úton-útfélen megrohannak mindenféle gyanús firmák, hogy fizessem meg a betétjüket . . . Rongyos húsz-harminc pengőért fölvernek reggeli álmomból és utánam tolakodnak a kaszinóba . . . És hogy a fiskálisok milyen szemtelenek, — na!

Mikor már rájuk adták a lepedőt, Guidó megveregette Huszt hátát.

— Te könnyen nevetsz, öregem! Akinek egy negyedmilliárdja van, annak meg se kottyán az a pár garas!

— A veszteség nem nagy, — vélekedett Huszt, — de minden veszteség kellemetlen. Megyek és táviratot küldök az angol banknak, hogy nyisson nekem újabb hitelt.

— Hol ebédelsz? — kérdezte Guidó.

— A pályaudvaron. A déli vonattal vissza akarok menni Husztra.

— Kár, hogy annyira sietsz. Magammal vittelek volna egy jó kis nyári korcsmába, ahol felséges halászlét főznek.

Husztnek azonban ezúttal nem volt olyan jó étvágya, mint Guidó úrnak és azért otthagya barátját és kisietett a vasútra. Egész vagyona most néhány száz forint készpénzből és körülbelül ezer forint értékű ékszerből állott . . . Közel kétszázezer forintja veszett oda Guidó bankjában. A vasúti kocsiban szivarra gyújtott és elmélkedni kezdett. Elmélkedésének eredménye a következő volt:

— A kétszázezer forintomat megfizettetem az öreg Avarffyval . . . Ha lenyeli is minden pénzt, én viviszekciót csinállok rajta és kiveszem belőle . . . Előbb azonban feleségül kell vennem Pálmát . . . Holnap meglesz az eljegyzés, két hét múlva a lakodalom . . . Most már nem tréfálunk többet . . .

A kedvező véletlen úgy akarta, hogy az eljegyzés még az este végbemenjen. Huszt kissé korábban ment estebédhez és a kis szalonban egyedül találta a leányt.

— Pesten járt? — kérdezte Pálma, miközben kezét nyújtott neki.

— Ott.

— Rossz híreket vett talán?

— Annnyiban rosszak, hogy Londonba kell utaznom, sőt talán Amerikába is.

A leány meghökkenve tekintett reá.

— És mikor akar elutazni?

— Egy-két héten belül.

— És meddig akar odamaradni?

— Bizonytalan időig. Nem tölem függ.

Pálma a mellére hajtotta a fejét. Ha akarta volna, akkor se tudta volna leplezni nagy levertségét. Most már mindennek vége.

Az amerikai hozzálépett, megfogta a kezét és szelid hangon mondotta:

— Szeretném, Pálma, ha maga velem jöhetne.

A leány arca egyszerre vérvörös lett. A szeme tüzelt.

— Én . . . magával?

— Mint a feleségem. Lehetséges?

— Hogy lehetséges-e? Édes barátom, hiszen én egyebet se kívánok!

Többet nem beszéltek erről, mert bejött az öreg meg Zsezse. Az estebédet mélységes csendben költötték el. Zsezse azonban valami gyanút foghatott, mert figyelmesen vizsgálgatta hol a sógornője, hol az amerikai arcát. Asztalbontásnál azonban Pálma nem bírt tovább magával.

— Apa, ujságot mondok. A yankee megkérte a kezemet és én igent mondtam.

Az öregnek beszélt, de Zsezsére tekintett.

Avarffy úgy érezte, hogy neki most valami szép és lehetőleg megható dolgot kellene mondania. De mivel az ő ékesszólása csak a honszerelemre volt berendezkedve, nem is jutott eszébe semmi, ami a helyzet-hez illett volna. Csak dörzsölte a kezét, nevetett és azt mondta: — No, ez nagy meglepetés! — Zsezsének pedig — csak azért is! — egyszerre széles jókedve

lett. Azt mondta: Pezsgőt! Pezsgőt! — Avarffy Sándor pincéjében azonban nem tartottak ilyenféle italt.

— Hallom, — mondotta később az amerikainak Avarffy, — hallom, hogy jól megkoppasztottak abban a fránya bankban?

— Potomság, — nyugtatta meg Huszt. — Nem is az az egypár garas bosszant, amit elemeltek tőlem, hanem a tulajdon ügyetlenségem. Azért eshetett meg velem, mert nem ismertem eléggé a nyomorúságos magyar viszonyokat.

Husztinak egyébként nemcsak fájt vagyonának elvesztése, de nagy erkölcsi fölháborodást is okozott neki. Ő az amerikaivá lett észjárásával igen jól megértette azt, hogy egyik ember alkalomadtán kifosztja a másikat. A kifosztás műveletének vannak azonban kötelező előfeltételei és formaságai. Én példának okáért a vasúti kocsiban pisztolyt tarthatok az útitársaim orra alá és azt mondhatom nekik: Hölgyeim és uraim, kérem a pénztárcájukat! — Ekkor oly üzleti vállalkozásba megyek bele, amelyen szépen nyerhetek, de el is veszíthetek mindent. Mert akadhat az útitársak között olyan is, aki a tárcája helyett ugyancsak a pisztolyát húzza ki és fejbelő. Az is megeshetik, hogy utólag még elcsípnek és meglincselnek. Kifoszthatom embertársaimat úgy is, hogy aranyércet találok Oregonban és részvénytársaságot alapítok. Aki egy esztendő alatt húszezer dollárt akar nyerni ezren, az el lehet reá készülve, hogy otthagya az ingét. Bank létemre azonban

semmi körülmények közt sem tehetem meg azt, hogy ellopjam valakinek a csekkszámmláját. Ez olyan hitványság, mintha a kincstár kiürítené a pénzesleveleket, melyeket postára adnak. Vagy mintha az orvos elvágna a narkózisban levő beteg torkát. Nemcsak hitványság, de páratlan ostobaság is. Mindenkinek azt kell tennie, amiből él. Az utonálló és a spekuláns a rablásból él. A bank, a posta és a doktor azonban a becsületességéből él.

Ilyen gondolatokkal emésztette magát az amerikai. Azonban a csapás, amely érte, inkább fölvilla-nyozta, mint megtörte, mert az ő életfölfogása szilárd erkölcsi alapon nyugodott. Ő ismerte magát és tudta, hogy az Avarffy-család, ha leül vele hamisan kártyázni, végül is bele fog bukni a játékba.

Egyelőre arra szorítkozott, hogy mosolyogva beszélt a potomságról, amelyet Guidó bankjában elvesztett, amellet elbűvölő szeretetreméltósággal bánt jövőbeli apósával és nagyon siettette a lakodalmat. Neki üzleti ügyekben sürgősen Angliába és Amerikába kell mennie és szeretné, ha Pálma vele utazhatna. Ez lesz az ő nászútjuk. Az öreg úrnak tetszett a sietség. Legalább minden költséges parádé nélkül esnek túl az esküvőn. Meg is tette a lépéseket, hogy megkapja a szükséges diszpenzációkat.

Pálma igen boldog menyasszony volt. Boldogságát fokozta Zsezse állandó rosszkedve, amelyet a fiatal asszony már titkolni se tudott. Nászajándéku az ame-

rikai egy ezerkétszáz tonnás gőzyachtot ajándékozott a mátkájának. A yacht, melynek Butterfly volt a neve, jelenleg a san-franciskói kikötőben vesztegelt, de Huszt távirati parancsot küldött a kapitányának, hogy a Horn-fok megkerülésével siessen haladéktalanul Nizába.

X.

A napokban történt, hogy Lándory Lenke grófnő, aki egy templomszőnyegen dolgozott, kifogyott a sárga himzőpamutból. Kelemenffy báró lovagiasan följajánlotta, hogy átlovagol Husztgyházára és hoz a Rosenberg boltjából. Be is váltotta ígéretét. Szerencsétlenségére azonban Rosenberg nemcsak himzőpamutot, hanem borovicskát is árult, amely italt a báró igen nagyon kedvelte. Ennek az lett a következménye, hogy Kelemenffy, mikor újból nyeregbe akart szállani, hirtelen és szó nélkül lefordult a csodálkozó táltos jobboldalán. Egy ócska batár közeledett éppen a posta felől; a batárban Lándoryék kulcsárnője ült, néhány csomag és egy fikuszto társaságában. A kötelességtudó kulcsárnő megállította a batárt, fölrakatta a bárót, a paripáját meg odaköttette a saroglyához, azután megindult Lándorfalva felé. Kelemenffy, aki még részeg állapotában is békés hajlamu úr volt, annyit mondott csak, hogy: sem nem semmi baj nincs! Később fogai közé vette a szipkáját és rá akart

gyújtani. Vagy harminc gyújtót égetett el, — a szipka, melybe elfelejtett szivart tenni, sehogy sem akart füstölni, — azután kidobta a kocsiból a szipkát is, a tüzelő szerszámát is és megint azt mondta: semmi baj nincs sem nem!

Mikor a batár elhaladt az Avarffy-kastély kertje mellett, a báró szeme megakadt egy fehér flanel-ruhás férfin, aki éppen egy vizslát tanított apportírozni. Kelemenffy ekkor kalapjával hátba ütötte a kocsist, hogy álljon meg és az örömtől sugárzó arccal kiabálni kezdett: Fránci! Fránci!

A yankee megismerte a bárót és mosolyogva lépett a kocsihoz. Akkor látta csak meg az öregasszonyt.

— Fránci, — mondá a báró, — itt van az édesanyád!

Majd az asszonyhoz fordult:

— Látja, ez a Fráncija!

A kulcsárnő mereven nézte az amerikai, majd el-sikoltotta magát:

— Jézus Mária, Fránci, hát igazán te vagy?!

Huszt a szemébe nyomta monokliját és nyugodt fölényel válaszolt:

— Édes asszonyság, én nagyon szeretném, ha ilyen kedves és derék anyám volna, de sajnos, az én édesanyám régen nem él már. Hanem jó lesz, ha ügyel a báróra, mert ki fog fordulni a kocsiból . . .

Huszt, akit láthatólag nem érdekelt tovább a dolog, elfordult és a kutyájának fütttyentett.

— Brit such Apport!

A batár tovább döcögött. Az asszonyság egy szót se beszélt többet. A báró azonban úgy elérzékenyedett, hogy megeredtek a könnyei.

— Fránci nem akar ránk ismerni! — mondta. — Ő nem szeret minket!

Otthon, Lándorfalván, valahogyan szóba került a dolog. Az öreg gróf, aki két héttel azelőtt még hozzá akarta adni a leányát az amerikaihoz, most diadalmasan a homlokára ütött. — Ugy-e mondtam?

Aztán szigorú vallatás alá vette a kulcsárnőt. A szegény asszony nagyon meg volt rémülve. Azt mondta, hogy neki tényleg van egy fia, aki évekket ezelőtt Amerikába szökött és aki olyanféle ember, mint a husztegyházai nagyságos úr, de erről ő igazán nem tehet.

— Ő az! — mondta ellentmondást nem tűrő határozottsággal a kegyelmes úr. — Nekem első pillanattól fogva gyanús volt a fráter . . . Tagadhatatlan, hogy komornyik-pofája van . . .

Azzal leült és hosszú levelet írt a budapesti német főkonzulnak, aki annak idején bemutatta neki Husztot. Közölte a főkonzullal gyanúokat és arra kérte, hogy érdeklődjék Huszt amerikai múltja után, ha már bevezette a klubba . . . És mivel benne volt az levélírásban, írt az öreg Avarffynak is. A gróf szinte remegett a vágytól, hogy leleplezze a nyomorultat, aki nem akarta elvenni Lenke ő méltóságát.

Sándor úr, alig, hogy megkapta szomszédja levelét, lesietett a yankee szobájába.

— Minden jól megy! — mondta sugárzó arccal. — Egypár nap múlva megjön a diszpenzáció és akkor hamarosan lakzit csapunk . . . Kérdés azonban, hogy rendben vannak-e a te írásaid is? Mert azok nélkül nem esketnek össze.

Huszt egy pillantást vetett csak Avarffy arcára és rögtön tudta, hogy az öreg valami gyanút fogott. A böröndjéből elővette acélkazettáját és kinyitotta.

— Tessék!

Az írásai ideális rendben voltak. Soha még amerikai embernek annyi igazoló okmánya nem volt, mint neki. Ezen nem szabad csodálkoznunk, hiszen ismerjük kalligrafikus tehetségét.

Mialatt az öreg úr ártatlan arccal lapozgatott a jövődöbeli veje papirjaiban, Huszt egy vastag kéziratcsomót vett ki a szekrénykéből.

— Van itt még valami, ami érdekelní fog! Az édesapám emlékirataí, amelyeket halála előtt nekem mondott tollba . . .

Avarffy pápaszeme lecsúszott az orra hegyéig, a tüskés szemöldöke pedig felszaladt a homlok közepéig. Hirtelen letette kezéből az írásokat és a kézirat után nyúlt. Lapozni kezdett benne és mivel észrevette, hogy az egyes fejezetek évszámokkal vannak megjelölve, megkereste az ezernyolcszáznegyvenkilencedik évet. Húsz sort olvasott és ekkor ibolyaszínű lett a rézvörös

arca. Huszt mosolyogva kivette kezéből a könyvet és visszatette a kazettába.

— Fölösleges, — mondta, — hogy fölízgasd magadat ezzel az olvasmánnyal . . . Én ismerem az emlékirat minden sorát, de nem vettem magamnak annyi fáradságot, hogy meggyőződjem, igaz-e, nem-e, amit az öregem elmondott . . . És mivel néhány nap múlva már az apósom leszesz, alkalmasint nem is fogok magamnak soha annyi fáradságot venni . . .

Avarffy válasza így hangzott:

— Jövő héten megtartjuk az esküvőt.

Mikor elhagyta a szobát, a kis ércszekrényre szakasztott olyan pillantást vetett, a minővel nemrégiben Huszt szemlélte a Báthory Erzsébet gyöngyékszerét rejtő vasládát.

A yankee hirtelen elhatározta, hogy a délutáni vónattal Budapestre utazik. Azt mondta, hogy dolga van az amerikai főkonzullal. A valóságban azonban csak tisztába akart jönni a helyzetével. Avarffy viselkedéséből azt következtette, hogy valahonnan valami veszedelem fenyegeti. Nem volt az az ember, aki meglepeti magát az eseményekkel, inkább szembeszállt velük. Meg kellett tudnia, hogy vélekedik róla a főkonzul. Amíg az kitart mellette, addig bátran szembeszállhat vésszel, zivatarral. Ha azonban a főkonzul netán híreket kapott volna hazulról, — akkor, nos, akkor ki kell valamit eszelni.

Budapestre érkezvén, első útja a klubnak szólt.

A dohányzóban több úr társaságában ott találta a német főkonzult, aki valaha bevezette ide. A német egy meglepett pillantással mérte végig Husztot, majd elfordította fejét.

— Ő is tud már valamit! — konstátálta az amerikai.

Azzal elővette legeggyűbb yankee-arcát és a főkonzulhoz lépett.

— Jó napot, kedves gróf!

A német valamit dűnnyögött és zsebetette a két kezét.

— Ön talán rosszul van, sir? — kérdezte Huszt, miközben föltette monokliját.

A német gróf volt és (ami az ő szemében még több volt) tartalékos tiszt.

— Nem vagyok rosszul, — mondta, — de egy órával ezelőtt nagyon különös híreket hallottam önről.

— Lesz szíves közölni velem a híreit? Engem érdekel a dolog.

— Az amerikai főkonzul-kollégám értesítést vett hazulról, hogy a metodista egyház szobrot készül állítani az ön édes atyjának, a híres konzerv-Hudsonnak.

— És ennek talán fáj, hogy a methodisták nem önek állítanak szobrot?

— Másról van itt szó, sir. A methodisták azért állítanak szobrot a boldogult Hudson úrnak, mert kitagadta minden rokonát és összes vagyonát nekik hagyta.

Ön tehát nem örökölhette a konzerv-Hudson után egy centet sem.

— És Németországban, ugyebár, nem fognak kezét olyan emberrel, akinek apja hitközségeknek ajándékozza vagyonát?

— Németországban nem fognak kezét olyan emberrel, aki hamis nevet visel. Hallottam, hogy a konzerv-Hudsonak sohasem volt gyermeke.

— Ezt is az amerikai kollégájától hallotta?

— Tőle! Ha többet akar tudni, akkor forduljon egyenesen hozzá.

Huszt kiegyenesedett.

— Nem fogok vele szóba állani, de tudomására hozom a gróf úrnak, hogy el fogom csapatni amerikai kollégáját. Ön mosolyog? Várjon néhány napig. Az éjjel felutazom Bécsbe és kérdést intézek a nagykövetünkhöz, aki egyébként személyes jóbarátom, vajjon az Unió azért fizeti-e hivatalnokait, hogy azok ostoba és gonosz pletykákat terjesszenek a védelmükbe ajánlott amerikai polgárokról . . .

— Azt megteheti, — válaszolt fagyosan a német gróf.

— De önön is elégtételt fogok magamnak venni, gróf úr! Nem olyat, minőt ön gondolja. Bécsből Berlinbe utazom, a dolog megéri nekem a kis fáradságot, és meglátogatom az ön császárat, aki egyízben már kitüntetett azzal, hogy meghítt ebédre. A császár úrhoz is lesz egy kérdésem.

A telivér yankeenak szédítő magasságban trónoló önérzete csengett ki Huszt hangjából.

A gróf kissé meghökkent. Ő ismeri a császárt és tudja, hogy az különös előszeretettel viselkedik az amerikaiak iránt. Egy óceánontúli konzerv-báró könnyebben beférközhetik a dolgozósobájába, mint egy brandenburgi gróf. Ha az amerikai főkonzul értesülése véletlenül téves volna? Ebből rettenetes izetlenség kerekedhetik. A császár nem érti a tréfát . . .

— Mr. Huszt, — mondta a gróf, — én azt hiszem, hogy mi mind a ketten ok nélkül izgulunk. Az én amerikai kollégám maga bevallotta nekem, hogy eddig csak magánértesítéseket vett önről. Sacramento-ban van egy nővére, az írt neki. Önnek talán igaza van, de ha úgy vélekedik, hogy egy diplomatának nem szabad ilyenféle ellenőrizhetetlen híreknek túlságos fontosságot tulajdonítania. Bár másrésről tagadhatatlan, hogy a bizalmatlanság bizonyos fokig hivatalos kötelessége a diplomatának. Én egyébként abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy megnyugtathatom önt. Holnap kell Hamburgba érkeznie a new-yorki postahajónak és három nap múlva már megkapja az amerikai főkonzul hivatalos értesüléseit, amelyeket kormányától kért. Bizonyosra veszem, hogy az értesüléseik önre nézve kedvezők lesznek és ismerve amerikai kollégámat, meg vagyok győződve, hogy ő a maga jószántából fog önnek elégtételt adni. Ami engem illet, semmi sem akadályoz abban, hogy már most

is kijelentsem, hogy én önt kifogástalan gentlemannak tartom.

A gróf ezt olyan loyális arccal mondta, aminő csak egy porosz királyi tartalékos tisztől telik. Huszt azonban nem tudott neki megbocsátani. Most már ő tette zsebre a két kezét, miközben hátat fordított a fő-konzulnak és elhagyta a termet.

Huszt észrevette, hogy a klubtagok bizonyos diszkrét tartózkodást tanúsítanak vele szemben. Ezek az ingatag magyarok néhány héttel ezelőtt valósággal ünnepezték, bár erre nem volt semmi különös okuk; most sem tudnak róla semmi rosszat, de azért mégis elfordították a fejüket. A kártyaszobában azonban nagyon szívesen fogadták. A kártyások jó fiúk és keresztényi elnézéssel vannak minden embertársuk iránt, akinél pénzt szímatolnak. Csak egy ember volt a kártyások közt, aki nem alkudott meg az elveivel. Guidó úr.

— Szervusz, Guidó! — kiáltott rá az amerikai.

— Szervusz! — dünnyögte fagyosan a képviselő úr és azzal kijátszott egy treff-tizest.

A yankee leült játszani, nyert is vagy ezer forintot, azután hazament a fogadójába.

— Rossz szél kezd fújni az óceánról, — mondta magában. — Három nap múlva, ha megjön az amerikai posta, lecsap a menykő. Ha optimista volnék, akkor abban reménykedném, hogy a postagőzös hajótörést szenvedett. Az Észak-német Lloyd steamerjeit azonban sajnálatos módon ritkán éri ilyen sors. Tehát há-

rom napom van még. Ezt a három napot nem fogom átaludni, hanem elkészülök a jövő eshetőségeire.

Hogy méltó módon elkészüljön a jövőendő eshetőségeire, mindenekelőtt tisztí egyenruhát és papiköntöst akart magának szerezni.

A következő nap reggeli óráit bevásárlásokkal töltötte az amerikai. Egy katonai egyenruhaszállítónál járt és egy papi szabónál; végül gyalogszerrel kísétált a távoli külvárosba és miután jó ideig nézelődött az ócskavaskereskedők tájékán, szóba állott egy ilyen emberrel, aki azután bevezette a boltja hátsó kamrájába. Legyünk azonban diszkrétek és ne kövessük hősünket ezen az útján, mert úgy lehet, hogy társaságunk zavarba ejtené.

A tizenegy órai gyorsvonattal hazautazott megint, egy újonnan szerzett fekete bőrrönddel felszerelve. Mikor a vonatja beért a matyóvári pályaudvarra, hol az államvasút síneit a déli vasút keresztezi, éppen szembe jött vele a husztegyházi vonat. Ekkor az egyik ablakban megpillantotta Avarffy Sándor arcát. Egy másodperc tizedrészéig meglepetten néztek farkasszemet az üvegen keresztül. Egy vastag gőzfelhő csapódott aztán közéjük és mire a felhő szétfoslott, a két vonat már messzire járt egymástól.

— Az öreg rossz híreket kapott Guidótól, — kombinálta a yankee, — s most Budapestre megy, hogy tisztázza a helyzetet. Negyvennyolc óráig azonban várnia kell még, míg megérkezik a newyorki posta.

A tudat, hogy negyvennyolc óráig nyugodtan alhatik, jókedvűvé tette. Egy négernótát kezdett füttyölni és kibontotta az ujságot, melyet a pályaudvaron vett. Mialatt a híreket böngészte, a szeme megakadt egy hamburgi táviraton, mely az Északnémet Lloyd új turbinás gőzöséről, a Munichia-ról szólt. Ez a hajó új világrekort teremtett az óceáni szolgálatban, amennyiben egy nappal előbb érkezett Amerikából Európába, mint az eddigi leggyorsabb gőzösök.

— Nagyszerű gyerekek a németek! — mondta elismerés hangján Huszt.

De aztán egyszerre kiesett szeméből a monokli.

— Hogy pukkadott volna meg a kazánja! Hiszen ez a Munichia az én postámat hozza! Tehát már csak huszonnégy órám van!

Pálma a kastély kapujában fogadta vőlegényét. Zavart és kissé félénk mosoly ült ajkán. Tegnap este levelet vettek Guidó úr kezétől, melyben azt írta, hogy a yankee alighanem szélhámossá és Pálma elkészült már arra is, hogy soha sem fogja többet viszontlátni Husztot.

— Hol járt ilyen sokáig? — kérdezte a leány.

Válasz helyett az amerikai kivette zsebéből az ujságot és kis cikket tartott Pálma szeme elé. Abban meg volt írva, hogy a francia kormány három millióért áruba akarja bocsátani a hyeresi híres kastélyt, melyet valaha egyik provencai gróf építtetett kedvesének a kies tengerparton.

— Tegnap este távirati úton megbíztam párisi ügyvivőmet, hogy lépjen alkudozásokra a francia kormányal. Ma reggel végre értesítettek, hogy a kormány elfogadta ajánlatomat. A kastélyt magának ajándekozzom, Pálma.

— Igazán nagyon kedves! — mondotta meghattottan a leány

És azzal csókra nyujtotta Husztnak a homlokát. Most már inkább hajlandó volt elhinni, hogy az öreg Lándory és Guidó sületlenségeket írtak és hogy az édesapja rémeket látott.

Pálma csókja eszébe juttatott valamit a yankeeknak. Azt, hogy jó dolog volna, ha a menyasszonyát hirtelen úgy magába tudná bolondítani, hogy a leány megbo csássa neki mindazt, amit holnap hallani fog felöle. Regényekben az ilyesmit igen valószínű módon szokták megírni. És van egy daljáték is, — talán a Koldusdiák? — ahol ilyen esetről van szó.

Huszt a délután folyamán tényleg úgy viselkedett, mint egy boldogtalan, akinek eszt megzavarta a szerelem. Ő, aki eddigelé mindig meg tudta őrizni a yankee halvérét, most egyszerre lobogó lánggal égett. Hamarosan kitünt azonban, hogy a jegyespár szerepet cserélt. Pálma, aki néhány nappal ezelött még maga volt a forró odaadás, most hűvös, nyugodt és józan maradt. A szegény leány ugyanis sehogy sem tudta kivenni fejéből Guidó úr levelének egyik mondatát: „Az amerikai főkonzul úton-útfélen meséli, hogy a konzerv-Hud-

son vagyonának utolsó centjét is a metodistáknak testálta.“

Huszt végül megszégyenülten vallotta be magának, hogy semmi hatalma nincs e hófehér jéghegy fölött. Otthagyta Pálmát a kis szalonban, cigarettára gyújtott és kiment a kertbe. Éppen jókor érkezett, hogy elcsípje a postaszolgát.

— Táviratot hoz?

— Pálma kisasszonynak . . .

— Csak ide vele!

Habozás nélkül — de a ragasztó bélyeget kímélve, — fölbontotta. Kitünt, hogy mennyire célszerű, ha az ember olykor érdeklődik a mások táviratai iránt.

„Holnap reggelig maradok, akkor biztos híreket kapok. Addig készülj a legrosszabbra, de ne tégy döntő lépést semmi irányban. Ügyelj magadra és a házra.“

Ezt az öreg telegrafálta Budapestről.

Huszt azonnal beszólította francia komornyikját. Ez az elegáns naplopó unalmában a kastélytól egy ágyúlövésnyire már minden hajadonnak házasságot ígért.

— Gontran úr, — mondta a yankee, — olyan távirati hírt vettem hazulról, hogy holnapután útra kell kelünk.

— Hála Istennek! — sóhajtott a francia.

— Megvárjuk Avarffy urat, elbúcsúzunk tőle és elutazunk.

— Hová?

— Hamburgba s onnan New-Yorkba. Hogy azonban megkönnyítsem magamnak a búcsúzást, a háziaknak azt fogjuk mondani, hogy egyelőre Budapestre megyünk. Megértett?

— Tökéletesen, uram. Én is tudok itt olyan nőt, akik igen rossz néven vennék, ha megtudnák, hogy Amerikába utazom.

— Ön tehát holnap csomagolni fog. A kocsisnak mondja meg, hogy reggeli tízkor átmegyek Lándorfalvára a grófhoz, hogy átadjam neki a ládát a porcelánholmival, melyet Budapestről rendelt.

Az amerikai a két hölgy társaságában költötte el estebédjét. Zsezse önnagysága ezúttal igen szeretetreméltó volt és valószínű, hogy jókedvének a Pálma rosszkedve volt az okozója. Amióta a fiatal leány azt gyanította, hogy valami hiba van a vőlegénye milliói körül, azóta állandóan attól rettegett, hogy Zsezse neszt vehetné a dolognak. Ezt az örömet pedig nem akarta megszerezni szép sógornőjének. Zsezse nem is tudott semmit, de azért a mátkapár nyomott kedve fölötte jó hatással volt reá.

A kis társaság hamarosan szétoszlott. Tíz óra felé már mélységes csend borult a kastélyra. Ekkor nesz nélkül megnyílt a földszintes sarokszoa ajtaja és az amerikai kiosont a kertbe. Szürke sportruhában volt, selyem hálóingben, a fején úti sapkát viselt, a lábán pedig gummitalpu tennisz-cipőt . . .

Mielőtt nyomon követnők hősünket kalandos éjjeli útján, állapodjunk meg egy pillanatra, mert, úgy érzem, hogy egy őszinte vallomással tartozom türelmes olvasóimnak. Bevallom, eredetileg az volt a tervem, hogy hallgatással fogom mellőzni az éj történetét. Ez azonban, sajnos, lehetetlen a mese folytonossága szempontjából. Arra határoztam tehát magamat, hogy mindent híven el fogok mondani. Előrelátható, hogy a becsülés, mellyel olvasóim elbeszélésem hőse iránt viselkednek, tetemesen meg fog csorbulni. Nem szándékom őt megvédelmezni, az emberszeretet azonban arra indít, hogy olvasóimat emlékeztessem bizonyos enyhítő körülményekre, melyek latba vehetők. A büntetlen előéletet, mely a bírósági eljárásban nagy szerepet visz, nem feszegetem. Rámutatok azonban Huszt-Hudson ifju korára és arra a körülményre, hogy a Guidó-féle bank bukása nagyon fölizgatta és némileg talán meg is zavarta ítélőképességét.

Ezek után siessünk hősünk után, aki már a sötét kertben áll, egy bokor árnyékában és mereven szemléli a kastély felső emeletét, hol Avarffy Sándor hálószobája van és ahol — mint tudjuk — Báthory Erzsébetnek vagyont érő gyöngyékszerét őrizték egy régi vasláda fenekén. A yankee oda akart feljutni.

Hogy miért nem ment föl egyszerűen az emeleti lépcsőn? Mindjárt kitudódik, ha egy röpke pillantást vetünk a ház helyrajzára. A család tudvalevőleg az emeleti szobákat lakta. Az öreg úr szobájába két ajtón

tett, a másik egy kisebb kamrába, melyet fürdőszobáját lehetett bejutni. Az egyik ajtó a nagy folyosóra vezetnek használtak. A kamrából egy kárpitos ajtó Pálma szobájába vezetett, Pálma szobájának a főbejárata megint a nagy folyosóra szolgált. Aki a folyosó felől hozzá akart férkőzni a kincses ládához, annak vagy az Avarffy, vagy a Pálma ajtaján kellett bemenni. A két ajtó még a régi jó zshiványidőkben készült, mikor az ajtókat vastag tölgyfadorongokból faragták és belülről kampóra járó vasrudakkal torlaszolták el. Huszt tudta, hogy Avarffy elutazása előtt alaposan elzárta a maga ajtaját. Ezt csak dinamittal vagy faltörő kossal lehetne kinyitni. Hátra volt még a Pálma ajtaja. Ez azonban szintén nem jöhetett kombinációba. A szobába tehát az ablakon át kellett bemenni.

Nem volt az ablakon vasrács? — kérdi a szíves olvasó.

Volt. Karnyi vastagságu rudakból kovácsolt és tüskés arabeszkekkel átfont rács volt minden ablakon. A fürdőszobának volt azonban egy két arasznyi átmérőjű kerek szelelő-lyuka, azon nem volt rács. Tudva-levő dolog, hogy a régi jó időkben, mikor a huszti kastély épült, még nem igen ismerték a fürdőszoba intézményét. Avarffy Sándor húsz esztendővel ezelőtt, sóhajtván bár, de meghajolva a haladó kor követelményei előtt, tetemes költségen fürdőszobává alakította át a lakása mellett levő sötét kamrát és ekkor törette ki a szóbanforgó szelelő-lyukat.

Lássuk azonban, hogy mihez kezd Huszt. Egy ideig csendben hallgatja egy csalogány méla énekét, azután a pitvar utolsó oszlopa mellé oson és ott néhány ügyes fogással gyorsan felkúszik a villámhárítón az emeletig. Az emeleti ablak alatt egy arasznnyi szélességű kiugrása van a falnak. Arcát a falnak fordítva, kiterjesztett karokkal lépked a kiugráson. Két becsukott ablak előtt halad el: ezek Zsezse ő nagysága ablakai. Azután meg kell kerülnie a sarokoszlopot, mely az oldalszárnyat a főépülettől elválasztja. Megint két ablak, ez a kis szalón; három ablak az ebédlő; két ablak a Sándor úr szobája. Most ott van a kerek szelelő-lyuk előtt. Megpróbálja, hogy kinyissa az ablakot, de belülről be van reteszelve. Rámástól be akarja nyomni, de az lehetetlen. Ekkor egy ökölnyi darab viaszt vesz ki a zsebéből, azt odaragasztja az üveghez és a gyémánt gyűrűjével egy tenyérynnyi lapot kivág az üvegből. A viasszal azért fogja az üvegdarabot, hogy annak lehulló cserepei zajt ne csináljanak. A lyukon át benyúl a karjával, megkeresi az ablak reteszét és kinyitja. A szelelő-lyuk igen szűk, de az ilyen jótermetű legény be tud férkőzni minden résen, ahová be tudta szorítani a két vállát.

A fürdőszobában van. Balra van Pálma, jobbra Avarffy úr ajtaja. A jobboldali ajtó be van zárva, de a kulcs a zárban van. Nesz nélkül kinyitja, aztán kiveszi a kulcsot a zárból és beoson az öreg hálószobájába. Egy kis lámpás villan meg a kezében. Miután

meggyőződött, hogy tényleg egyedül van a szobában, kulccsal bezárja az ajtót, azután egy karosszékbe ül és cigarettára gyújt. Eddig jól ment minden.

Miután elszívta a cigarettáját, már kipihente a fáradtságát is. Most letette egy székre zseblámpását és annak fénye mellett szemügyre vette a ládát. A padlóba hatalmas kőlap volt beépítve, annak testébe fúródtak be vasgyökerekként a láda csavarjai. Emelő darúkkal se lehetett volna kimozdítani helyéből. Erre azonban Huszt nézete szerint nem is volt semmi szükség. Ő egy selyemkendőt vett ki a mellső zsebéből és abból különféle acélszerszámokat csomagolt ki, mely szerszámok némileg orvosi műszerekhez hasonlítottak. A vasláda, mely talán azt várta, hogy kalapáccsal és vésővel fognak nekiesni, gúnyosan összecsiszorította a kulcslyukát, mintha azt akarná kérdezni: — Hát ez meg mi? — A láda öreg volt és naiv és nem ismerte a modern technika vívmányait . . . Huszt néhány vékony acélpálcát szorított egymás mellé és beleillesztette a kulcslyukba. Jó ideig tologatta és illesztgette a pálcákat. A vén láda e provokációra azzal felelt, hogy zordon daccal összeszorította bordáit. No velem ugyan megjárja az úr! — gondolhatta magában. — A következő pillanatban — krics! — már megnyílt a zár. Ha érezni tudott volna a láda, akkor olyanformán érezhette volna magát, mint egykor az első páncélos lovag, akit oldalba lőttek az első puskával.

A yankee kinyitotta a láda födelét és keresgélni

kezdetten benne. Először is egy papírlapon akadt meg a szeme. Kezébe vette és megnézte. A saját írása volt: az öreg konzerv-Hudson emlékiratainak borítéklapja... Hogyan került ez ide? Hiszen ő a kéziratot az acélkazettájában tartotta!

— Alávalóság! Megloptak! — dörmögte dühösen.

A kézirat maga nem volt sehol. Azt alkalmasint már elégette az, aki ellopta.

Börtököt talált a láda fenekén. A kezébe vette és kinyitotta. A fekete bársonyon szelid fénnel ragyogtak Báthory Erzsébet mogyorónyi gyöngyei. A yanke megkönnyebbülten sóhajtott föl. Már attól tartott, hogy a furfangos öreg magával vitte az ékszert. Miután zsebre tette a kincset, tovább keresgélt a ládában. Reá nézve értéktelen írásokon kívül csak néhány antik érmet és egy zápfogat talált. A fogat azért őrizte meg Avarffy, mivel arannyal volt plombozva.

Sokáig kellett vesződnie, míg újból be tudta zárni a ládát. Azután a rend kedvéért néhány vasszilánkot nyomott be a zárba. Ez arra való, hogy Avarffy ne tudja kinyitni. Míg tudós lakatost kerít, eltelik bele egy fél nap.

Az amerikai megnézte az óráját. Még éjfél se volt. Ugyancsak jól kihasználta az idejét. Elhagyta a szobát és bezárta maga után az ajtót. De ekkor gikszert adott. Érthetetlen, hogyan követhetett el ilyet, de bizonyos, hogy megcselekedte. A sötéttségben rálépett egy pléh mosdótál szélére, mely a padlón állott. A tál ágas-

kodva fölpattant, körülszaladt a szobában és haragosan nekivágódott Pálma ajtajának. Azután bűgva körbe forgott, míg végül elült.

— Ta barom! — sziszegte a yankee.

Máig se bizonyos, hogy kinek mondta, a tálnak-e, vagy önmagának. Azután sietve fölmászott a fürdőkád szélére, hogy elérje a szelelő-lyukat. De e pillanatban megnyílt a tulsó ajtó, a szobába világosság áradt, Pálma állott előtte, égő gyertyával a kezében.

— Jézus Mária, ki az!?

Az amerikai leugrott a kádról és térdre vetette magát a leány előtt.

— Én vagyok, Pálma!

— Te? Az istenért, mit akarsz itt?

— Örült vagyok, bűnös vagyok, beismerem . . . Te tettél ilyenné, Pálma! Oly hidegen és ellenségesen viselkedtél egész nap, hogy elvetted eszemet . . . Nem tudtam aludni, nem tudtam gondolkozni . . . Éreztem, hogy nem élem túl az éjszakát, ha nem látlak, ha nem nyerek tőled egy jó szót . . . Te nem szeretsz, Pálma! Óh, te nem szeretsz!

— Kelj föl, szegény barátom és nyugodjál meg, — szólt Pálma.

A yankee fölemelkedett és halálos szomorúsággal tekintett Pálmára. Aztán egyszerre szikrázni kezdett a szeme.

— Óh, Pálma! — kiáltotta szenvedélyesen.

— Huszt! — szólt parancsoló hangon a leány. —

Ne feledd, hogy mivel tartozol nekem s e háznak. Hogyan tudtál ide bejutni?

— A szelelő-lyukon át... A kertben bolyongtam az imént, mert a te kegyetlenséged elvette az álmomat, és azon tanakodtam, nem volna-e jobb, ha kurtán végeznék magammal egy pisztolylövéssel... Akkor megláttam az ablakodból kiáradó gyertyafényt... Ha még egyszer láthatnám! Csak még egyszer! — villant át az agyamon. Feljöttem a villámhárítón és most itt vagyok.

— Örült vagy! — szörnyűködött a leány. — S ha meglátott volna valaki?

— A haldoklót nem érdeklik etikett-kérdések, — vetette oda sötét daccal Huszt.

— És mit akarsz most itt?

— Tudni akarom, hogy mi szándékoz velem. Te nem vagy már az, aki voltál, Pálma. Te megváltoztál. Mi történt veled?

— Ugyan, yankee, legyen hát eszed! Mire való így félreverní a harangokat? Nem változtam meg, de a szerelmesedből a menyasszonyod lettem. Most már a női okosságom is azt parancsolja, hogy másképp viselkedjem veled szemben, mint annak előtte.

Az amerikai ábrázata kiszélesedett.

— Hihetek neked, Pálma? Nem igaz tehát, hogy kiábrándultál belőlem?

— Megesküdjem?

— Óh, ha adnál egy csókot...

Pálma megcsóválta a fejét.

— Ma egyet sem. Holnap este annyit, amennyit akarsz!

— Az amerikai postától teszi függővé a csókjait!

— gondolta magában Huszt. Azután hangosan monddotta:

— Mért éppen holnap?

A kérdés nem ejtette zavarba Pálmát.

— A mai nap reám nézve igen szomorú . . . Evfordulója a szegény nagyanyám halálának . . . Neki ősi és igen szigorú nevelési elvei voltak . . . Ilyen napon . . . beláthatod . . .

— De hiszen éjfél már elmúlt! — mondta arcátlan naivitással Huszt.

Pálma azonban nem alkudozott tovább.

— Szót se többet, ha szeretsz! Eredj!

A yankee sóhajtva föl akart mászni a fürdőkádra. A leány azonban visszaparancsolta.

— Az ajtón át eredj.

A hálósobáján átvezette vőlegényét és miután előbb kissé hallgatódzott az ajtón, kieresztette a folyosóra . . .

— Majd holnap! Holnap! — súgta utána.

A yankee a szívéhez kapott és igen jól esett neki, mikor ujjai alatt megroppant Csejthevár asszonyának ékszere . . . Így aztán nem is fájt neki túlságosan, amikor meghallotta, hogy az okos Pálma kétszer megfordítja az ajtó kulcsát.

Az éj viszontagságai ezzel még nem értek véget. Húsz lépést se tett még a lépcső irányában a sötét folyosón, amikor hirtelen becsapódott mellette egy ajtó s az ajtó mögött egy halálra rémült női hang kiáltozni kezdett:

— Segítség! Rablók! Gyilkosok!

Az ajtó Zsezse ő nagysága szobájának ajtaja volt, a hang pedig Zsezse ő nagysága hangja. A yankee habozás nélkül megnyomta a kilincset. Az ajtó nem volt elzárva. Zsezse, teljesen felöltözötten, a szoba közepén állott, gyertyával az egyik és revolverrel a másik kezében. A két karja úgy remegett, hogy a gyertya és a pisztoly összevergődtek.

— Mi baj? — kérdezte az amerikai.

Jó ideig tartott, míg az asszony megismerte.

— Te vagy az, Huszt? No, hála Istennek!

— Mi történt itt? Ki ijesztett meg?

— Borzasztó dolgok történtek! Képzeld csak: jó egy órával ezelőtt történt — én már az ágyamban fekvődtem, — hogy egy emberi alak surrant el az ablakom előtt . . .

— Az emeleten? Hiszen az lehetetlen!

— Láttam! Teljesen ébren voltam . . . Amikor az első ablak előtt elhaladt, magam is azt hittem, hogy talán a szemem káprázott . . . Föültem az ágyamban és a második ablakra figyeltem . . . Ott újból fölbukkant . . . Láttam az árnyékát is, amit a szoba padlóján vetett . . .

— Ez nagyon különös dolog! — konstatálta a yankee.

— Rögtön fölkeltem, — folytatta az asszony, — és fölfegyverkeztem . . . Egy óra óta ülök itt, pisztollyal a kezemben és egyebet se teszek, mint félni . . . Most végül megembereltem magamat és elhatároztam, hogy átmegyek Pálmához . . . Éppen kinyitottam az ajtót, amikor egy sötét alak jött velem szemben . . . Nem tudtam, hogy te vagy és elkezdtem kiabálni . . .

Ő nagysága leült egy székre. A nagy félelme kezdett már oszladozni.

— Mit kerestél te az emeleten? — kérdezte később.

— Én is valami különös neszt hallottam a fejem fölött és feljöttem, mert eszembe jutott, hogy itt védetlen nők vannak . . . Bejártam azonban az egész házat és nem találtam semmi gyanúsat. No, de most megyek.

— Beszéltél már Pálmával? — kérdezte az asszony.

— Nem. És nem is akarok vele beszélni.

— Ah? És miért nem?

— Pálma néhány nap óta igen furcsán bánik velem.

— Magam is észrevettem. De mi ennek az oka?

— Hát nem tudod?

— Sejtelmem sincs róla. Hiszen előttem mindent eltitkolnak.

— Akkor megmondom. A menyasszonyom féltékeny reád.

— Reám?

— Annyira féltékeny, hogy három nappal ezelőtt el akart tiltani attól is, hogy beszéljek veled. Azt mondta, ha még egy szót szólok hozzád, akkor felbontja az eljegyzésünket.

Guidóné haragosan nevetett.

— Pálma kígyó, — mondta mély meggyőződés hangján, — te pedig számár vagy, kedves barátom.

— Miért volnék számár? — csodálkozott az amerikai.

— Többek között azért is, mert amerikai vagy és mert minden amerikus számár. Ha volna egy csepp eszed, akkor szó nélkül faképnél hagynád az elbizakodott leányt. Még ő mer példálózgatni, hogy fölbontja az eljegyzést? És mihez kezd aztán? Egész Európában nincs férfi, aki elvenné, mert a legtöbb európai ember már jegyben járt vele egyszer. Egy ilyen bivaly-naivságu yankeének kellett átúsznia az óceánon, hogy főként alá hozza ő nagyságát . . . És helyett, hogy térden csúszva zarándokolna el a radnai Boldogasszonyhoz, helyett még ő mer föltételeket szabni? Nos, yankee, én csak azt mondom neked: megérdemled a sorsodat!

Huszt elgondolkozva nézte Zsezsét.

— Őszintén szólva, magam is furcsálom ezt az egész dolgot, — mondta mélán. — Amerikában egészen

másképp volt. Az öreg Carnegie följánlotta nekem a leánya kezét és Van der Gould ma is haragosom még, hogy nem vettem el az ő Ketty hugát . . . Itt Európában azonban úgy bánnak velem, mint az ágról szakadttal.

— Ennek magad vagy az oka!

— Tanácsolj, Zsezse, mit tegyek?

— Köszönöm, de én már nem ártom magamat a dologba. Úgy is tudom, hogy reggel megint bocsánatot fogsz kérni ő nagyságától és ebédnél reám se mered emelni a szemedet. Huszt, te gyáva vagy!

— Félreismersz, Zsezse! Tudod, hogy mi jár már napok óta a fejemben?

— Nos? . . . Jár egyáltalában valami a fejedben?

— Itthagynom Pálmát és búcsú nélkül visszautazom Amerikába.

— Ezt az őrangyalod tanácsolta neked. Nem hiszem azonban, hogy megfogadd.

— Ha akarod, holnap reggel utazom. Erre a becsületszavamat adom.

— Amerikai szavadat?

— Észak- és délamerikai szavam.

Zsezsén valóságos örömmámor vett erőt. Most már nem félt többet a zshiványoktól. Semmitől sem félt már.

— Yankee, ha ezt megtennéd! Felséges volna! Isteni volna!

— Megteszem, egy föltétel alatt. Nem látok egészen tisztán a dologban. Nem tudom, hogy a Pálma iránt érzett ellenszenved vagy a hozzámvaló jóindulatod szól-e hozzám . . . A gyűlölet szavára ne hallgasson a keresztény ember . . .

— No, de édes barátom, hiszen én nem gyűlölöm Pálmát! Én csak igazságos vagyok vele szemben. Ami pedig a hozzád való jóindulatomat illeti, nagy mamlasznak kellene lenned, ha kételkednél benne. . . Te különben tényleg nagy mamlasz vagy, drága barátom. Ne vedd rossz néven az őszinteségemet és eredj aludni.

Huszt ekkor leült Zsezse mellé a kerevetre és azt mondta:

— Köszönöm, egy cseppet sem vagyok álmos. Az a kérdés, akard-e, hogy holnap fölbontsam az eljegyzésemet?

— Akarom, akarom, ezerszer is akarom! — válaszolt Zsezse.

XI.

Reggeli tízkor előállott a kocsi, hogy átvigye Husztot Lándorfalvára. Tudjuk, hogy porcellánholmit akart vinni a grófnak. A fekete bőröndöt föltették a bakra és a francia komornyik rárakta a sárgát is. Zsezse ekkor megcselekedte azt, amit asszony kora óta még nem tett meg, tízkor ugyanis már teljesen felöltözött

megjelent a parkban. Azt mondta, hogy ő is át akar menni Lándorfalvára, mert vissza kell adnia a grófnő látogatását. Pálmának láthatólag nem volt inyére a dolog, de elkísérni nem akarta őket. Neki meg kellett várnia édesapját, akit a déli vonattal várt haza.

Alighogy a kocsi kiért az országútra, Zsezse ráparancsolt a kocsisra, hogy hajtson a vasút felé.

— Maga most elutazik, — mondta Husztnak franciául, hogy a kocsis meg ne értse. — Budapestre utazik és meg sem áll New-Yorkig. Ezt az amerikai becsületszavával fogadta nekem, tehát meg is kell tennie. Magam pedig, hogy a kocsis otthon ne fecseghessen, tényleg átmegyek Lándorfalvára és estig ott maradok . . . Vacsoránál majd megmondom Pálma ő nagyságának, hogy a vőlegénye túl van már ungonberken . . . És ezt az élvezetet nem adom semmiért a világon . . .

Huszt valóban megváltotta a jegyét és beszállt a vonatba. Azt mondta a kalauznak, hogy Budapestig aludni szeretne és jó borravalót adott neki. Zsezse csak akkor szállt megint kocsiba, mikor a vonat már elindult. A szép asszony a pályaudvartól Lándorfalváig, kevés megszakítással, egyre kacagott. Ha olykor abba hagyta a nevetést, kissé elmélázott a közelmúlt különös eseményein, de aztán Pálma sógornéjára kellett csak gondolnia, hogy újból erőt vegyen rajta a viharos jókedve. A tisztos vén kocsis már nagyon restelte, hogy az úton járó parasztemberek mind utánuk fordulnak.

Mikor Huszt vonatja beért a matyóvári stációra, egyik kocsiból egy fehérköponyeges, hosszú gárdatiszt ugrott le a perronra. Csinos ember volt és tömött, rőt bajuszt viselt. A gárdista megkérdezte egy vasúti tisztól, hogy mikor indul a trieszti vonat. Azt a fölvilágosítást nyerte, hogy egy félóra múlva. A tiszt föl-alá kezdett járni a perronon. Később egy öreg generálist vett észre, aki a sínek közt sétált és ekkor hozzálépet és a mágnás-katonák hanyag feszességével összeütve a sarkanytűt, valami német nevet morgott. A tábornok kezet fogott vele.

— Hová utazik, kapitány úr?

— Triesztbe, illetőleg Miramarébe.

— Mi dolga ott?

A gárdista kissé elmosolyodott.

— Legfelsőbb szolgálatban utazom . . .

— Pardon! — mondta az öregúr.

Es többet nem is kérdezett tőle, hanem az időjárásról kezdett beszélgetni. Időközben megérkezett a gyorsvonat Budapest felől. A gárdista, — akiben a szíves olvasó talán fölismerte már Huszt-Hudson urat, — egyik kocs ablakában megpillantotta Avarffy Sándor, Guidó és Imre fejét. Az öreg arca szinte lilaszínű volt.

— No, ezek szép dolgokat hallhattak az amerikai főkonzultól, hogy mindjárt csoportosan készülnek rárohanni! — gondolta magában a yankee.

Mikor a trieszti vonat előállott, a tábornok fölszó-

lította a gárdistát, hogy szálljon vele egy fölkébe, mert ő is Triesztbe megy. A kocsiban azután kedélyes társalgásba merültek.

— Mi is a kapitány neve? — kérdezte az öreg.
— Az imént nem értettem meg jól.

— Lobkovicz, — felelte egykedvűen Huszt.

— Lobkovicz? — csodálkozott az öreg, — de hiszen akkor mi rokonok vagyunk, mert nekem minden Lobkovicz atyámfia.

— Tessék! — szólt magában az amerikai, — millió név között választottam és éppen a Lobkovicz nevet kellett választanom! Ha ez nem pech . . .

Azután hangosan mondta:

— Tartok tőle, hogy nem vagyok abban a szerencsés helyzetben, hogy excellenciád rokona legyek . . . Én ugyanis báró Lobkovicz vagyok és a hercegek nem rokonaink . . .

— Ah úgy! — mondta elnézően az öreg úr és azzal a kézi bördöndjében kezdett keresgélgni.

— Szeretem a katonákat, — jegyezte meg magában az amerikai, — mert nem kíváncsi emberek.

A következő pillanatban azonban már megváltoztatta előnyös véleményét, mikor egy vastag kis könyvet látott a kegyelmes úr kezében. A gótai almanach volt.

— Miféle izetlen podgyással utazik a vén krampusz? — dühöngött magában az amerikai gárdista.

A tábornok az L betűt kereste.

— Hallja, — mondta végül, — én itt egy mákszemnyi Lobkovicz bárót se talállok.

— Azt meghiszem, — válaszolt nevetve a kapitány, — az én nevem nem is Lobkovicz.

A tábornok redőkbe vont a homlokát.

— Mit jelent ez, kapitány úr?

— Azt jelenti, hogy inkognitóban óhajtok utazni. S ha ön, kedves tábornok úr, nem respektálja az inkognitómat, akkor ám nézzen meg jól és talán eszébe fog jutni, hogy ki fia vagyok. Ha pedig nem jut eszébe, az az ön baja, mert illenék, hogy eszébe jusson . . .

A tábornok kiejtette kezéből a könyvet és majd megdermedt a nagy csodálkozástól. Aztán egyszerre úgy rémlett neki, hogy tényleg látta már a fiatal tiszt arcát. Talán egy udvari bálon, vagy egy családi arcképen, melynek rámáját császári korona ékesítette . . . Persze, a névre nem emlékezett így hirtelenében. Nem is lehet kívánni egy öreg katonától, hogy negyvenötven fenséges nevet betéve tudjon.

— Bocsánat! — hebegte loyális zavarában.

A fiatal tiszt nevetve nyújtott neki kezét.

— Semmi bocsánat! Nem is képzelem, hogy az én unalmas életemben mennyi kedves derűt hoznak az ilyen apró kalandok!

Egy nagyobb állomáson csendőrök járták végig a vonatot. Valami szököfélben levő gonosztevőt keres-

tek. Egy goromba kéz felrántotta a két katonatiszt fülkéjének ajtaját.

— So ein Rindvich! — morogta a tábornok.

S azzal becsapta megint az ajtót.

Triesztben sisakos csendőrök fogadták az utasokat. Mikor meglátták Husztot, aki a tábornok jobbján hagyta el a perront, kihúzták magukat és mereven tisztelegtek . . .

Az amerikai gárdista még az este megjelent a Görögországba induló hajó födéletén és előhívatta a kapitányt.

— Mikor indul a hajója?

— Éjfélkor pontban.

— A jerichói érsek önnel fog utazni. Magas megbízásból kérem önt, hogy viselkedjék iránta a legnagyobb előzékenységgel, mert Bécsben nagy kegyben áll ő eminenciája. Ön talán tudja, hogy az érsek a keleten az osztrák befolyás egyik legerősebb támasza.

Kevés idővel éjfél előtt ő eminenciája megjelent a hajón. Cselédek nélkül utazott. Egy hordár két bördőt hozott utána; egy feketét és egy sárgát. Mikor ő eminenciája suhogó selyemköntösében, övig érő szép szakállával áthaladt a hajó hídján, a kapitány, aki jó katolikus volt, eléje lépett és megcsókolta a kezét.

Fiuméig jó útja volt az érseknek. Hogy mi történt Fiume és Görögország között, azt elmondtam már elbeszélésem elején.

Az író zárószava.

A türelmes olvasó talán emlékszik még, hogy ezt a történetet maga Huszti Huszt mondta el nekem, miközben az athéni Olimpieontól a Nimfák hegyéig sétáltunk. Még az este kifizettem a négyszáz drachmát, melyet föltételelesen odaigértem neki. Éppen zsebre akarta tenni a pénzt, mikor eszembe jutott valami.

— Az ön elbeszélésében van néhány homályos pont. Ön, ugyebár, azt mondja, hogy nagy szüksége van a pénzre?

— Nagy szükségem van rá, mert Amerikába akarok menni, hogy föllépjek a küszöbön álló választásoknál.

— Képviselő akar lenni? Milyen programmal lép föl?

— A konzerv-trust programjával.

— És mire kell önnek az én pénzem? Választási költségre?

— Ne nevettesse ki magát, kedves uram! A választási költségeimet a trust fogja előlegezni. Az ön pénze azért kell nekem, mert nem szeretek második osztályon utazni az oceánon.

— De hiszen ön magával hozta Báthory Erzsébet nyakékét?

— Kérem, ne is juttassa eszembe az átkozott ékszer! Mikor ideérkeztem, első dolgom volt, hogy meg-

becsültessem egy hozzáértővel. Tudja, hogy mennyit akart érte adni?

— Kiváncsivá tesz!

— Háromezer frankot!

— De hiszen Avarffy Sándor háromszázezer forintba becsülte?

— Ebből láthatja, hogy az öreg megcsalt. A gyöngök hamisak. Avarffy régóta eladta az igaziakat — bizonyára sajnálta a tőkét kamat nélkül hevertetni — és műgyöngyöket tett a helyükbe, hogy elbolondítsa az embereket. Mindössze harminc-negyven kisebbfajta igazgyöngy van az ékszerben, ezek azonban oly ügyesen vannak elhelyezve, hogy megtévesztik a felületes szemlélőt . . .

— De hiszen e szerint ön nagyon ráfizetett az európai kirándulására?

— Nem elég, hogy Avarffy Sándor eltulajdonította édesapám birtokait . . .

— No, erről inkább ne beszéljünk!

— Pardon — én tényleg úgy beleéltem magamat a konzerv-Hudson fiának szerepébe, hogy ilyen kis botlások megesnek velem . . . De azért való igaz, hogy mindenki becsapott! Guidó elszedte a pénzemet, az öreg ellopta vagyont érő kéziratomat, a konzerv-Hudson emlékiratait, Pálma pedig — no, de róla inkább ne is beszéljünk!

— De Zsezse?

— Zsezse igen derekasan viselkedett velem szem-

ben. Igaz, hogy csak Pálma iránt érzett gyűlöletből tette, de ezt meg tudom neki bocsátani. Én egyébként nem vagyok szentimentális ember, de most, bevallom, alig várom már, hogy viszontlássam Amerikát. Odaát őszintébbek és könnyebben áttekinthetők a viszonyok. Ott a becsületes ember becsületes, a kalandor pedig kalandor. Önöknél tömegesen vannak leplezett kalandorok, akik a becsületes és előkelő ember kiváltságait élvezik s így nagy fölényben vannak a hivatásos kalandor fölött. Ez azonban nem tiszta játék. Mit szól ön például ahhoz, hogy azoknak, akik engem kifosztottak, módjukban van, hogy csendőrökkel üldöztessenek? Nos? . . .

Nem válaszoltam a kérdésére. Huszt aztán maga is vállat vont és így szólt:

— Sebaj! Legalább jól mulattam a pénzemen! Tanultam is egyetmást. Amerikában a milliárdos kisasszonyok nagyon szeretik az európai arisztokratákat... Ha Európában el tudtam játszani a konzerv-báró szerepét, Amerikában rátérhetek még a feudális nagyúr szerepére is . . . Ez attól függ, hogy milyenek a politikai kilátásaim.

Huszt úr kezét fogott velem és elbúcsúzott tőlem.

Azóta se láttam. Szeretném azonban, ha túl az óceánon kegyeibe fogadná a sors.

Vége.

16*

□ Singer és Wolfner kiadása Budapesten □

Herczeg Ferenc

könyvei:

Korona

Kaland	4.—,	kötve 6.—
Déryné ifjasszony	2.50,	" 4.50
Lélekrablás	3.50,	" 5.50
Böske, Erzs, Erzsébet. Elbeszélés- lések	3.50,	" 5.—
Elbeszélések	3.20,	" 5.20
Honszerző	4.—,	" 6.—
Bizánc	2.50,	" 4.50
Kéz kezet mos.	2.50,	" 4.50
Andor és András	3.20,	" 5.20
Balatoni rege	2.50,	" 4.50
Pogányok. Regény	5.—,	" 7.—
Idegenek közt	2.80,	" 4.80
Ocskay brigadéros.	2.50,	" 4.50
Arianna. Elbeszélés	3.—,	" 5.—
Egy leány története. Regény	3.60,	" 5.60
Gyurka és Sándor. A Gyurkovics- fiúk folytatása	3.—,	" 5.—
Az első vihar, színmű 4 felv.	2.50,	" 4.50
Honthy háza	2.50,	" 4.50
Az első fecske és egyéb elb., 3. kiad.	3.—,	" 5.—
Szabolcs házassága, 4. ezer	3.20,	" 5.20
A Gyurkovics-fiúk	4.—,	" 6.—
Napnyugati mesék	3.20,	" 5.20
A Gyurkovics-lányok, 16 ezer	3.—,	" 5.—
Simon Zsuzsa, 3. kiadás	3.60,	" 5.60
A három testőr, vigjáték	2.50,	" 4.50
Adolovaináobleánya, színmű, 2. k.	2.50,	" 4.50
Mutamur. Elb., 3. kiadás	4.—,	" 6.—
Fenn és lenn, 3. kiadás	4.—,	" 6.—

ÚJ IDŐK

Szépirodalmi képes hetilap

== Szerkeszti ==

Herczeg Ferenc

—
Negyedévre 4 korona

—
Szerkesztőség és ki-
adóhivatal: Budapest,
Andrássy-ut 10. szám.

▣ Singer és Wolfner kiadása Budapesten ▣

LOVIK :: KÁROLY könyvei:

A vándormadár.	
Regény. Ára fűzve	
3 —	kötve 5.— K
Őszi rózsza	„ 2.80 „
A kertelő agár.	
Regény	„ 2.80 „
Leveles láda, fűzve	
1.50	„ 2.40 „
A leányvári boszorkány. Re-	
gény, fűzve 3.50	„ 5.— „

□ Singer és Wolfner kiadása Budapesten □

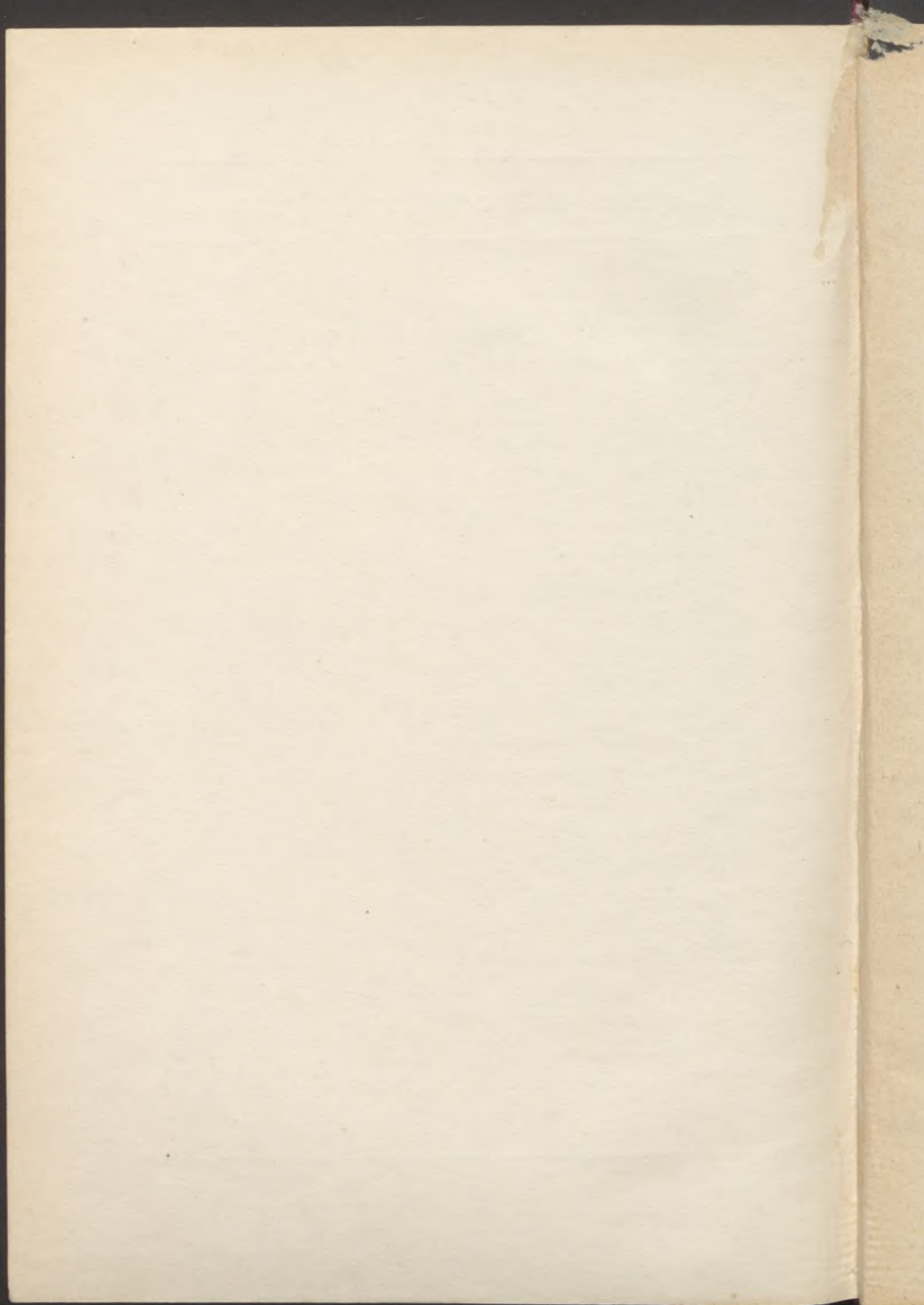
Gárdonyi Géza

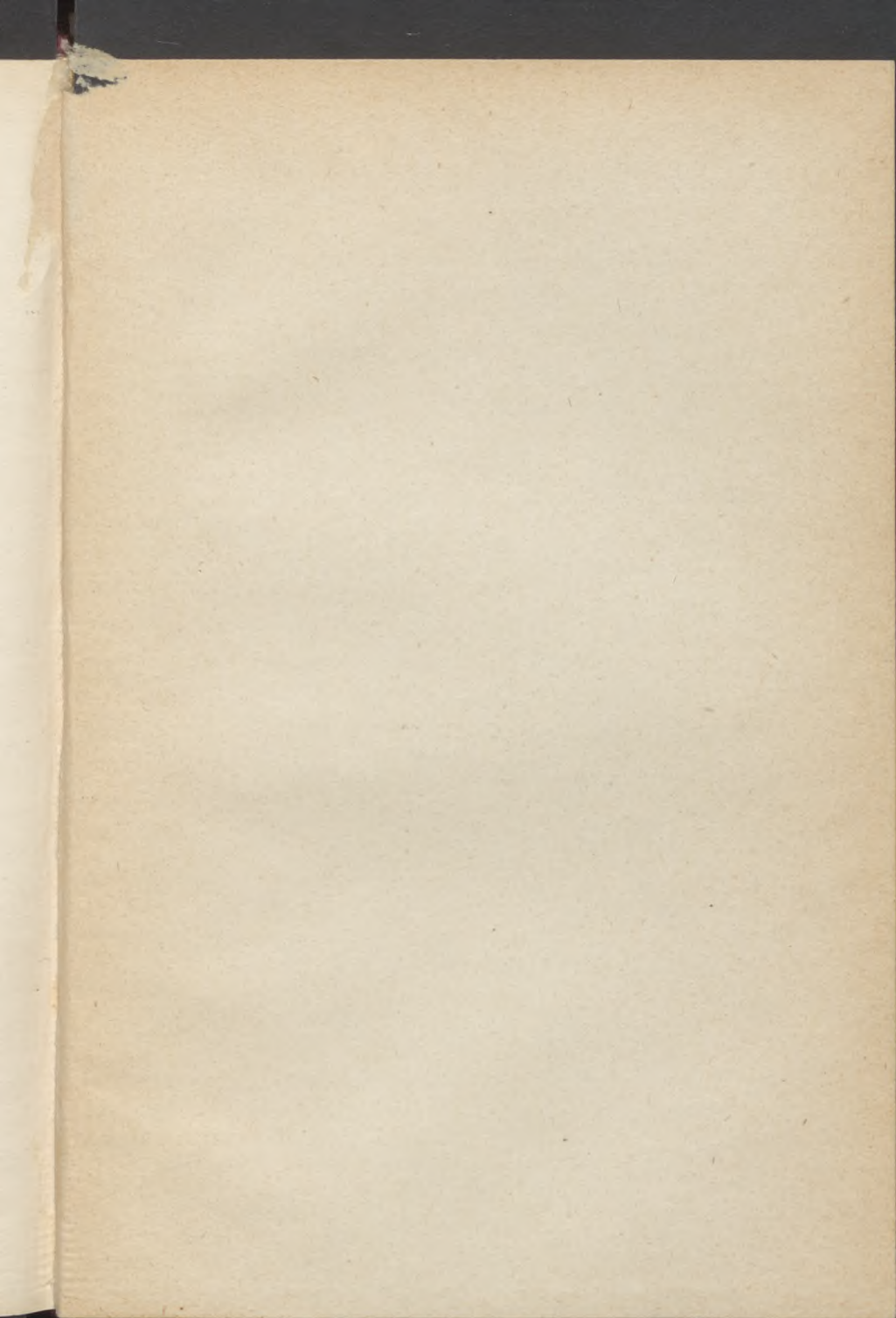
könyvei:

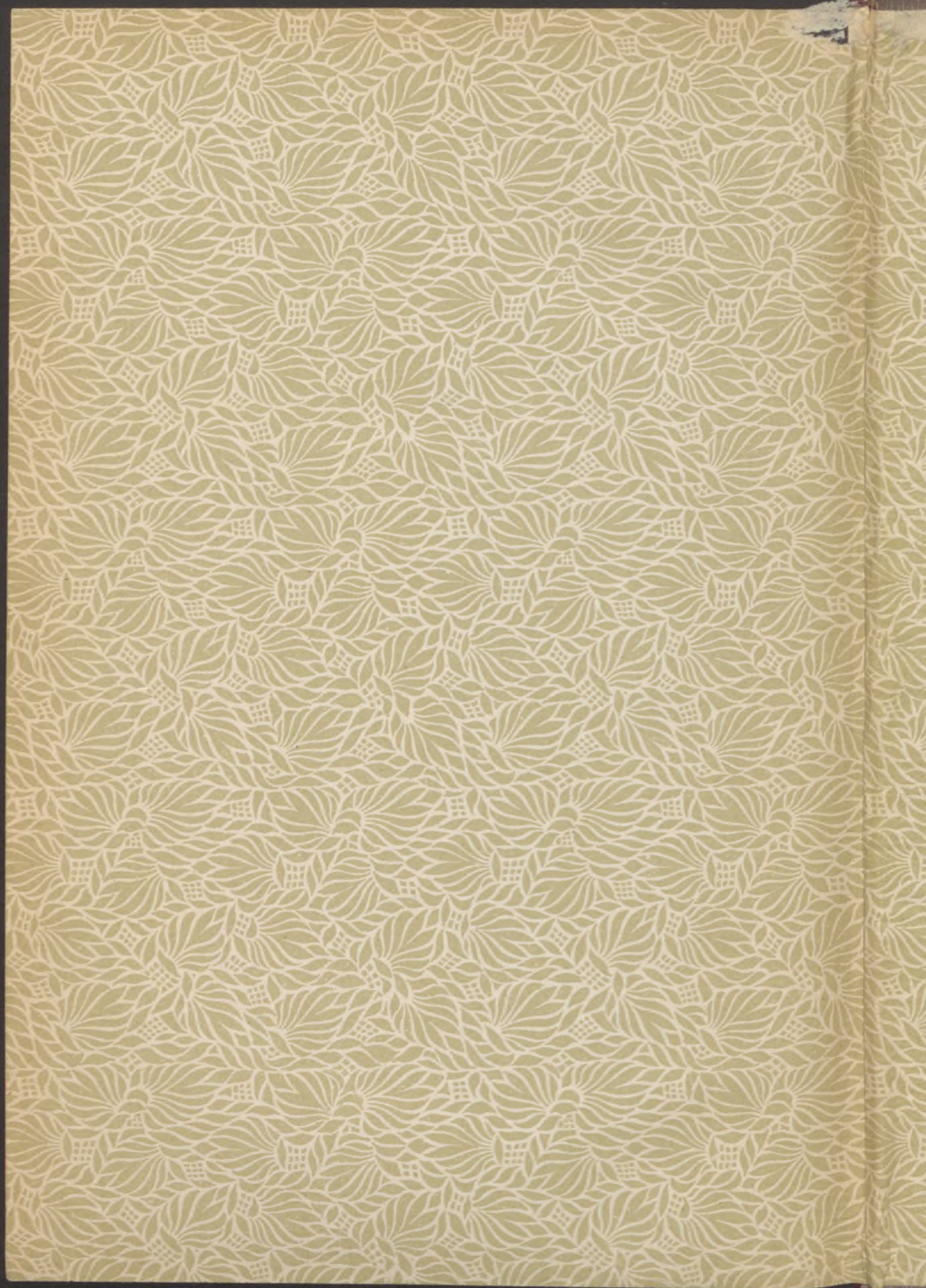
Korona

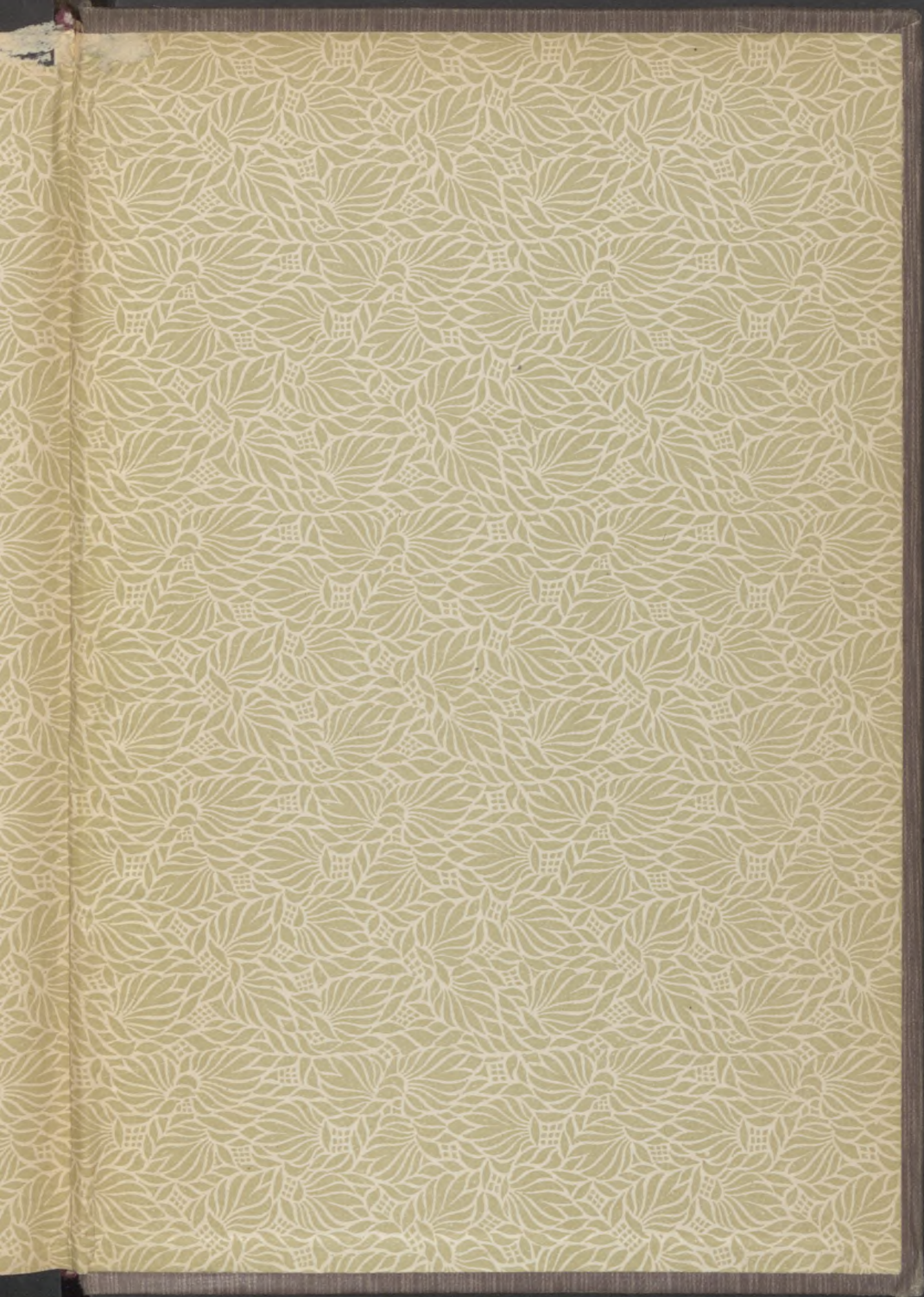
Isten rabjai.. .. .	fűzve 5.—, kötve 7.—	
Átkozott józanság!	„ 3.20,	„ 5.20
Ábel és Eszter. Regény.. ..	„ 3.60,	„ 5.60
Az öreg tekintetes	„ 3.—,	„ 5.—
Fekete nap. Színmű.. ..	„ 2.—,	„ 4.—
Fehér Anna. Betyártörténet	„ 2.—,	„ 3.60
Két Katicabogár	„ 3.60,	„ 5.60
Az a hatalmas harmadik.. ..	„ 3.—,	„ 5.—
A láthatatlan ember. Regény	„ 5.—,	„ 7.—
Egri csillagok. Reg. 2 kötet	„ 6.—,	„ 10.—
Az én falum. Elbeszélések		
2 kötet	„ 2.—,	„ 4.—
Pöhlényék. 3. kiadás	„ 2.—,	„ 3.00
Annuska. Vígjáték 3 felv.	„ 2.40,	„ 4.40
A bor. Falusi tört. 3 felv.		
3 kiadás.	„ 2.—,	„ 3.60
Április. Költemények. . .	„ 2.—,	„ 3.60
Karácsonyi álom. . . .	„ 2.—,	„ 3.00
Fűztalevél, nyárfalevél.		
Költemények	„ 2.—,	„ 3.60

204.677.

OSZK

.....

HERCZEG
FERENC

ÉRTELMESEI

204